

DUSZA (4373) *sb f*

sg *N* dusza (955). ◇ *G* dusze (626), duszy (6); -e : -y *PatKaz III* (11 : 1), *SkarŻyw.* (26 : 2), *KochTr* (1 : 1), *ArtKanc* (3 : 1) [*w rymie*], *SiebRozmyśl* (6 : 1). ◇ *D* duszy (292), dusz(e)j (3), dusze (1); -(e)j *ReszPrz*; -y: -(e)j *Leop* (5 : 1), *SkarŻyw* (10 : 1); -y : -e *LubPs* (21 : 1). *G a. D* duszy (10). ◇ *A* duszę (968), duszą (1); -ę : -ą *RejKup* (28 : 1). ◇ *I* duszą (174). ◇ *L* duszy (254). ◇ *V* duszo (140). ◇ *pl N* dusze (154); -e (10), -é (1), -(e) (143); -e : -é *MurzNT* (1 : 1). ◇ *G* dusz (335). ◇ *D* duszám (39), duszóm (37); -ám *BierRaj* (3), *WróbŻółt*, *RejPs* (2), *MurzHist* (2), *LubPs* (2), *KrowObr* (5), *Leop*, *BibRadz* (3), *RejAp*, *RejPos* (6), *GrzegŚm* (2), *WujJud*, *WujJudConf* (2), *BudBib* (2), *GórnDworz*, *CzechEp*, *ArtKanc* (3), *WujNT*; -óm *KrowObr* (4), *BielKron* (2), *GrzegŚm* (5), *SkarJedn* (4), *SkarŻyw* (12), *GórnTroas*, *LatHar* (5), *SarnStat*, *SkarKaz* (5), *KlonWor*; -ám : -óm *KrowObr* (5 : 4), *GrzegŚm* (2 : 5); ~ -ám (35), -(a)m (4): ~ -óm (2), -(o)m (35). ◇ *A* dusze (276). ◇ *I* duszami (34). ◇ *L* duszách (57); -ách (29), -ach (27), -(a)ch (1); -ách *RejPs*, *LubPs*, *KrowObr* (2), *RejPos* (5), *GrzegŚm* (17), *OrzJan*; -ach *BielKron*, *RejAp*, *BudBib*, *SkarŻyw* (15), *WujNT* (5), *SiebRozmyśl*, *SkarKaz*, *SkarKazSej*; -ách : -ach *ModrzBaz* (2 : 1). ◇ *V* dusze (7). ◇ *du N* (*cum num*) duszy (2) *SeklKat Kv*, *RejWiz* 121v. ◇ *A* (*cum num*) duszy (2) *GrzegŚm* 21, *SkarŻyw* 100.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Różny od ciała, istotny składnik człowieka; anima Mącz, Cn; animus Cn (2444) : Epicurus [...] powiadał by też dufza łąpółu z ciałem ginęła. BielŻyw 103, 55, 125; GlabGad A2; KromRozm II qv; Ariftodemus Muzyk theż był tego czáfu w Grecyey/ który powiadał dufzę człowieczą nic inego nie być/ iedno Hármonią/ to iest/ łpiewanie wdzyęczne. BielKron 101; Pitágorás [...] pokładał ludzkie dufze łąpółu s ciałem vmierác/ álbo w bydlęce ciálá wchodzić BielKron 121v; Krates Thebanus powiadał iż nie máłz żadney dufze w człowieku/ iedno thák ciálá s przyrodzenia ciepłem przyrodzonym żywą. BielKron 127v; Plato [...] powiada być dufzę nieiáką bytność lámá fiebie rułzáiąc/ rozumem ozdobioną. Cicero/ Seneká/ Láktáncyus/ co iest dufzá powiadałi iż niewiedzyeli. BielKron 127v; Drudzy mnimáli dufze od dufz łie rodzić iáko ciáło od ciálá. BielKron 127v, 118v [2 r.], 121v, 127v [6 r.], 131, 259 (20); RejAp 124b; SkarŻyw A4; Smierć nie dzieli nas/ ni oná przebiéra/ Gdy ciáło zgryźie/ y dufzá vmiéra. GórnTroas 31.*

a. *teol. Byt niematerialny, stworzony przez Boga, nieśmiertelny, dany każdemu człowiekowi indywidualnie (2405) : racz tez [Panie] moya dufśa w yey łcyala wiłfcy wteyze łafce przijąc BierRaj 17v, 17v, 20, 20v [3 r.]; A yełtliby nyektora dufcha. myala czyerpyecz wczyłczyv az do łządneho duya [!]. thaka przełz thy modlitwi bądye wyłzwolona [!] PowUrb +4; Dyabli twą dufzę poiędą/ Ná wieki cię męczyć będą. BierEz S3; Powiedz to człowiecze dufłi łwé/ oblubienicy mé milé OpecŻyw 141, 54, 93v, 179v, 187, 191v; OpecŻywPrzedm C4v; nałze łmyłly rozumouy [być posłuszne miały] rozum pamyącz uola dufzy dufśa nałza łamemu mylemu bogu PatKaz I 5v; gdy dufśa yełth włafcze bozey grzechu nyema PatKaz I 5v; dufza maryey nyebyła od upadu podnyefyona ale [przed upadem] [...] zachouana PatKaz I 10; grzech włamey dufłly byua PatKaz I 16v, 4, 6v [2 r.], 16v [2 r.], 17 [2 r.], 17v; PatKaz II 84; przy począczy panny [Maryjej] łtąpył duch łzwyąty wdufśą yey nye yzby oczyłzczył yą od ktorego grzechu który wnyey nygdy nyebył ale aby myala łafką PatKaz III 94v; dufśą yey [Maryjej Panny] pan bog tak był połzwyączzył wzyuoczye łzwyątey anny yłz zgrzełzycz any łzmyertelnye any*

powfzednye nyemogła *PatKaz III* 111; ku poczyeŝŝe ku pomocy ku uybauyenyu wczyczu duŝŝe maryey wzyuayą *PatKaz III* 124; duŝŝcha rzeczona bądzye uyelka yako laŝka wnyey uyelka *PatKaz III* 147, 93, 93v, 110v, 116, 116v (11); zmilvi ŝŝy Boze nadnimy nadwŝŝiŝtkiemy ŝwiatemy y nad dwŝŝfamy gich wŝŝiŝtkiemy. *MetrKor* 46/46, 46/117, 46/175; *FalZioł* IV 57d; Odzienie duŝŝe twey wiedz że ieŝt ciało twe, przetoż iey od zmazania zachoway. *BielŻyw* 131; Duŝŝe ŝmierć nie zatraci ale zły żywot. *BielŻyw* 131; Duŝŝa ieŝt obraz Boży. *BielŻyw* 136, 131, 137, 162, 165; Ten tżłowiek dobrze tżyni ŝwe duŝŝy/ ktory ieŝt miłofierny. *March*³ V7; ktory ŝie rozmiłuię grzechu gardzi duŝŝą ŝwoią. *WróbŻołt* 10/6, H4, 70/23, nn6v; wielkiew roŝkoffy ŝtego vzywaią duŝŝe naŝŝe: raduiąc ŝie wtobie wzbawicielu ŝwoiem: a zwłaiŝcza zeŝ ie ŝobie właiŝnie przywłaiŝczyc raczył przez drogie kupno *RejPs* 52v, 65; *RejRozpr* B [2 r.], B2, C, D [2 r.], K2v; Ieŝli vmarli wiedzą/ albo duŝŝe ich/ częgo tv nam potrzeba/ o tymem piŝma nieczytał. *SeklWyzn* e4v; A piękne to więzienie ieŝt poczcwię duŝŝy Kiedy krewkiego ciała niecznota nie ruŝy *RejJóz* E5v, Q2v; *SeklKat* Hv, H2, Kv, Y4 [2 r.]; Ty iuż dlugo żyw niebędzież. Prozno oŝdrowie pokuŝchi Raczczey myŝl oto oduŝchi. *RejKup* G; A tak niezlec ŝię dobrze mieć. Za żywota ŝwiata vżyć. A kto ŝie pomnie wŝpomoże Potym mey duŝy pomoze. *RejKup* g8; Is on przes ŝwa mękę ŝwiethą Duŝŝe thę zdawna przekłetha. Ciałem Pańkiem odnowioną Vczynyl błogofławioną. *RejKup* m6v; A ni żadne złe vcenie A ni Czarth/ ani pokuŝy Nieprzekażą jego duŝy Ni żadney mocy miecz może Gdy mu má laŝka pomoze *RejKup* Pv; A wŝŝakos mię racył ŝtworzicz Niedayże mię marnie borzicz Temu Czartu y ŝumnieniu Pomocz duŝy kuzbawieniu *RejKup* p3v, b7v, D, f4, g8, h3v (32); duŝŝe wybranych/ nieŝpią ŝciałem ale natychmiał na wieczną radość idą *MurzHist* S4, Cv, S4; *MurzNT* 76 [2 r.]; [*klqtwa*] daleko cyęŝŝŝŝŝŝ y ŝroŝŝŝŝŝŝ każń/ niżli ŝmyerć. Abowiem ŝye duŝŝe/ ktora zacnyeyŝŝa yeŝt niż cyáło/ dotyka/ á od prawdziwego żywota/ to yeŝt páná Yezu Kryłtá człowyeká odłacza *KromRozm II* m; *KromRozm III* H5; *DiarDop* 108; Káždy żywot krew ciało ŝpráwuie/ Ale duŝzá z nich ŝie wylámuie *BielKom* E6v, nlb 4, D2; Zá Pańką pomocą nie ma grzech mocy nád duŝzá. *LubPs* B5v marg; Iż ŝie w grzeŝlnich duŝzá trwoży/ ále czym yą cieŝzyć iedno wiárą o rátkunku Pańkim. *LubPs* L4 marg; duŝzá czuie/ iż grzech/ czárt/ cyáło/ y ŝwiat ŝrodze ią chcą odciŝnąć od laŝki Bożey. *LubPs* bb4 marg; Z iákiem ŝtráchem duŝzá grzeŝlnego ma ŝie okázác przed máieŝtat Boży. *LubPs* ddv marg, B5 marg, C3v, D3, I, bb5v marg (13); *SeklPieŝ* 31v, 32 [2 r.]; Abowiem mi nie ládá oco idzie/ ále o Duŝę/ nád ktorą niemam nie droŝŝŝŝe⁸⁰. *KrowObr* 108v, B4, 76 [2 r.], 80v, 151v, 152 (13); A by iuż ták w tym doŝyć/ ále ieŝzcze máło/ Bo iuż zdrowiu y duŝy ŝpołu ŝie doŝtáło. *RejWiz* 78v; duŝzá ieŝt to duch od Bogá nádány *RejWiz* 119v; bácż ná onę duŝę co ieŝt nieŝmiertelna/ Gdyć ieŝt w twoim żywocie towarzyszká wierna. *RejWiz* 124v, 14, 21v, 38v, 43v [2 r.], 50 (37); *Leop* 4.*Esdr* 4/41, *Act* 2/27, *Hebr* 10/38; niedáymy ná zátrácenie tám Dyabłu duŝz náŝzych *OrzList* i, h4; ty po ŝwey woli/ nie dáy ciału buiác/ Niechay ie duŝzá rządzí *RejZwierz* 142, 142; *OrzRozm* H3; Thuć nie dáie znác áby duŝzá przy ŝmierci miáła zginác *BibRadz I* 291 marg, I 1v marg, 2v marg [2 r.], *Sap* 3/13; iáko ŝie to ŝ przykłádu o ŝłońcu y o duŝy obiaŝnia/ w ktorey widziemy trzy rzeczy z rozeznániem/ rozum/ pámięć/ y wołá/ iákoby trzy perfony *SarnUzn* B6, B6, Dv, E4v; [*Pan*] W máieŝtacie ŝwym vŝiędzye/ Rozno duŝŝe ŝádzić będye. *BielKron* 135v; nieŝzło o máłą rzecz. Przodkiem o duŝę/ ktorążmi był podał w czártowŝkie ręce. *BielKron* 246, 46, 197, 198v, 223v, 460v (10); Receptaculum animi corpus, Ciało yeŝt zachowánie duŝŝe. *Mącz*

36b; *OrzQuin* V2; *SienLek* 42v; *LeovPrzep* E4v; vmyśl od dułze pochodząc/ dáleko ieft wyłzłzego dołtoieńłtwa/ nił ciáło *GórnDworz* G2v; ciáło ná to fie rodzi/ żeby dułze było połłufzne *GórnDworz* Gg3; Iuż tedy pánie moy przyimi do łiebie tę dułżę z rádołcią *GórnDworz* Y7, H2, Gg3, Gg3v, L16v, L17 (12); Ciáło tedy ma dułżę w poczełnołci/ gdy przełciw iey nic nie czyni/ coł by przełciw Bogu było *HistRzym* 39v; iáko gumi zlepie dwie rzeczy wełpołek/ thakieł iáłmużná złącza dułżę z bogiem *HistRzym* 104v; gdyż człówek grzełzy/ tedy dułzá ieft pod mocą dyabelłką. *HistRzym* 120, 40v, 66, 71v, 88, 135; w iákim łtráchu/ á w iákim niebełpieczeńłtwie zázwdy mułł być złołciwy á niewierny człówek/ y potym po łmierłci dułzá iego. *RejPos* 128v; Káždy człówek Cefarz dułzy łwey. *RejPos* 253v *marg*; káżdá dułzá ktora zgrzełzy/ wieczną łmiercią vmorzona będye/ á wiecznie będye wymázána s kłiág żywotá wiecznego. *RejPos* 309, 24, 34, 44, 82 [2 r.], 85v (18); [jełłbył] thá náuką wzgárdził/ thedy pewnie wiedz/ iz sąd wieczny ná łobie odniełł mułłł/ á iłcie dułżę łwá ná wieczne potępieie márnne vtráciłł mułłł. *RejPosWiecz*² 95v; *BiałKat* 103v, 198v; przeto dułzá ieft łkázoná/ y potępiona/ iz w cíele łkázonym y potępionym ieft iákoby zánurzona *Grzegłłm* A3v; ci ludzie nie zginęli/ bo ich dułze kthore łą w niebie máią żywoth wieczny. *Grzegłłm* 5, A3, A4 [2 r.], s. 4 [2 r.], 8, 9 (30); dułze niełmiertelne łą/ y máią przyrodzoná łkłonnołł ku ludzkim ciáłám iáko częłci człowiecze *KuczłKat* 90; dułzy Ciáło Páńłkie pożyteczne być niemoże/ ktora wedle duchá nieżyie. *KuczłKat* 180, 95 [2 r.], 180, 220, 250; dułzá áni rozłicznych kłtáłow/ áni vłtrzępionych vbiorow/ áni dziwnych á płtrych poiázdwow nie potrzebuie. *RejZwiere* 104v; pewnie wiemy iz dułzá niełmiertelna ieft. *RejZwiere* 153; łmierł dułze nigdy dotknáć nie moze. *RejZwiere* 168 *marg*; Ale dułzy twoiey/ ták iáko człómkowi Bożemu/ ktora zázwdy w opiece Páńłkiey ieft/ nic zálłkodziłł áni fie iey dotknáć nie moze. *RejZwiere* 179; Krzył dułze łtrzeze á potkowá ciáłá *RejZwiere* 210v, 48, 62v, 121v, 127v [2 r.], 153v (19); *MWilłHist* E3v; Mocnie trzymam że Czyłłciec ieft/ y że dułze tám záztrzymáne/ modłitwámı wiernych ludzi bywaiá włpomagáne. *Wujłud* 26v, 26, 148, 177, 202, Mm; tey wierze dułżę twoię poddaway/ á żywotá dołłpáilł y zapłáty od Kryłłá. *WujłudConf* 24; wiemy że zacnieyłza częłłł ieft człówieká dułzá/ ktorey vpadek [...] włzyłtkimi máięłtnołciámı łwiátá tego odkupion być nie moze *RejPosWstaw* [41²]v; *RejPosRozpr* b4; *BudłBib* 4.Esdr 4/40; áby Pan Bog Włzełmogácy dułzy iego Krolewłkiey M[iló]łłci:/ zmárłego Páná náłłzego miłółciw y miłółsierny raczył być. Żeby łtego doczełłnego Krolełłwá/ [...] dułżę iego do wiecznego Krolełłwá przyiáć raczył *BiałKaz* N, I4v; ktoby náwrołł grzełłnego zblędu drogi iego/ záchowa dułżę (ie^g) od łmierłci/ y zákryie mnołtwo grzełłow *BudłNT Iac* 5/20, *Act* 14/22 [21]; *CzechRozm* 248, 262; *KarnłNap* F, Fv; *ModrłBaz* 131v, 132; dułze tych ktore po przyięciú chrzłtu [!] żádnego łię grzełłow nie dopułłłł [...] zázráz do niebá idá *Skarłjedn* 272, 131, 347, 356, 380, 381, 384; pobożny zázón páńłki łnadnie Dułżę náwráca/ y myłłłámı władnie. *KochłPs* 27; Bo go łmierł łroga ze włzyłłtkiego zwlecze/ A czełł obłudná zá dułżá vłciecze. *KochłPs* 73, 37, 112; on człóek/ ktory y poyrzełł ná niewiáłte niełmiáł/ á nigdy mięłá nie iádl/ y winá nie pił: poczyłł iełł y pił z nierzázdnicą dla pożyłłkánia dułze iey *Skarłżyw* 237; modłem łię powiáda/ we Młzy zá włzyłłtki miedzy námi pomárłł: wierząc/ ilł to ieft wielká dułłzom pomoc *Skarłżyw* 278; Wolnę władzá y wolá ma dułzá. moze człárt pobudzáć/ ále zniewolilł woley náłłzey nigdy niemoze. *Skarłżyw* 279, A4, 47, 57, 91, 99 (68); *KochłTr* 14, 23; *StryłKron* 350; ábym od [...] niezbóżnych y dułzy łłzkodłliwych gadek y mow ludzi zázwiędzłone odwiódlł. *CzechEp* 77, 84

[2 r.], 99, 134, 183 (9); áby [anieli] dużę tákowego kázdego bez omieszkania/ do niebá przenieśli. *NiemObr* 153; *GórnRozm* G3; Przetoż o *Phoebe* dużá ták ćwiczona/ Niech miedzy bogi będzie policzona. *KlonŻal* D4v; *ReszPrz* Av, 93, 94; bogoboyni kápłani [...] konájących rátuia/ vmárłych wczíwie chowáia/ duże ich modlitwámi y Mízami świętymi wópomagáia. *ReszHoz* 118; *ReszList* 157; *WerGość* 212, 226; *WerKaz* 291; *WisznTr* 28, 34; Miéy wieczny odpoczynek/ o fzláchetne ciáło/ Dufzy/ wiém/ że przez cnotę dobrze íye doštáło. *KochPam* 88; Nie day nas ná potępienie/ duż náfzych ná zátrácenie *ArtKanc* D2v; Gdy będziemy mieć pomrzeć/ á z ciáłem się dzielić/ rácz Pánie náfze duże/ w ręce íwoie przyiąć *ArtKanc* D13v; IEZus KRyftus náfz miły Pan/ przyzedł ná świat, wkazał nam/ wiele dobrá, zwłázczá duży/ wzywáiąc k wieczney rołkoży. *ArtKanc* E7; dużá moia nie może/ być zbáwioná bez łáski twey *ArtKanc* L20, A13v, H15, K19, L19v, M19v (13); *PaprUp* D3; *ZawJeft* 44; ciáło dużę vtráciwfy/ íeft íprołne/ nikczemne/ y niepożyteczne *Phil* D3; *GórnTroas* 9, 25, 30; Dufzy ízkodliwy kto złości miłue *GrabowSet* G2v; A gdy wnętrznóść ziemfká ciáłu daż zá łóże/ Niech cię dużá wielbi/ moy odkupicielu. *GrabowSet* H; Rácz łáfkę iednáć/ gdy grzech cięży duży *GrabowSet* X3, A4, D3v, E2, F3, H2v (29); *KochFrag* 46; rácz dużom ług y služebnic twoich/ dáć odpufzczenie wfyłtkich grzechow ich *LatHar* 182; chlebem się czáłem ten Sákráment názywa/ miedzy infzymi przyczynámi dla tego/ iż to w duży duchownie ípráwuie/ co chleb w ciéle ciélełnie. *LatHar* 185; próżę cię o to/ ábyś się zmiłowác raczył nád dużá moia/ przy íkonániu moim/ y przywiodł iá do żywotá wiecznego. *LatHar* 280; nie daż gory ták łatwie dużnemu nieprzyiacielowi/ nád dużá twoia. *LatHar* 580; zmiłuy się litościwie nád dużámi oycá mego y mátki moiey/ á grzechy ich rácz odpufścić *LatHar* 659; niewinność vtráconá przez Adámá/ duży twoiey przywrocono. *LatHar* 677, 21, 31, 110, 148, 149 (43); A śmierć owá człowiecza nic nie íeft infzego. Iedno odstápic duży od ciáła íwoiego. *KołakCath* B4; Wízákże nie kázda dużá tám [do nieba] bywa wpuřczona/ Tylko tá ktora grzechem nie íeft ořpęczona. *KołakCath* B4v, C3; *KołakSzczęśl* A2; dużá nie vmiera/ áni ípi/ áni bywa záwiefzona áż do dnia łádnego: ále záraz po śmierci bierze íwą zaplátę. *WujNT* 263; Zbáwićiel náfz [...] do piekłow sťápic raczył/ áby ítamtąd wybáwił duże Oycow S. *WujNT* 263; Ewángelikowie dużę w trupá, á piekło w grob przemieniáia. *WujNT* 404 marg; [o bierzowaniu] Ciáło námázuia/ áby dużá była poświęconá *WujNT* 429; Zákłetych duże czárt pořiada. *WujNT* 589 marg, przedm 7 [2 r.], 8, s. 121, 212 marg, *Act* 2/27 (40); Iáko wfyłtek żywot ciáła Dufzá íeft/ ták teź żywotem duże Pan Bog íeft *WysKaz* 10; Nic niewiem o Czyřcu/ iedno że tám Duże ćierpiá/ ktore wczynkámi y modlitwámi náfzymi mogá być rátowáne. *WysKaz* 39, 6, 12, 15, 39; *SarnStat* 175, 897, 898, 1067; *SiebRozmyśl* A3v, C2, L4; *PowodPr* 42; vmárli wfyłzú w grobách głos Chryřtuřow w trábie oney/ z niebá y z pieklá/ y z czyřcu duże po ciáła íwe pobežú/ y wezmá ie/ y kořci wfyłtkie wedle Ezechielá ípoia się/ y ítáná ná wielkie woýłko. *SkarKaz* 6a; Z duże ná ciáło ípada y błogořłáwieńřtwo y przekłęctwo *SkarKaz* 6b; Dufzá náfzá duchem się zowie gdy z Anyoły/ ktorzy łá fzczerzy duchowie/ obmyřla rzeczy niebieskie *SkarKaz* 85a; [ciáło] íeft naczyniem duże y przez nie dużá czyni źle y dobrze. *SkarKaz* 85a; Iáko duże náfze niewidome łá/ ták teź niewidomy y duchowny pokarm máia. *SkarKaz* 159b; Dał wrzędom íwoim moc ná duże/ áby grzechy dobrym á pokutuiący^m odpufzczáli *SkarKaz* 206b; Lecz my co wierzym iż dużá po śmierci żyie/ łłufźnie wierzym/ iż y ciáło się íey wroći/ áby człowiek był człowiekiem cáłym ták iáko ítworzony íeft.

SkarKaz 208b; w człowieku duŕze nie widziŕf/ iedno  ielefn twarz iego *SkarKaz* 278a; Acz syn oycu wiele winien: le duŕze niewinien. zbwienia trci  dla ich poŕytkow nie winien. *SkarKaz* 421a; Nie dba o iec o duŕz iŕ fi kcerstwem zrzi: byle fi po Niemiecku nuczył.  tnie  mu z izyk pieko ktorego doŕtie *SkarKaz* 421a; By my z amey duŕze byli iko Anyoowie: ko cioaby nam nie potrzeb. *SkarKaz* 453b, 3b, 4a, 6b [3 r.], 85a, 118b [2 r.] (64); walna oyczyn nlza iest w niebie/ z ktorego duŕz nlza poŕz/ z wzechmocnym ndchnieniem y przedziwn  prw Pn Bog y  tworzy iel nlzego *VotSzl* A4; czowiek podobnego  obie przyaciela  zuka/ [...] T podobno  od duŕze fi y rozumienia o rzeczch bozkich/ n ktorych wŕzytko nleŕy poczyna. *SkarKaz* 684b, 671b, 676a *marg*, 697a; *KlonWor* 11, 81; Tkŕze bieret/ kornuŕs/ rbeczek zo iŕty/ [...] N co fi wam przygodz? n nic/ dobrze tuŕz/ Tylko n ztrcenie wiod wlŕz duŕz. *ZbylPrzyg* A3; V krom [...]  io zslepione/ [...] Niech fi wŕtyda ŕe prgnie duŕzy  wey pnowc/ Suŕzniey wieczney ma  uŕy c/ co fi muŕi powc. *SzarzRyt* B2, A2, A2v.

W pol czeniach szeregowych (28): *PatKaz III* 104; Gdyŕ duŕz/ ŕywo /  io/ wŕzytko w iego mocy *RejWiz* 50; Izlzy fi nie lepiej pocŕciwie vgodzi / Niŕli  iu y  lawie y duŕzy zlzkodzi . *RejWiz* 87; Ludzie prwi niemi iedno the trzy rzecz/ mietno /  io/  duŕz/ otoŕ o mietno  prokuratorowie fi  wrz: o  io Doktorowie:  o duŕz Theologowie. *GrnDworz* Q7, Bb4; *WujJud* 263; nrodzi  fi z Pnny/  io y duŕz y zmyŕy/ to iest/ doŕkonego przyi n fi Czowiek *WujJudConf* 23v; Syn Boŕy [...]  am  iebie/ to iest  io y duŕz/ krew y ŕywo   woy/ da  z nas *RejPosWstaw* [21³]v; [post] duŕz piknieyŕz/  erce czy tŕze y  io zdrowŕz [!] czyni *Skarŕyw* 393, 27; Pija two iest BOgu obrzy e/  iu/ y duŕzy/ y mieŕzkowi  zkodliwe. *WerGo c* 212 *marg*, 212, 227; Tobie poruczm BOŕe moy/ duŕz,  io, y ŕywo  moy *ArtKanc* Q10v; *LatHar* 267, 348; *GrabowSet* I3, K; by  y duch wlŕ/ y duŕz y  io bez ngnienia/ w przyŕzci Pn nlzego Ieŕu Chriŕt byo zchowne. *WujNT* 1.*Thess* 5/23, *Hebr* 4/12, s. 416; Przetoŕ wŕzytko mu poŕŕuŕenŕstwo oddiem/ duŕze/  i/ mietno ci y kroleŕw nlze *SkarKaz* 519b, 41a, 85a [3 r.], 520b.

W przeciwstawieniach: »dusza ...  io (a. cielsko)« (44): *Opecŕyw* 163; *SeklKat* Y2, Z; Duŕzy by wŕdy mogo pomoc Chocyc czyo  traczyo moc. *RejKup* f7, T; W drugyey  prwie n czowiek/ Przydzye ze dwu  tron opyek/ S prwey duŕz z lewey  io/ Kzdeby go z nich mie  chcio *BielKom nlb* 6; yeŕli  trciŕf cyo/ duŕf zoŕtanye przedŕie wcle *GliczKsiqz* P3v, D, P3v [3 r.]; *KrowObr* 3v; N iedno duŕz wiedzye/   io n drugie/ A zwŕdy to roŕterki miedzy nimi dugie. *RejWiz* 43v; *RejZwierz* 135b; *BibRadz Matth* 10/28; *BielKron* 4v; *LeovPrzep* b2; tylko  amo  io vmiera/  duŕz przedŕie ŕywa zoŕtanie. *RejAp* 23; *HistRzym* 65v; *Grzeg m* 17, 19, 38, 53; mizerne  io w ziemi zoŕtanie [...] le duŕz on wdziczna iuŕ bdzie w rku Pnŕkich *RejZwierc* 5, 168, 178; *CzechRozm* 253; duŕze nie widziŕf/ iedno  io *SkarJedn* 57; Y  tworzy  P. Bog czowiek/ to iest/ par ludzi/ mŕz y niewife: [...] czynic im  io beŕtyom nieco podobne: le duŕz vczyni  im n obraz y podobie stwo  woie *Skarŕyw* 259; nd  iem mym moc maŕz/ le duŕze fi dotknc nie moŕeŕz *Skarŕyw* 403, 91, 261; *StryjKron* 6; cho  y  io to moie w niwecŕ fi obro ci/ duŕz moi  ywa zoŕtanie *ReszPrz* 3; *WerGo c* 241; *LatHar* 201; *KoakCath* B4v; *WujNT Matth* 10/28, s. 404, 710; Acz  io vmrze/ le duŕz vmrze c nie moŕe/ nie ginie *SkarKaz* 208a, 118b, 384b; O duŕz fi nie  tra/  ielŕko ma n pieczy *KlonWor* 62.

»pożytki ludzkie ... dusza« (1): czemuż ją [pokutę] gąnicie/ gdyż to iawnny fałsz/ co powiedacie/ żeby ona więcej pożytkom ludzkim/ á niżli dufzam służyła. *WujJud* 91v.

»świat, skarby świata, osiadłości świata, majątność, imienie ... dusza« (3 : 2 : 1 : 1 : 1): Nie trzeba fie bac gdy ktho imienie traci, a wżakoż fie boią. Ale gdy kto sřtraci duřę tamciby fie bac *WróbŻořt* R3; coby tobie było po takim bogactwie/ iáko Pan powieda/ bys y wřzytek řwiat zyřkał á ieflibys duřę řwá pořłał ná zátrácenie. *RejPos* 165, 123, 133v, 216v, 299, 315 (7).

W porównaniach (14): Duřá iáko lámpá w ciele. *RejWiz* 119v; duřá iáko mgłá/ ktora nie ma ciáła/ A iákoż to może być/ áby co řirpiáła. *RejWiz* 159v; Pátrzayże iz tá duřá by Skowronek w klatce *RejWiz* 171, 171 *marg*, Cc5, Cc5v; *RejPos* 334v; Duřá w złym ciele co fie złořciá iey. Ieft iáko piékný wiézién w řprořney wieży. *RejZwierc* 221, 63 *marg*, 148, 277v; Ciáło nářze ieft iáko ořieř á duřá rozumna iáko Pan iego *SkarŻyw* 471, 261; *SkarKazSej* 676a.

W formule przysięgi, przyrzeczenia i w nawiązaniu do niej [w tym: na mą duszę! (3), wziąć (a. brać) na (swą) duszę (6), sadzić na co (swą) duszę (2), nosić [co] na swej duszy (1)] (19): *MetrKor* 34/134v; sthoyancz przed sandzyem ma rzecz yř go ya bierzá na řwá dvřzá y nářwe řzvmnyeny y nářwá vyará yř on mnye vynyen yeřth oczom nany zalował *LibLeg* 6/115v, 6/116, 160v [3 r.], 11/154v; Duřę řwá nato řadę Wierz my ze dzie wtym niezdradę. *RejKup* K; Iac yřcie prawde rzec muřę Wřzytkoc bych wřyal ná řwa dořę [!]. *RejKup* 17, g4, h7, r4v; Przez duřę oycá mego przyřięgam *HistAl* C4; Item zeznała y pod zbawenyem duřche řwey tho powyedziała. Iřch dziećziá tho kthore yeřcze roku nyema yeřth myála Zyanem drumlikyem *LibMal* 1551/164v; wyznawam przy moiey grzeřny duřzy ze i naczei nie belo *ZapKořcier* 1581/21v, 1589/86; *KochFr* 46; Kogoř tam naprzod/ kogoř nářad řciéřá? Wieleř głow/ páni/ ná řwá duřę wzięřá? *KochSz* B3v; Chceř powięmci ná mą duřę/ Tobie k wóli wierzyć muřę. *PudřFr* 26.

Przysłowia: Dobry przyaciéř/ to wiem/ ále lepřza Duřá. *Prot* B4v.

Kiedy fie ciáło ná řwá wołá vda/ Iuř thám ná duřzy rádoř bárzo chuda. *RejZwierc* 213v.

Kiedy ciáło płoczeř wodá/ Płocź cnotá duřę vbogá. *RejZwierc* 237v.

co řię ciáłu lubi/ to záwřdy duřę gubi. *ArtKanc* S8.

Frazy: »poki dusza jest (a. stoi) w, przy ciele, poki (a. dokąd) we mnie dusza, poki dusza nie odbieży ciáła; poki dusze stanie, dokąd (w sobie) duřę trzymam (a. czuję), poki Pan nie wyzenie duszy z ciáła, ář do rozdzielenia dusze od ciáła« = *do końca życia, poki żyje* (8 : 2 : 1; 1 : 2 : 1 : 1): Dokąd w łobie duřę trzymam. *BierEz* O4v; řadza niebywa od nas odłáczona/ poky duřá ieft w ciele *SeklKat* Q4; řadza y krewkoř zawdzy ieft wnas y będzie ář do rozdzielenia duřze od ciáła *SeklKat* V, T; Niechcy tu yako chce broij Poky Duřá w Czele řtoy *RejKup* y3v, p3v; Ad extremum spiritum tuus sum, Poki duřá w ciele tobiem yeřt obowiázan. *Mácz* 112c; Dum anima spirabo mea, Poki duřá w ciéle/ poki ziewam/ ná nogách řtoyę. *Mácz* 408c; Ale com raz obiecał ná krzcie Panu řwemu/ Nie řłuźić poki we mnie duřza iedno iemu *KochSat* Bv; twé imię/ pánie/ Wyznáwáć będę/ póki duřze řtánie. *KochPs* 10; Pámięć twoiá w iey řercu záwřdy będzie trwáłá/ Póki teřkliwa duřá nieodbieży ciáła. *KochFr* 70; *GórnTroas* 30; Niech mnie to ciéřzy/ poki nie wyzenie Pan/ řmutney duřze/ z řtrápionego ciáła *GrabowSet* Gv; *CzahTr* C3, D2; *GostCast* 57.

»dusza [kogo] opuszcza, ciało odbieży, od ciała odeszła« (1 : 1 : 1): [pchoła] Bogá ięłá żądác/ Aby iey ten dar ráczył dác: Iż kogoby vkąšlá: By go duřzá opušćíłá. *BierEz* Lv; *KuczbKat* 45; gdy raz duřzá ćíáłá Odbieży/ prozno czekác/ by fye wróćíc miáłá. *KochTr* 24.

»dusze do piekła idą (a. zstępują), w piekle (gorają); duszę wziąć, posłać do piekła« (3 : 2; 1 : 1): *Mqcz* 354d; [dyjabeł] zówždy gotow iefł [.] duřżę mą wźíác do piekłá. *HistRzym* 94v; duřzá iego [Chrystusa] do Piekłá złtápiłá/ y táb byłá ták dłuęo/ poki ćíáło iego w grobie leżáło. *KuczbKat* 45, 45; A tych duřze ktore w wczýnionym grzechu śmiertelnym ábo w łamym pierworodnym łchodzą/ zaráz do piekłá idą/ wźakże roznym karánim fię karác máíá. *SkarJedn* 273; *SkarŻyw* 124; *PudłDydo* B5v.

»[kogo] dusza poszła z nieba, [w kogo] dusza z nieba wstąpiła; przyprowadzenie dusze [czyjej] z nieba, [komu] z nieba dusza jest nadana« (1 : 1; 1 : 1): [Maryja Panna] przez przyprowadzenijé duřfe iéy z nieba [była skrzeszona] *OpecŻyw* 181v; gdyźci z niebá iefł duřzá nádaná/ Pytayże fię gdzye możefł co táb małł za Páná. *RejWiz* 107; w Adámá pirwšzego człowieká duřzá z niebá wstápiłá. *BielKron* 127v; *KochSat* B4.

»(Panie) przyjmi, weźmi (a. Bog weźmie) duszę moję (a. ode mnie)« [szyk zmienny] (6): racz wźíacz kłobie [Jezu] duřfę moię. *OpecŻyw* 159; Gdy pan bog wezmie duřfę moię/ ćíáło moię pochoway *Leop Tob* 4/3; łiadł pod drzewem iáłowcowym żądáíác áby mogł vmrzeć/ á mowíác/ Iuż dofýc o thym Pánie weźmiż duřżę moię *BibRadz* 3.Reg 19/4; A przeto Iehowo wezmi prořżę duřżę moię odemnie *BudBib* Ion 4/3; *SkarŻyw* 70; *PudłDydo* B6.

»dusza (roz)dzieli (a. rozwodzi, rozłącza) się z ciałem (a. od ciała); oddzielić (a. rozdzielić, rozłączać) duszę od ciała (a. z ciałem); rozłączenie, rozwiązanie (węzła) dusze z ciałem; rozdzielenie dusze i (od) ciała« [szyk zmienny] (9; 3; 4; 1): *BierRaj* 22; *PowUrb* +3v; *OpecŻyw* 150v; w then czas człowiek przyrodzoną łmierćá vmiera gdy fię ciało od duřze dzieli *BielŻyw* 81; *BielKom* O8v; Aby był pan Bog przytey chwyli gdy fię duřfá ściałem dzieli *SeklPieš* 6v; nádemną iefł miecz oftry/ to iefł boży łád/ gotowy oddzielić duřżę od ćíáłá *HistRzym* 94v; przecźci iedno [...] co fię dzyeie z wiernemi Pánłskimi po rozwiązaniu tego nędznego wężłá duřze s ciałem káźdeęo *RejPos* Ooo3v; áczkolwiek podobną łmierćá ćierpimy z inřzym łtworzeniem/ y ácz z ćíáłem duřzá fye rozłacza: tedy przyydzie ten czas/ kiedy záfye z ćíáłem fye złaczy *BiałKat* 176, 103v; *RejZwierc* 4v; *ArtKanc* D13, H14v; Nie dopuřzczayże ná mię nieřpodźiewáney y nagłey łmierći: y nie rozłaczay duřze moiey z grzeřznym ćíáłem moim/ áż wźdy iá przyřtoynie/ przez święte Sákrámentá y świętości twoie omyię/ [...] y iákkolwiek zá grzechy moie wczýnię dofýc *LatHar* 146, 639, 669; *WujNT* 309 marg.

»dusza do nieba szła (a. idzie); duszę do nieba prowadzić, odnosić; prowadzić do chwały krolestwa niebieskiego« [szyk zmienny] (3; 1 : 1; 1): [Chrystus] iéy [Maryjej] duřfę do chwály krolewřtwa niebiełkięgo prowadzil. *OpecŻyw* 178; *RejKup* c3; Po łmierći duřze do niebá idą. *BiałKat* 103v marg; *SkarJedn* 274; Aniołowie duřze odnořżá do niebá. *WujNT* 263 marg; *SkarKaz* 634a.

»dusza wraca się [do kogo]« (1): porzuciwřzy łłomok ten ćiełefny/ duřzá fię do łwego tworze wróćíłá *SkarŻyw* 195.

»wychodzi (a. wylatuje) dusza z ciała; wynidzie (a. wyniść oczekawa) dusza z ciała (a. [z kogo])« [szyk zmienny] (6; 4): duřfá nářwięťłfłé panny [...] wyřfłá wełolo s ciałá/ na łono řwé^{go} milęgo

fyna *OpecŻyw* 179; Drugi pytał czoby była mądrość, odpowiedział, rozmyślanie o śmierci, bowiem każdy dzień dusza z ciała wyniść oczekawa *BielŻyw* 32; Exhibit spiritus eius et reuertetur in terra^m suam [...] Wynidzie z niego dusza/ á on fie w ziemię swoię obroci *WróbŻolt* 145/4; *GliczKsiąż* N2; *RejWiz* 164; Romule świętey duszá/ z ciała wyflzá *SkarŻyw* 589, 196; *GórnTroas* 63; *LatHar* 280; Hieronim ś. nąpisał o Hilaryonie/ iż vmieraiąc tak mowił: wynidź duszo moiá/ wynidź/ czemu fie boiż *SkarKaz* 351a.

»dusza złącza się z ciałem (a. przyszła k ciału), złączona jest z ciałem (a. przyłączona jest ciału); duszę złączyć z ciałem; ciało z duszą złączono; złączenie dusze z ciałem« [szyk zmienny] (3 : 5; 7; 1 : 1): *OpecŻyw* 179; ten grzech [przyjmujemy] czału złączenia dusze ku czyalu *PatKaz I* 17; duszą [Panny Maryjej] złączył bog zyey czyalkyem czyłczye początem *PatKaz II* 83v; łzwyąto łzwyączymy yey [P. Maryjej] począczya kyedy pan bog duszą yey złączył z yey przeczyłtem czyalem w ołzm dzyełyąth dny po yey począczyu wzyuoczye yey matky *PatKaz II* 83v; yey [P. Maryjej] dułcha złączona łczyalem opfytouala w łodkofłczy bołzkyey ktorą wzyąła przy ozyuanu gdy dułcha przyłzła kyey czyalu *PatKaz II* 84v, 77 [4 r.], 77v, 83, 84 (11); *PatKaz III* 93, 116; duszá złącza się z ciałem *HistRzym* 39v; iż duszá przyłączona ielt ciału/ tedy być to musiało/ áby ku ich [rzeczy Boskich] zrozumieniu vzywála pomocy tych rzeczy/ ktore łmyłem poięte być mogą *KuczbKat* 110.

Zwroty: »nie długo być ze mną duszy« = *wkrótce umrę* (1): Iuż mnie łerce tułzy Nie długo być zemną duszy *RejJóz* B4v.

»duszę dać, odda(wa)ć, podać, wrocić« [w tym : (Panu) Bogu (6), (Bogu) Ojcu (2), w ręce Ojca (a. Boskie) (2), Chrystusowi, Stworzycielowi] (6 : 7 : 2 : 1): Augułtin [...] w łiedmdziełiąt y w łzefci łath żywota łwego panu Bogu duszę dał iżby nie ogladał [!] vpadu miałta łwego. *MiechGlab* 47; *RejPos* 105; *BiałKat* 168v; *CzechRozm* 229v; záchorzał [...] y potym trzy dni leżąc/ rołpráwiłwzy chędogo dom łwoy/ á brácią pożegnawłzy/ świętą duszę Bogu oddał *SkarŻyw* 173; żywota tego Abrámius bárzo złtárzaly dokonál: á ona łezł w pięć łat po nim łczyłłwiie duszę łwoię Panu Bogu oddála. *SkarŻyw* 238; Potym łezł wiele dułz Panu Bogu pozyłkawłzy/ łwoię Panu Bogu oddawał: á wniemoc ciężką w padł *SkarŻyw* 528, 100, 553; przez káplánłką kułzę/ Przed łámym Krolem dał był Bogu duszę. *KochSz* B4; *KochPam* 87; Day nam ołtátńiey godłziny/ gdy z łego łwiátá poyđziemy [...] byłmy fie łmierci nie bali/ z chucią łobie dułze dali. *ArtKanc* M19v; Aby m k łobie przyłzedł/ chłciey zfołgowác máło/ Niżci dułzę wroće/ á łiemi dam ciało. *GrabowSet* B2v; *LatHar* 310, 311; Iákož/ gdyś iuż dułzę łwą w ręce bołkié dáłá/ A z łym ło nędznym łwiátem/ iuż fie rozłtawála: Oni łwé łwięte ciało/ vczłiwiie łchowáli *SiebRozmyśl* K4.

»duszę gubić, tracić, stracić, utracić, zatracać (a. zatracić); zatracenie dusz« [szyk zmienny] (2: 6 : 4 : 2 : 3; 1): Uzdołwił ie cułz od niemoci wieczney łmierci, Z łch zatracenia ło ielt z grzechow ktore dułzę łraczą. *WróbŻolt* kk6v, R3; Bych miała łtracić y dułzę Iuż łak łnadz miłować mułzę *RejJóz* E3; *RejWiz* 193; *KuczbKat* 195; *SkarJedn* 257; rodzicy [...] miłuiąc fałłzywą á łwięcką miłością dzieci łwoie/ dułze łch łrácą/ y do piekła prowáđzą. *SkarŻyw* 63; dziś rodzicy ni ocz łię więcey nie łtáráią/ łedno áby bogáto dzieci zołtáwili/ y corkom wielkie połági łákomie y niełpráwiłłwiie (dułze łwe dla dzieci głupie łrácąc) zbieráli. *SkarŻyw* 143; Wezmi ło łobie/ ły/ co dła [!] złota dułzę łráciłz/ á ná vbogie łm nie łzáfuielz. *SkarŻyw* 453, 435; *CzechEp* 49; [opilstwo] ielt wielką łámołowką y łidłem

ku zátřáceniu duřz nářzych. *WerGořc* 204; *WujNT* 40, 155, 462; [*heretyctwa*] duřze gubią *SkarKaz* Oooova, 610a; W tákowych mieřciech mořezł ábo fię zбоgáćić/ Mořezł teř łlawę náwet/ y duřze vtráćić. *KlonWor* 14.

»duszę polecic (*a. polecac, a. zalecac*) poruczać; poruczanie dusze« [szyk 14 : 5] (13 : 2; 1): bogu oytzu duřę s placzem poléřzł *OpecřYw* 150v, 150v, 161 [162]; *SeklKat* C4; *LubPs* R3v; *RejPos* 83; Fauřtyna nieiákiego nápomina/ áby řiořtry řwey vmárłey nie záłował/ ále [...] nie ták łzami řwoimi/ iáko więcey ofiárámi duřę iey Pánu Bogu zálecał. *WujJud* 229; *KarnNap* F; Bože Oycze w ręce twoie/ poruczám ia Duřę moie. *ArtKanc* D19v, D19v, E15; Tobie Pánie polecamy duřę łługi twego N. *LatHar* 657, 45, 71, 73, 311; *WujNT* 1.*Petr* 4/19; A zátym iuř konáiąc/ Oycu duřę w ręce Polécał y oddawał/ w onéy řrogiéy męce. *SiebRozmyřl* I, Ev.

bibl. »pořłać (*a. przysłać*) po [czyjł] duřę; dusze upominać się [*u kogo*]; wydrzeć [*z kogo*] duřę; odjąć [*komu*] duřę« [*w przekłádach i náwiřzaniach do biblijnego wersetu: hac nocte animam tuam repetunt a te Vulg Luc 12/20*] [szyk zmienny] (6; 1; 2; 1): Pan obiecuie w pořřzodku tych pochłubek á rołkořzy twoich pořłać po duřę twoię. *RejPos* 201; dziř tey nocy przyřłł po nędznł duřę twoię. *RejPos* 317, 82v, 163, 185v, 192v, 356v; O řzaleńcze/ tey nocy wydrł z ćiebie duřę twoię *LatHar* 51; teyře nocy duře twey vpominaią fię v ćiebie *WujNT Luc 12/20*; *SkarKaz* 551b.

»przywroćić (*a. wroćić*) duřę [*ku komu, ku ciału, w ciało*]; ciało wroćić się duszy« [szyk zmienny] (3; 1): *KrowObr* 156v; *BielKron* 84v; prořić pocźnie S. Iágnieřzkł Páná Bogá/ áby [...] duřę w ono martwe ćiało przywroćić rořkazał. *SkarřYw* 69; vpewnia náš Pan [...] ćiało w prochu y źiemi porzucone/ wroćić fię duřzy y z nim złaczyć muři *SkarKaz* 208a.

»duszę (*u-, wy-*)puřćić, wyduchnąć, porzucić; dusze zbyć; duszł rzygnąć, ziewać; duřę puszczájacy« [szyk zmienny] (9 : 2 : 1; 1; 1 : 1; 1): *OpecřYw* 150v; krwie mu iuř nie puřczłay/ boć on iuř duřę puřci. *Falřioł* V 73v; [*Cato*] řwymi rękoma kłmie(řci řie pr)zyprawił, á onę przenařlachtetnieyřł (duřę w)puřcił *BielřYw* [126]; *RejKup* e6; *GliczKřięř* P3v; z iego przycźyny duřę teraz wypuřćić muřę *BielKron* 251; Animam exhalare, Duřł rzygnąć. *Młacz* 152d; wzniořłł młot kowálłki/ y przebiłł głowę iego. vpadł v nog iey y miotał fię nędźnik duřę puřczłájacy. *SkarřYw* 560; *KochTr* 15; Gedimin od onego pořřzelenia nátychmiałł duřę wyduchnął/ y řkonał *StryjKron* 411; on człowiek nieřzcześliwy řadnego łłowá niemowiąc: áni řtękánia pokázuiąc/ po trzy kroć ziewáiąc nieřzcześliwł Duřę wyduchnął. *StryjKron* 350; Pořřzeleno drugich/ ini fię popili/ Niř ich ięto budzić/ dawno duře zbyli. *WisznTr* 33; *ArtKanc* D11v, D13; [*P. Jezus*] mowił: Oycze/ w ręce twoie polecam duřá moiego. á to mowiąc/ duřę wypuřcił [*et haec dicens expiravit. Vulg Luc 23/46*] *LatHar* 726, 300.

»dusze [*w kim*] nie stało« = *umarł* (1): Oneyře gořpodyniew/ dzyecyę zářtękáłł/ Ař od wielkiey boleřci/ duře w nim niesřtało. *HistHel* B2v.

»tworzyć (*a. (s)twarzać* duřę); stworzenie dusze; dusza stworzona« [szyk zmienny] (7; 2; 1): *PatKaz* I 6, 6v; sthworzył pan bog duřčł yadamouy y złczył ył řczyalem ł zyemye řthworzoným, y řthal řył yřty uyeryny człouyek řkálł zyemye moczł bořkł *PatKaz* II 72, 77, 83, 84; *PatKaz* III 116v; mowi iřby Bog duře ná niebie tworzyć miał/ ktore potym wciálł [!] wlewa *CzechEp* 183, 183, 253.

»duszę wybawić« [w tym: z czego (10), od czego (1)] [szyk zmienny] (28); *OpecŻyw* 171, 175; *RejRozpr* B; Mniemiał by Duffę wybawił Iż zledtłfy świecekę poftawił *RejKup* q8; Nie broń dzyeciom náuki miernego karánia/ Wybáwifz iego dufzę s pykielnego zdánia. *BielKom* C2v; íam Pan Bog moy duffę mą wybáwi/ Od tych frogości piekielnych befpiecznym mię ípráwi *LubPs* N2; [papierż] Thrycezimy wymyflil/ y onę Duffę przes nie z Czyścú wybawił *KrowObr* 75v, 75v; *CzechRozm* 73; Nieoddalay od dziećięciá twego kárności: Iefli go vderzyfz rozgá nieumrze/ ty go bijefz/ á dufzę iego z pieklá wybawiafz [animam eius de inferno libertas]. *ModrzBaz* 11; poznayćie Páná Bogá iednego á wybáwićie dufze wálze z mocy piekielney y czártowfkiey *SkarŻyw* 356; Dozwolił też íwoim pątnikom/ áby káždy z nich/ obawfzy íobie dufz trzy ábo cztery/ z Czyścá wybáwić mogli. *NiemObr* 153; rácz wybáwić dufzę flugi twego/ y domieść iá wefela y ízczęścia niebieskiego. *LatHar* 656, 655 [6 r.], 656 [6 r.]; *WujNT* 404; *SkarKaz* 420a; *GosłCast* 39.

»wykupić, odkupić duszę« [w tym: z czego (2), od czego (1)] [szyk zmienny] (4 : 1): kriřtus za cię cirpiál/ aby duffę twą wykupil od męki wieczné *OpecŻyw* [127]; *RejPs* 74; *RejRozpr* D4v; Gdi by pořmierczy duffe dawano na wykup niebył by zaden bogati potępion iedno vbodzi ktorzy niemaia czym dufze fczyfczu wykupic *SeklKat* Y4; *RejPos* 124.

»wyrwać wziąć duszę z ciała« [szyk zmienny] (1 : 1): dziwny mi íie íen ítał/ [...] ánieli zřtępowáli z niebá y wřtępowáli/ á zřthąpiwfzy wzięli dufzę mą z ciála. *HistRzym* 97; dyabli dufzę mą wyrwáli ofękami z mego ciála/ y wzięli iá do pieklá *HistRzym* 97.

»duszę wyrwać, wyciągnąć, wyzwolić wyswobodzić, wywieść« [w tym: z czego (4), od czego (2)] [szyk zmienny] (4 : 3 : 2; 1 : 1): *WróbŻořt* 88/49; bogatich ludzi dufze íwemy mřzamy z czyfczu wyzwolily *SeklKat* Y4; Pieniądze Dufze wyciągáia s Czyścá. *KrowObr* 70, 123, 255; íamá chćiey poki czas mařz/ z wiecznego pieklá wyzwolić dufzę twoię. *SkarŻyw* 238; *ArtKanc* P19; WYrwałeř dufzę/ áby nie zginęła/ Názađ rzućiwfzy grzech/ ktorým flynęła *GrabowSet* G4v; Abyř dufze nářze [...] od wiekuiřtego zátráćenia wyřwobodzić ráczył *LatHar* 177, 657; *SiebRozmyřl* L2.

»duszę zabić; zabicie dusze« = *popaść w grzech śmiertelny* [szyk zmienny] (6; 1): Ieden drugiego zábił/ tho íeřt ciáło [zabił] dufzę. *HistRzym* 87v; Stało íie wołánie ná niebie y ná źiemi dla zabićia dufze/ gdyż Adam zgrzeřzył. *HistRzym* 87v; *BialKat* 51; ieden młodzieniec z Mniřzká do Konřtántynopolá vćiekł/ [...] nie tylo dwie dufzy zábił/ ále y ták řzkáráđny przykłáđ przed oczy ludzkie puřcił. *SkarŻyw* 99; Chryřtuřam íię y iego řwiętey Matki záprzał [...] iedno dla prořney chwały/ á prze ludzkie mniemánie/ zábiłem dufzę moię. *SkarŻyw* 172, 137; *SkarKaz* 610a.

»duszę zachować« = *nie popaść w grzech* (1): íeřt gotow dlá pana Chriřtuřa wřzyřtko vtráćić/ aby dufzę íwá zachował *MurzHist* V2v.

»dusze zapomnieć« = *grzesznie, niebogobojnie żyć* [szyk 1 : 1] (2): Bo gdy dufze zápomniřz á boiáźni Bořey/ Iuż nie moře nęđzniku o tobye być gorzey. *RejWiz* 129v; cná řpráwiedliwořciá iáko řzkápa kłufze/ Nie bacząe nic ná Páná/ zápomniawřzy dufze. *RejWiz* 174v.

»zbawi(a)ć dusze« [szyk zmienny] (6): krom lařky bozey myeřcza nathruathřze [!] duffe zbauycz nyemogá *PatKaz* III 146; Y ludzie zbawiaia dufze. *WujNT* 796 marg, *Iac* 1/21, 5/20, s. 796, k. Dddddd.

»duszę złączyć z ciałem; z duszą złączyć kości; dusza z ciałem się łączy« (5; 1; 1): *PatKaz II* 72, 77, 83, 84; potrzebá tego/ iżby się z nowu duŕze z ciałem złączyły/ áby zá złości álbo zá dobre vczynki/ ony ciááá ktorých ludzie iáko towárzyŕzow ku grzechowi vŕzywáli/ weŕpołek z duŕzą/ álbo mękę/ álbo dobrą zaplátę odnioŕły. *KuczbKat* 90; Gdy lie z duŕzą poŕpołu złączá záfię kości *RejZwierc* 272v; kiedy oŕtáteczny dzieñ przydzie zmartwychwŕtánia poŕpolitego/ tedy znouu duŕzę twoię złączy z tym ciálem twoim ŕmiertelnym *KarnNap* E3.

Wyrażenia: »dusza anjelskiej natury« (1): [*aniołowie*] ŕá ŕzeczyry duchowie bez ciáá/ [...] z ktorými mamy ŕpolná duŕzę Anyelŕkiey náture/ ácz do ciááá przypoioná. *SkarKaz* 634a.

»dusza błogosławiona (a. błogosławioną się staje)« (2): duŕze błogosławioné nie tak ŕzły proŕto donieba do pana Chriŕtuŕa iáko potem ŕzedł łotr/ i Paweł ŕ *MurzNT* 199 *marg*; *KuczbKat* 95.

»dusza bez (a. krom), prozna ciáá, od ciáá odłáczona; dusze zewleczone z ciáá« [*szyk 11 : 2*] (10 : 1 : 1; 1): Bo doŕkonalé blogoŕlawieñŕtwo/ nieieŕt w niebie duŕŕy bez ciáá *Opecŕzyw* 179v, 180; *RejWiz* 120 [2 *r.*], 120v; Duŕze Swiętych zewleczone s ciááá ŕtoiá w ŕieniach Páñŕkich *Grzegŕm* 14; *KochFrag* 53; Lecź duŕze ich y náŕze iednáko ŕię máiá/ Táŕ w ciéle iáŕ bez ciááá gdyŕz nie vmieráiá. *KoŕakCath* c; *SarnStat* *7v, 48; duŕzá łámá bez ciááá/ nie ieŕt człowiekiem cááym *SkarKaz* 3b, 208a, 635a.

»ciáá bez (a. krom) dusze« (4): Ieŕŕy vmre niech mie grzebá Boć niewŕtane/ a niech ŕtrzegá. By rzeczy [...] nieroŕkradziono. Bo gdy iuź czyálo bes duŕze Kto wiec naczem moŕe kłufze. *RejKup* 13; *WujJud* 244v; ciááá S. máiá nieiáŕá moc y krom duŕze przeto iŕz táŕ dlu⁸⁰ przemieŕzkáły w nich duŕze ŕpráwiedliwych. *Skarŕzyw* 279, 261.

»dusze z ciáá wychodzące« (1): duŕze s ciááá wychodzące do niebá ŕię zlátiá. *Grzegŕm* 15.

»wrocenie dusz(e) do, w ciáá; dusze wroczone [*ku komu*]« [*szyk 2 : 1*] (2; 1): o ŕywot ŕyná ŕwego y wrocenie duŕze ie⁸⁰ do ciááá/ proŕi. *Skarŕzyw* 252; *ZawJeŕt* 30; *WujNT* 227.

»dusza chrcześcijañska« [*szyk 5 : 1*] (6): *Opecŕzyw* 36v; od Heretykow [...] koŕcioł Boŕy pŕuiących/ y duŕze Chrcześciáñŕkie záráŕiających odŕtápiŕi. *SkarJedn* 200, 308; wielki w duŕzáŕ Chrcześciáñŕkich/ á nie zlicŕzony poŕzytek czynił. *Skarŕzyw* 309; *LatHar* 654; [*Jezus*] przez ŕwoie náŕwięŕŕzé Wielkonocné zwycięŕtwo/ raczył wywięŕć duŕze wŕzyŕŕkie chrcześciáñŕkie z máŕ czyŕcowych *SiebRozmyŕl* L2.

»dusze cnotliwe« (1): duŕze cnotliwe w Niebo ŕię wraciá/ A grzechem oŕzpecone w ciémnoŕciách zoŕtiá. *KoŕakCath* B4v.

»dusza człowiecza, (wiernego) człowieka« [*szyk 12 : 2*] (9 : 5): tak yáko yne duŕŕe czlouyeczne złączá pan bog ŕzeczyalem tako y panny Maryey *PatKaz II* 77; *KromRozm II* q; áby káŕdego człowieká wiernego duŕzá wyznawáá ŕwięŕá chwałę Páñŕká *LubPs* ff4v; *RejWiz* 119; *BibRadz* I 351a; *SarnUzn* G5v; *RejPos* 128v; wierzył/ ŕe duŕzę człowieczá nie Pan Bog ále Dyabeł ŕtworzył. *ReszPrz* 76; *ArtKanc* B19v; Wielka ieŕt zacnoŕć duŕze człowieczey/ ŕe káŕda z nich/ od poczátku národzenia/ ma ániolá ŕtroŕá ŕwego *WujNT* 76, s. 195, *Luc* 9/56, s. 374, 1.*Rom* 2/9.

»dusza czysta, jasna, naczystsza, wyczyŕciona; oczyŕcienie dusz« [*szyk zmienny*] (11 : 1 : 1 : 1; 1): *Opecŕzyw* 5; *PatKaz I* 6v; ŕyn bozy mouy roŕkoŕzy moye ŕá przebyuacz wczyŕtey duŕŕy *PatKaz II* 36v, 47v [3 *r.*]; *SeklWyzn* a2v; *HistAl* L4v; grzeŕŕny człowiek przez pokutę powŕtánie/ á duŕzę czyŕŕá łobie weźmie *HistRzym* 89v; ŕzczęŕliwi ktorzy czyŕŕá duŕzę máiá. *Skarŕzyw* 28; Day teŕz y práwe oczyŕcienie

dużom nálezym *SkarŻyw* 115, 341; *ZawJeft* 32; Day/ by mocą wylaney krwi/ y twego/ ciála/ Dużá czyfta/ od grzechow y fprofności/ trwála *GrabowSet* Pv; *LatHar* 628.

»czyściec dusz« (1): [uczył] ifz się téfz infzy czyściec duż náleznych nienaidue/ iedno łama krew pana Chryftułowá *MurzHist* C2.

»dusza dobra« (4): *RejWiz* 121, Cc5; *BielKron* 118v; Duże dobre wezmą [przy *zmartwychwstaniu*] takie ciála [...] ná wzor Chryftułowego ciála. *SkarKaz* 208b.

»dusza doświadczona w cnoćie« (1): Pan [...] dał Aniołom w niebie Mieyfce fubtylnym nie dáleko siebie. Tu fą y duże doświadczone w cnoćie *KlonFlis* B4v.

»grzeszna, grzechow pełna, grzesząca, w grzechach schodząca dusza« [szyk 14: 3] (14 : 1 : 1 : 1): *OpecŻyw* 168; Mam tak nawfem grzełfną Dułfe. Ze yey nicz pomocz niemoże *RejKup* r5v; Závždy ftrách potępienia dużę grzełfną trapi. *LubPs* B5 marg; *KrowObr* 174; wiele mowi: co pomocno duży w grzechách fchodzącey/ by iá dobrze przy ofierze wfpominano? *SkarŻyw* 278; *ZapKoscier* 1580/21v; niechay przyimie grzełfna dużá moiá/ zbáwienie od ciebie nágotowane. *LatHar* 640, 33, 147, 153, 155, 236 [2 r.] (11).

»dusza kacerska« (1): vproś mi to fzczeńcie [*Pietrze*]/ ná návrocenie duż kácerłkich *SkarŻyw* 374.

»krzest dusz« (1): [ludzie na krzcie] prawdziwyKrzeft duż fwoich niewidómy/ od Pána Boga przez Kápłaná biorą *OrzQuin* T4.

»dusze świętych, (świętych) męczennikow, wiernych (Pańskich, Bożych), sprawiedliwych« [szyk 26 : 4] (11 : 4 : 11 : 4): *OpecŻyw* 177; *KrowObr* B4; *Leop* 4. *Esdr* 4/35; *RejAp* 52; *WujJud* 202; wierzymy y wyznawamy/ że duże wiernych zaráz po śmierci przechodzą do Pána Kryftuła. *WujJudConf* 202; *BudBib* 4. *Esdr* 4/34; *SkarJedn* 274; *SkarŻyw* 279, 519, 567, 599; duże fprawiedliwych/ Co/ imo ciáło/ do niebá fię pniecie *GrabowSet* X2v; wiernych Páńskich duże z łáki y miłóšierdzia iego/ niech odpoczywáią w pokoivu. *LatHar* 21, 59, 184, 660; nie máfz w tym żadney różności/ miedzy ánioły á dużámi świętych *WujNT* 259; duże męczennikow profzą prędkiego fądu. *WujNT* 852, 259, 263, 853 marg, 883, 885 (12); *SkarKaz* 635a.

»dusze (ludzi, wiernych) umarłych, pomarłych, zmarłych« [szyk 30 : 2] (23 : 4 : 5): *MiechGlab* [90]; tak fkołciołem trzymam/ yż odpoczywáią w pokoiv duże wiernych vmarłych lvdzi *SeklWyzn* e4v, g2; Zydowie kiedy báránká offiárowáli/ tedy duż vmarłych nie wywabiáli s Czyścá *KrowObr* 183, 73, 119, 160v, 166v, 170 (10); *BielKron* 462; *BialKat* 156; *GrzegŚm* 9; duże zmarłych ludzi/ nabożeńftwem álbó vczynnością fwych przijaćiół żywych wfpomagáne bywáią *WujJud* 202; Mfza/ zá vmárle ofiáruie fię zpożytkiem vmarłych duż *SkarŻyw* 278, 580 marg, 581; *StryjKron* 400; *CzechEp* 50, 351, 358, [405]; duże zmarłych ludzi przed *zmartwychwftaniem* do niebá nie przychodzą/ [...] ále ná ofobnym náznáczonym mieyfcu zátrzymáne fą *ReszPrz* 89, 83; *WujNT* 143, 620, 633; *SkarKaz* 386b, 634b.

»dusza ludzka; dusze ludzi wiernych (a. cnotliwych, a. pobożnych, a. świętych)« [szyk 85 : 8] (86 : 7): *SeklWyzn* X3v; *RejKup* bb7v; przed fądnym dniem/ dużé ludzkie ábo fię na mękę ábo na wefełé obracáią *MurzNT* 199; *KromRozm* III D7; *BielKom* D2; *KrowObr* 95, 116v, 130, 183v; Tákżeć duże cnotliwych ludzi co thu fchodzą/ Do tychżeć tám rádości też závždy przychodzą. *RejWiz* 116; *BibRadz* I 351a marg; *BielKron* 202; *OrzQuin* Aa3v; *RejAp* 152; *RejPos* 89v; *RejPosWiecz*²

95v; *GrzegŚm* 66; *KuczbKat* 65, 280; *WujJudConf* 91v; dofyć máią prace Plebanowie máiąc Ítáránie o duřzách ludzkich *ModrzBaz* 131v, 132; *SkarJedn* 7; Siodmy pożytek czjtánia żywotow świątych wtwierdzenie o nieśmiertelności duřz ludzkich. *SkarŻyw* A4; nie ná duřze ludzkie niepomińc/ łákomřtwu tylko łwemu y świeckim chućiom dofyć czynią. *SkarŻyw* 582, 30, 126, 127, 235, 238 (36); *CzechEp* [415]; WElelą fię w niebie duřze Świątych ludzi *LatHar* 438, +5v, 133, 236, 296, 367 (8); *WujNT* 310, 324, 684, 710, 853 (6); *WysKaz* 40; Pokázuie fię teř z tey Ewángeliey nieśmiertelność duřz ludzkich po wyłźciu z ćiałá/ iz łá/ żyią/ trwáią/ á nie vmieráią/ iáko iuz dźiśieyřze heretyctwá [...] náuczác śmieią. *SkarKaz* 118b; Gdy tedy Pan vkazał żywe ćiałó/ pewnie y duřzę ludzką w nim vkazał/ bez ktorey ćiałó żyć/ y ożywić fię nie moře/ y bez ktorey ielt łzczera źiemiá. *SkarKaz* 208a, 118b *marg*, 119a [2 r.], 119b, 208a [2 r.], 453a (13); *SkarKazSej* 680b, 681a, 700a, 700b, 703b.

»miła dusza« [szyk 4 : 4] (8): káždy wierny burdě/ ma z okrutnym Smokiem/ Ktory ná miłą duřzę/ pátrzy krzywym okiem. *RejZwierz* 113; Tey więc łákomey ziemi oddařz moje kości/ Duřzá miła łkąd wyłźlá niech idzie w rádości. *RejZwierc* 271v, 70v, 115, 121v; *MWilkHist* G2; *KarnNap* E3; *LatHar* 393.

»dusza mizerna« (1): duřzo mizerna/ [...] otrząśni fię z leniřtwá twoiego *LatHar* 148.

»morderz, rozbojca (a. rozbojnik), zabijacz, zbojca dusz« [szyk 4 : 2] (2 : 2 : 1 : 1): ći to ludzie nie łá pářterzmi ále łá morderze duřz wářzych *OrzList* g4v, h; [miasto kapłanów] przyięliście złodźieie/ á zboyce od Szwáycárow duřz wářzych *OrzRozm* Cv; przyřzedł on przekłęty oćiec kłámřtwá/ y poczętek grzechu/ duřz rozboycá Lucyper *SkarŻyw* 260, 374; [Brygida] niecudnie Papieřá wřpomina/ zowiác go zábijácem duřz *NiemObr* 155.

»naprawiciel dusz« [o Chrystusie] (1): pořtánowiłeř go nápráwićielem duřz: áby káždy ktory weń wierzy/ [...], miał żywot wieczny. *LatHar* 565.

»nędzna dusza« [szyk 37 : 2] (39): *RejKup* f7, cc7, dd7v; nędzne duřse nyewymowną mękę ćirpyą/ á myřmy ye winni łpomógác modlitwámi/ pořty/ yáłmuřnámi *KromRozm* I K; *LubPs* F2v, aa2; *RejWiz* 79v, 157; A coř teř zálię rzecze oná nędzna duřzá onego złoćiwegó człówieká/ ktora tu w złey wierze á w márney omyłności odbieřáłá łprořnego ćiałá łwego *RejPos* 128, 11, 76 [2 r.], 82, 109 [2 r.], 119v (24); *SkarŻyw* 164; *WisznTr* 27; Nie odkłáday lutoći/ Od nędzney duřze/ grzechy obćiążoney *GrabowSet* S4v; *LatHar* 34, 35, 148; *SiebRozmyśl* L4.

»nieczysta dusza« (1): bronilá tego áby řadne plugáwe łłowo z wřt pánieńklich nie wyłźło. Bo to ielt znák nieczyřtey duřze. *SkarŻyw* 142.

»niepokalana, niepomazana dusza« [szyk 3 : 1] (3 : 1): *SkarŻyw* 50; Niepokalána duřzá/ ćiałó w grobie/ Niechay będą świádku tobie. *GrabowSet* B3v; *LatHar* 462; mieyře záwřdy młodą á niepomázaná duřzę/ áby grzechem y zgrzybiáloćią fwoią/ ná ćiałó wrzodow wřzytkich nie wypuřzczáłá. *SkarKaz* 209a.

»nieprzyjaciel duszy« [szyk 7 : 1] (8): Nieprzyjaciele duřzy/ Czárth/ Świát/ Ciáło/ Grzech. *LubPs* G *marg*; A ći ktorzy czynią grzechy y niepráwoć/ łá nieprzyacióły łwey duřsy. *Leop Tob* 12/10; *OrzList* b4; *SkarŻyw* 273, 558; *LatHar* 93; *SiebRozmyśl* A3, D3v.

»nieśmiertelność dusze; nieśmiertelna dusza« [szyk 24 : 7] (25 : 6): *RejWiz* A8; *BielKron* 356v; *Immortalis anima*, Nieśmiertelna duřzá. *Mącz* 232c; *KuczbKat* 90; *BiałKaz* B4v; [Bóg] dał im

[*Adamowi i Ewie*] dużę nieśmiertelną/ rozumną/ łobą władnącą/ y łobie wolną *SkarŻyw* 259, A4, 259, 262; *StryjKron* A; *WujNT* 42 marg, 263 marg, Yyyyy2v; Kto nieśmiertelność duże wierzy/ ten y ciááá zmartwychwstanie wierzyć musi. *SkarKaz* 384b, 117a, 118b [2 r.], 208a [3 r.], 208b [3 r.], 381b (18).

»dusza niewidoma« [szyk 2 : 2] (4): [*na krzcie*] Duch święty niewidomy polewa á obmywa y błogofławi z grzechu pirworodnego onę dużę niewidomą w ciele onym widowym. *RejZwierc* 197v, 197, 197v; *SkarŻyw* 363.

»niewinna dusza« [szyk 5 : 3] (8); *RejJóz* E5v; Otoż dużę niewinną z Máieftatu łwego/ Podawa iáko w łequeftr do ciááá márnego. *RejWiz* 117; *RejPos* 87, 153, 219v, 220; [*św. Barbara*] do łwieckiey márności łercá łwego nie łkłoniłá: dla tego zapłáty/ między liczbą duż niewinnych/ dołtápiłá. *LatHar* 469; *PowodPr* 12.

»oblubieniec dusze« (4): Syn Boży iełt oblubieniec duże náłzey *SarnUzn* E7, Dv [2 r.]; *LatHar* 200.

»odkupiciel dusze« (2): DZiękuję tobie namiłościwłzy Pánie odkupicielu duż náłzych (Iezu Chryłte) *LatHar* 224, 143.

»dusza (jest) odkupiona, zbawiona, wyzwolona« [szyk 12 : 6] (11 : 5 : 2): *WróbŻołt* 70/23; wtákich niezgodách/ duż krwią Bożą odkupionych bez liczby ginie/ wiára przełławna zelżona *SkarJedn* A2, A7, 301; nie łzukał czći łwey/ ále duż Chryłtułową krwią odkupionych *SkarŻyw* 462; Duże włzytki z piekłá wyzwolone od Chryłtułá mienili. *SkarŻyw* 519 marg, 36, 235, 348, 462, 518(8); *WerGośc* 218; *LatHar* 103, 144, 221, 472; *SkarKazSej* 688b.

»dusza osądzona« (1): Smętek ołádzoney duże. *RejPos* 128 marg.

»pasterz (i dozorca), dozorca (abo opiekun), stroż, opiekun duszy« [szyk 12 : 1] (7 : 3 : 2 : 1): wiele się ich ku práwdziwemu duż łwoich páłterzowi panu Iełułowi chryłtułowi/ [...] nawrociło *MurzHist* C; *OrzList* g4v, h4; Káždy człówek páłterz zebrániu y duży łwoiey. *RejPos* 124 marg; [*Chrystus*] nie tylko iełt Krolem/ ále też y Ofiárownikiem nazacnieyłzym/ y iełt też Dożorcą duż. *CzechRozm* 176v, 193v; *KarnNap ktv*; łtrożow wiernych duż náłzych obrázić się boymy. *SkarŻyw* 557, 183; *CzechEp* 324, 329; *WujNT* s. 391, 1.*Petr* 2/25.

»potępienie dusze« (2): *HistRzym* 88v; niechćiey ták moiey łtárości pożegnáć/ ábych ták ná ten łprofný żywot twoy y potępienie duże twey páłtrząc vmárł *SkarŻyw* 237.

»dusze puste« = *dusze nieznaných zmarłych ludzi* (1): pamyatay [!] rodzyce przijacyelye ij dułfe pułte a mów tá modlytwa. *BierRaj* 20v.

»dusza rozumna, roztropna« [szyk 15 : 8] (21 : 2): *OpecŻyw* 134v; *PatKaz I* 1; *PatKaz III* 96; *RejJóz* E5v; [*Bóg*] Dał nam rozumną dużę/ dał łmyłły obfite *RejWiz* 171, 119v, 120, 129 [3 r.], 138, Cc5v; *GrzegŚm* A3; dał Pan [*tobie*] z rołtropną dużą opánowáć to gnułne á nikczemne ciáło *RejZwierc* 113v, 1v [2 r.], 277v; *SkarŻyw* 471; *CzechEp* 148; *LatHar* 374; *SkarKaz* 484a, 484b, 609b.

»sędzia dusz« (1): [*Piotr*] vcżyniony iełt/ [...] łędzią duż włzytkich na ziemi w odpułzczániu y zátrzymániu grzechow ich *SkarŻyw* 597.

»dusza sprawiedliwa« (1): on łpráwiedliwy [...] ná kazdy dzień niepobożnymi ich łpráwami widząc ie y łłyfząc dużę łpráwiedliwą dręczył. *BibRadz* 2.*Petr* 2/8.

»dusza szlachetna (a. naszlachetniejsza)« [szyk 3 : 3] (6): náfzlachethnyeyfzey duffy ma bycz czyalo náfzlachethnyeyfze dano *PatKaz III* 117v, 117; Siłá fláchethey dufzy z vrzędu fwoiego Może pomoc do fpráwy wfytkiego dobrego. *RejWiz* 118 [2 r.], 121; *RejZwierc* 62v.

»święta, (prze)naświętsza, przenedostojniejsza dusza« [szyk 15 : 23] (20 : 17 : 1): *BierRaj* 17v [2 r.]; *PowUrb* +2; duffa iego náfwiętfłá byłá ftworzona ij w cialo wlána/ tak ijz ftál fie [*Chrystus*] natychmiáft człowiek zupelny *OpecŻyw* 9, 81 [2 r.], 81v, 163, 173v, 178v (8); *PatKaz I* 7; *PatKaz II* 68, 77; niethylko Páunny Máryey/ ále tezf y infzych fwiętych dufz ku wfpomożeniu wzywácie *KrowObr* 160v; *RejWiz* 121, 121v, 129, 194; *Leop* HHh4, *Sap* 3/13; z wielką rádością idę s tego fwiátá/ ábym náfázłá onę fwiętą dufzę małżonká mego *GórnDworz* Y6v; *RejPos* 128 [2 r.]; *RejZwierc* 62v, 122, 213v; *SkarŻyw* 227 marg, 279; *WerKaz* 293; *OrzJan* 134; *LatHar* 267, 452, 477; *WujNT* 397; *SiebRozmyśl* I, L3v, L4v.

»dusza umarła« (3): Krolowie ciáłá zábijáią/ páfterze dufze vmárłe/ pokármem wietznym ożywiaią y letzą. *KrowObr* 3v; *KuczbKat* 180; *SkarŻyw* 261.

»upadła dusza« [szyk 3 : 1] (4): niefráfuy fie vpádła duffo moiá *RejPs* 63v; *BielKron* 203; *RejPos* 163v, 176.

»dusza uwielbiona« (2): Bym tve ozdoby widział niefkończone/ Bez cíelefney załtony/ Iák dufze wwielbione *GrabowSet* Q; *SkarKaz* 118b.

»dusza wieczna, nieskończona; wieczność dusze« [szyk 3 : 2] (3 : 1; 1): *RejAp* 124v marg, Dd3v; Ci co o wieczności dufze nie trzymáią/ o zmartwychwftániu tezf ciáłá nic trzymác nie mogą. *SkarKaz* 208b, 118b; *SzarzRyt* Dv.

»wierna dusza« [szyk 10 : 5] (15): vdzyel fwey lafky oplwytey wfłitkym wyernim duffam [...] day gym odpoczinyenye wyeczne *BierRaj* 20v; Pođdrawyam was wfłitky duffe wyerne ktorich cyala tu ij wfłádi odpocziwayą wprochu. *BierRaj* 21; *PatKaz III* 107; Czo zá rádość wyerney dufzy/ gdy zna/ iż yą Pan wyrwał z mocy czárthu/ śmierci/ y grzechu. *LubPs* cc5 marg, 13 marg, aa5v marg; *RejWiz* 194; *BibRadz* I 351a marg; *RejAp* CCv; *RejPos* 223, 341, 355; *SkarŻyw* 538; *ArtKanc* N15v, T4v.

»(w ciało) dusza wlana (a. wlewana); wlanie dusze; duszę wlewać w ciało (a. człowieka, a. członeczki)« [szyk 5 : 5] (4; 3; 3): [*Maryjej*] czyalo fzwytę przed wlanyem dufche było moczą ducha fzwytętego oczyfzczyono *PatKaz I* 6v, 6v [2 r.], 17; *PatKaz III* 94v, 95 [2 r.]; Dufzę iż tezf w człowieká fam wlewa Bog z Niebá/ Przeto záś tám z kąd wyfzłá oney przyść potrzebá. *KołakCath* B4v; w ludzkie ciało wlewa P. Bog dufzę/ ktorą z niłczzegoż ná fwoie podobieńftwo tworzy *SkarKaz* 208a; w grzechu fię poczynamy iefzcze w żywoćie mátki. fkoró dufzę P. Bog w zgotowáne y fpoione członeczki wleie: záraz náture łádámowę máiąc/ iego tezf/ grzech [...] mamy. *SkarKaz* 577a.

»dusza występna« (1): Day áby czuła twoy ogień grzeiący/ Co lodem obtoczona Dufzá wyfłępna *GrabowSet* G.

»zapamiętali dusze (swojej) ludzie (a. człowiek, a. biskup, a. mnich, a. nieprzyjaciel Boży)« = *źle, niebogobojnie żyjący* [szyk 15 : 1] (16): O zápamiętáli ludzie dufz wáfzych/ obátzcie fię/ á pokutuicie *KrowObr* 54v; o zápamiętáli ludzie Dufz fwoich y ludzkich/ tżemu tego Syná *Bożego*/ ták hańbićie y fromoćicie. *KrowObr* 81v, 40, 73v, 126, 132v, 138 (15); mię kfobie przyciągałz gładkiemi fłowy/ iáko Mágnes żelázo/ ábych iáko zápamiętály dufze fwoiey obłędliwą wiárę przyiął *BielKron* 246.

»zbawienie, odkupienie, wykupienie, wybawienie dusze« [szyk 28 : 14] (29 : 7 : 4 : 2): Dáy mi panie miłościwy/ aby twoie pratzowanié/ było duífie mé zbawienié. *OpecŻyw* 30v, 135; bog zrzádzyl od uyekow zbauyeny duífie thwey *PatKaz III* 92v; *TarDuch* D4v; íwemu Báránkowi wykupienie duífz z Czyścá/ y grzechom odpufztzenie przypifuieicie? *KrowObr* 183; [Krystus] tylko íam íeít/ lekarftwem zbáwiennym duífz nálfzych odkupieniem *KrowObr* 109v, 109v [4 r.], 113, 170v, 178, 188v; *BibRadz II* 62a, 1.Petr 1/9; *HistRzym* 89; *RejPos* 123v, 177v; *GrzegŚm* 27, 32; *CzechRozm* 213, 259v; *SkarJedn A5v*, 329, 376, 403; ía myílic chcę/ o zbáwieniu duífzy moiey/ á do kłáftztoru ná pokutę poydę. *SkarŻyw* 182, 92, 203, 237, 482, 574; *CzechEp* 119; *NiemObr* 92; *WerGośc* 236; *ArtKanc* O3v; Iezu Chryfte/ ktoryś íeít íedyná nádźieią zbáwienia duífze moiey *LatHar* 154, 208; *WujNT* s. 854, 1.Petr 1/9; *SarnStat* 4; *SkarKaz* 243b.

»dusza zmazana« = *obciążona grzechem* [szyk 1 : 2] (3): *PatKaz I* 6v; *RejKup* m7v; tego było potrzebá káždey zmázaney duífzy grzechem pirworodnym/ áby byłá przyiętá do oney ípołeczności kroleítwá Páńńkiego *RejPos* 153v.

»dusza zła« (3): *RejWiz* Cc5, 121; dla tego ábyfmy dobrze ípokoynie á w boíáźni żyli/ zoítáwił Bog piekło y rofkofz Ráyfká ludzyem po śmierci/ duífzom dobrym y złym *BielKron* 118v.

»dusza (jest wiecznie, a. zawždy) żywa (a. żywiąca, żyjąca)« (6): dnia ízoíttego [Bóg] oíobę człowieczá żywą rozumná s íztuki zyemie ítworzył/ [...] y nátnął weń ducha wiecznego/ y ítał íe prętko człowiek z duífzą żywą nieśmiertelná. *BielKron* 1v; *RejZwierc* L4 marg, 271v, 277v; cíáło w proch íię obraca: nie dłuogo tego. przyidzie čás/ íz duífzá w nim żyjąca y cíáło ożywi. *SkarKaz* 552b, 382b.

Szeregi: »(ani, tak, nie, nie telko) dusza (a, ale, ani, i, jak) ciało; dusza (i) z ciałem« [szyk 154 : 85] (232 : 7): *BierRaj* 20; byfmy íe byli nierozgniewali/ z duífzą íj ícialem w raiu bylibyfmy oítawienij. *OpecŻyw* 179v, 14, 150v, 179v [7 r.], 180 [2 r.], 180v [3 r.] (18); *PatKaz I* 4v; duch ízwzyąty był ítrofz [[zwyecznoífczy]] mey czyítófczy duífze y czyála *PatKaz II* 68; nye telko duífá ale y czyáło yey [Maryjej] boíkyey ízwzyatloífczy yánoífczyą oízwyczyło íyá *PatKaz III* 97, 139; *TarDuch* B3, D5; w ích cíele ani wdúfzi zdrowia nie maíz dla grzechow *WróbŻoít* M7v; dla grzechu áni cíáło áni duífá żadney władzey ílufńney mieć nigdy niemoże. *RejPs* 57, 58v, 161, 180v, 207; Bywa nam dan dvch íwięty/ ktory cíáło/ y duífzę náízę/ kv miłofci bożej/ y peńnieniv przykazania Bożego pobvdza *SeklWyzn* d4; *RejJóz* A5, H2v; mamy wvcziwoíci mieć/ naprzod rodzice náííe/ potim przełózone náííe nad duífzą y nadcíálem *SeklKat* Hv, C3v, C4v, N4 [2 r.], Y2, Z3v; *RejKup* e7v, k8v, q2, q3v, q5, r6 (7); *HistAl* K4v; *KromRozm II* h3; człowyek z duífie y z cyáłá ípoyony *KromRozm III* A7v, D7, D7v; *BielKom nlb* 3, C5; Przywyedzye go íwą náííczepyoná náuká nye tylko o ízkodę cyáłá yego/ ále y duífie íámey *GliczKsiąż* L5v, L5, P3v; *LubPs* Ev, P [2 r.], R3v marg; *GroicPorz* h3v; izali íe ten z duífzą y s cíálem Dyabłu nie oddá/ aby íedno Papieżem zoítá *KrowObr* 38; Bo nie tylko Duífze náííe/ ále thefz y cíáłá weípołek náííe máią być zbáwione *KrowObr* 116, 37, 89, 94v [2 r.], 137, 190 (9); *RejWiz* 70, 77v, 124v, 142, 162 (6); *RejZwierc* 132v; *BibRadz Matth* 10/28; Tnrek tylko cíáło zábijá ále Luteryani y cíáło y duífzę *BielKron* 218, 137v; Animam debet. Winien y włofy/ álbo/ winien duífzę y s cíálem. *Mącz* 10b, 78; *OrzQuin* Gv, Z3; *RejAp* 2v, 22v, 23, 31v, 32v (10); *GórnDworz* X7v; potym duífzá y cíáło odzierzą żywot wieczny. *HistRzym* 120v, 39v, 60, 69v, 87,

100v (8); wŷytki vpadki/ będą rościągniony nád nędznym ciálem y nád duŷą iego. *RejPos* 106v; y dnŷy y ciálu twemu vmárlemu/ [...] podobno nie pomoŷe kádzidło. *RejPos* 147; byŷ nie inŷzego nie miał/ tedyŷ Celárzem doczeŷnym duŷe y ciáln ŷwoiego. *RejPos* 253v, 39, 83, 84v, 107, 109v (29); *BiałKat* 48v, 238v; Iedenŷeć tho człowiek/ ciáło y duŷa/ ále ciálem zowie iż ŷmiertelny/ A duŷą iż theŷ iest nieŷmierthelny *GrzegŚm* 18, A3, 17, 19; ŷam Pan Bog w duŷy y w ciole náŷzym krolowáć będŷie. *KuczbKat* 390, 45, 60, 90, 230, 370; *RejZwierc* 62v, 73, 167, 239v, 250; *WujJud* A3v, 252v [2 r.]; *WujJudConf* 70, 85; *RejPosWstaw* [110²]v; Naydzyeŷz iáko poboŷne/ ludzye Bog miłuiie/ Z duŷą y teŷ z ich ciálem/ ku łobyie przyimuie. *HistHel* Av; *CzechRozm* 223; *PaprpPan* Ff3; *KarnNap* B2, D3v; *SkarJedn* 57; [heretycy] twierdzić y piŷać [...] ŷmieiá: iakoby y duŷá z ciálem vmieráć miała *SkarŻyw* A4; wezmę was do ŷiebie z ciálem y z duŷą *SkarŻyw* 260, 69, 70, 71, 81, 111 (14); *CzechEp* 199, 201, 362; Bezá wymyŷla łobyie dwoie ziednoczenie perŷon w Pánie Chryŷtufie/ iedno duŷe z ciálem/ drugie BOŷtwa z człowieczeńŷtwem *ReszPrz* 78; *WerGoŷc* 204, 228, 270; *ArtKanc* K2, L5v, M11v, S3v, T5v; W ciéle y duŷy mey/ żywa wŷędy wiára *GrabowSet* N3v, H, O3v; dziękuieć tobie [Jezu] zá wŷelkie dobrodzieyŷtwa y dáry/ ták duŷy/ iáko y ciálu ŷłuŷące *LatHar* 71, 18, 26, 45, 71, 73 (27); W czym krzywdy áni duŷá áni ciáło czuiá *KolakCath* B4; Sákráment nie tylko ciáła/ ále y duŷe poŷila. *WujNT* 330; trzebać mieć y duŷę y ciáło przez pokutę od grzechu oczyŷcione. *WujNT* 608, *Matth* 10/28, s. 201, 278, 589, 591 (11); *SiebRozmyŷl* D3v, L4v; *SkarKaz* 4 przedm, 160a, 208b, 210a, 384a, Oooob; *SkarKazSej* 700a; *KlonWor* 44.

»dusza, (albo) duchowny człowiek« (2): Azabych [lege: A zabić] duŷe álbo duchownego człowieká ielth wrzućić ná potępienie *GrzegŚm* 54, 18 marg.

»duch abo dusza« (3): [nowochrczeńcy] mowili iż nie máŷz áni Anyoła/ áni ducha ábo duŷz ludzkich. *SkarKaz* 208b, 453b, 634a.

»myŷl i dusza« [szyk 4 : 1] (5): to ludzyom przywodzić nędznym ku pámięći/ Co rázem y dobrá myŷl y duŷę poŷwieći. *RejWiz* 5; iuŷeŷ zniewolił myŷl y duŷę ŷwoię. *RejPos* 138v, 334v; *KuczbKat* 165; *KolakSzczęŷl* Cv.

»rozum i dusza; rozum z duszą« [szyk 8 : 3] (7; 4): rozum ŷpołu z duŷą ŷnádné rozeznánie Vczynić moŷe *RejWiz* 118v, 119v, 120v, 133v, 137v, 169v (7); *KuczbKat* 305; przywiley miáło ciáło/ iŷz zá tá powolnoŷćiá/ ktorá duŷy y rozumowi czyniło/ vmieráć nigdy niemogło *SkarŻyw* 260, 261; ciáło z ciéleŷnoŷćiá/ rozumu y duŷe nie ŷłucha *SkarKaz* 488a.

»dusza i rozumna wola« (1): [ciało] duŷy y rozumney woley poŷłuŷeńŷtwo wypowiedziáło. *SkarŻyw* 261.

»dusza a (i) serce« [szyk 3 : 2] (5): w niewinney duŷy á w czyŷtym ŷercu ielth narolkoŷzniefŷze przebywánie iego [*Ducha ŷw.*] *RejPos* 153, 245v; ráczŷe łáŷká twá Boŷká oŷwiećić duŷę y ŷerce ŷługi twego. *LatHar* 636, 33; *SiebRozmyŷl* G4v.

»sobie (a. do ŷiebie) i duszy (a. do duszy) ŷwojej« (2): widzi iż ŷam łobyie y duŷy ŷwey ŷzkodzi *SkarJedn* 359; mowił ŷam do ŷiebie y do duŷe ŷwey Hiláryon ŷ. *SkarKaz* 423a.

»dusza i ŷumnienie« [szyk 2 : 1] (3): *CzechRozm* 264; płacę zá grzechy moię/ iżem ŷwe ŷumnienie y duŷę ták piękńá ze chrztu ŷ. krwiá Boŷá obmytá ŷkárádzie grzeŷzác/ pomázáŷá *SkarŻyw* 312; *LatHar* +2.

»dusza ani umysł« (1): co fie kolwiek ná fwiecie dzieie/ tho fie wżytko márnemu ciálu dzieie kwoli/ nie fie ná miłą dufzę áni ná poćiwy vmyśl nie rozmyfláiąc. *RejZwierc* 70v.

dusza a zbawienie« (1): Boże vchoway/ żebym cye czego obłędliwego vczyc myał. O dufię á zbáwyenye to idźye/ táko moye yáko twoye. *KromRozm II* a4.

«dusza i zmysł serdeczny; zmysły i siły dusze« (1; 1): Racźże oświećić/ tym dobrym/ o wieczny Pánie/ Dufzę mą/ y moy fmyśl ferdeczny *GrabowSet X2v*; *LatHar* 144.

»(i) żywot i dusza« (2): [*Judasz*] zálem przywiedźiony/ obieśiwłzy sie y żywot y dufzę vtrácił. *KuczbKat* 195; rozum z wycwiczeniem ięłt [!] wodzem żywotá y dufze. *KořakSzczęśł* C4.

Wyrażenia przyimkowe: »na duszy« (111): *RejPs* 56v; Bo to ięłt wielką przekaza Gdy na dufy iaka fmaza. *RejKup* n3v, n3v; *RejPos* 326v; *GrzegŚm* 13; *KuczbKat* 165; Nie máłz ná fwiecie pięknieyřzego wzoru/ Iedno ktho ftrzeże ná dufzy przemoru. *RejZwierc* 214; rozgrzeřlenie od káplaná dáne/ známieniem ięłt pozwirchnym odpufzczenia grzechow/ ktore ná dufzy fpráwuie. *WujJud* 160v; Ná dufzy do dnia řádnego/ kazni zá grzechy odnieřenie *LatHar* 669, 217, 235, 437, 476, 624 (7); *WujNT Hebr* 12/3; *SiebRozmyśl* E4v; przez przyřięgi [...] nieřpráwiedliwe/ y Bogá wielką háńbá/ y ludźi wielką ná dufzy zgubá potykáłá. *PowodPr* 49; bogacz w piekle pogrzebion/ y zapłátę potępienia wiecznego ná dufzy wźiáł *SkarKaz* 635b, 81a, 349a; *KlonWor ded* **3.

~ W połączeniach szeregowych (7): a byłmy nikomu nieřkodzily/ na dufzy/ naciele/ y namaiętnořcy iego/ aby kazdy náfwym przeřtanał *SeklKat* Iv, I2v, I3; tą ofiárá y ná dufzy y ná cíele y ná zwierzchnich rzeczách nie iednego ráutowano *LatHar* 76; *SarnStat* 264; *PowodPr* 49; *SkarKaz* 85b.

W przeciwstawieniu: »ciało... dusza« (7): [*Pan*] vzdrowić raczył fyná ná cíele/ á fame⁸⁰ ná dufzy *RejPos* 244v; Swawola może s czálem tuczyć ciało/ Ale ná dufzy bárzo tám námdláło. *RejZwierc* 213v; Wćiele młodá/ ale ná dufzy ftárá [*była*] *SkarŻyw* 67; Bo tylo ná dufzy ięłt zapłátá/ á ciało/ ktore to co dufzá kazáłá wykonywáło/ bez nagrody y karánia w źiemi y prochu zořtáie. *SkarKaz* 3b; ci ktorzy vmieráią ná cíele/ żyią ná dufzy *SkarKaz* 383b, 3b; *WujNT* 132.

W porównaniu (1): Iáki ten [*powietrzem ruszony*] był ná cíele/ táki ięłt grzeřzny człowiek ná dufzy *WujNT* 132.

Szeregi: »(choć, nie tylko, ni tak) na duszy, (ani, ale, chociaż, i, jako) na cielem« [szyk 23 : 16] (39): był blogořlawiony na dufy ij na cielem. *OpecŻyw* 93v; Dáy mi řprawiedliwego řkázania řmierci chocia ná cielem chocia na dnřfy [!] niezařlużył *OpecŻyw* 135v; *PatKaz I* 10; *TarDuch* D6; *RejKup* o2, o3; Przeto go tefz pan Bóg řkáráł. Nadufzy i tefz nacielem/ Gdy řię go odprzyřięł řmielem. *MurzHist ktv*; [*krzywdę*] cierpiemy od IchM[*ilořci*] i na dufzy i na cielem *DiarDop* 104; *GliczKsiąź* D; ten człowiek był nieomyřnie vleczon y ná dufzy y ná cielem. *RejPos* 326, 101, 114, 211; które przekłętko nie tylo ná ciało/ ále y ná dufzę byc rozumięy. *BiałKat* 58v; *KarnNap* E3; Ten miał zone [!] pięknořciá ná cíelem/ ále więřfzá ná dufzy/ okrářzoná. *SkarŻyw* 486, 86, 341, 369; By iedno był zořtał w niewinnořci/ Nie przyředłby nigdy k řmiertelnořci: Ná dufzy, áni ná cíelem *ArtKanc* 111; ták ná dufzy iák ná cíelem/ pomoź nam przezwyćiężyć/ wżyřtki nieprzyriácielem. *ArtKanc* M15, M14v; *LatHar* 410, 583, 669, 670, 672 (6); kořcioł chce mieć káplany nie żonáte áby fię od Bogá nie oddzieláli/ ále áby fię iemu lámemu podobáli/ będąc řwiętyymi y czyřtyymi ná dufzy y ná cielem. *WujNT* 596, 195 [2 r.], 253, 387,

616, 853, 885; *PowodPr* 11; *CzahTr* Lv; złe práwo/ [...] zázwždy zábija/ y fzkodę czyni/ y ná dułzy y ná cíele. *SkarKazSej* 701b.

»na duszy i na czesnych rzeczach« (1): Takowym pan Bog dawa błogoflawieńftwo na dułfy y naczełnych rzeczach. *SeklKat* G4.

»na duszach i na myślach« (1): iżbychmy [...] fprawowáli łobie tákie przypráwy y tákie ochędogości ná dułzach y ná myłlach náłzych *RejPos* 237v.

»na duszy i na sumnieniu« (2): *RejAp* 98v; Chrifftus od Oycá ták był opułzczony/ że ná dułzy y ná funnieniu fwym cíerpiál męki piekielne ludzi potępionych. *WujNT* 121.

W przen (37): Pátrz by ná dułzy więcey/ brudu nie przywrzáło. *RejZwierz* 142; *RejZwierc* 229, 237v; Przez Krzeft ná dułzy pieczęć przyimuiemy. *WujJud* 167, 166, 167, Mm4v; *KarnNap* B; *SkarŻyw* 81, 82; *WujNT* 353, 626, 702; *SkarKaz* 83a, 205b, 349a [2 r.], 349b.

Zwroty: »być panną na duszy; Bogu panieństwo na duszy poślubić« [szyk zmienny] (3; 1): panna była nyetelko na czyele ale tełz y na dułzy *PatKaz I* 10, 10v; nie tylko ná cíele/ ále y ná dułzy/ fwe pánieńftwo Bogu poślubiwłzy *WujNT* 195, 195.

»leczyć (a. uzdrowić) na duszy; uleczon na duszy« (4; 1): pán iezus z fwe łafki nás ofwiéci/ ij na dułfy vzdrowi. *OpecŻyw* 62; on [Bóg] ciebie leczy ná dułzy *RejPos* 211, 244v, 326; *WujNT* 132.

»umrzeć, zginąć, dać gardło na duszy« = *popaść w grzech śmiertelny* [szyk zmienny] (5 : 1 : 1): Vmárli zaráz ná dułzy oycowie náłzy po grzechu. *SkarŻyw* 261 marg, 261; *LatHar* 330; *WujNT* 416, 885; Ieden ná cíele/ drugi ná dułzy zginął. *SkarKaz* 314b; Dác muśifz gárdło v niego ná fułzy/ Nie náćieleli to pewnie ná dułzy. *CzahTr* Lv.

»zabijać na duszy« = *wciągać w grzech* [szyk zmienny] (3) : *SeklKat* 13; oni brácią fwą ktore zwodzą/ ná dułzy y ná cíele zábijáią *WujNT* 835, 217.

»żyć na duszy« (2): Abráhám/ Izáák y Iákob żyią ná dułzy. *SkarKaz* 208b, 384a.

Wyrażenia: »gładki na duszy« = *bez grzechu* (1): iefliś gładki ná dułzy/ czyli fłzetny á błotem grzechu iákiego fplugáwiony. *LatHar* 110.

»rana na duszy« (1): A fnadz to iefł iefłcze cíełłá ráná ná dułfy moiey *RejPs* 58.

»zdrowy na duszy« = *bez grzechu* (1): Radzibyłmy bys był fzdrowym Zwłáčzą na dułfy *RejKup* p7v. ~

»podług (a. wedle, a. według) dusze« (9): paⁿna náfwiełłá podług dułfe nad wfłyto fтворzenijé powyłłona była *OpecŻyw* 179; wedle dułfe przez trzy dnij była wwielbiona [w niebie] *OpecŻyw* 181 v; *PatKaz III* 116.

~ *W przeciwstawieniu* : »dusza... ciało« (3): *OpecŻyw* 163, 180v; to rozumie się według dułze á nie według cíáłá *GrzegŚm* 34.

Szereg: »(nie tylko) wedle (a. podług) ciała i (ale i wedle a. podług) dusze« [szyk zmienny] (3): Slułłno tedy aby iéy [Maryjej] odmierzono zupełnościá chwály/ ktorá iefł podług ciała ij podług dułfe *OpecŻyw* 180v; tzo fie rozumijé wedle ciała ij dułfe *OpecŻyw* 181, 53. ~

»z strony dusze« (10): z ftrony dułze/ raczyłś mié fтворzyć ná wyobrażenie y podobieńftwo twoie. *LatHar* 26, 356, 596, 604; *WujNT* 324, 404.

~ W połączeniach szeregowych (2): *RejPosWiecz*² 91v; którym ná wżytkim zchodzi/ ták z ftrony dułze iáko ciála y máiętności *ModrzBaz* 72v.

Szereg: »(tak) z strony dusze i (jako) z strony ciała« [szyk 1 : 1] (2): ktoremi [piosneczkami] fie fnádnie wcielzyć mozełz w káżdym niebełpieczeńftwie thwem y w káżdey trudności/ ktoraby ná cie przypádlá ták s ftrony dułze iáko y s ftrony ciála. *LubPs* A5v.; *BielKom kt.* ~

»za dusze, za duszę« (16 : 12): *MetrKor* 76v; Toc zá dułzę mężá mego/ Dawam iáłmużnę pierwłzego *BierEz* Pv; *SeklWyzn* g2; *SeklKat* X3v, Y2v, Y3v; *RejKup* g3, 17v; ienę tzęść [chleba we mszy] zá dułze fwiętych zmártych/ ktore fą w niebie ofiárowác/ drugá tzęść zá dułze/ ktore fą w tzyścu. *KrowObr* 197, 197; vkázowały fie przez fen dułzyczki przyiácielow zmártych/ vpomináiąc ie/ áby zá ich dułze czynili/ iáłmużny dawáli/ Tricezyny naymowali/ áby rychley z Czyfcu wyłzły *BielKron* 212, 462; *HistRzym* 60; *BialKat* 358v; Cefarzowa zá dułzę mężá fwego iáłmużny czyniá. *SkarŻyw* 353 marg, 353; *StryjKron* 400; ktorzy fie modlá/ półzczą y trapią zá dułze vmártych/ áby były wyzwolone. *WujNT* 620; *SarnStat* 374; *SkarKaz* 382b [2 r.], 386b.

~Wyrażenie: »msza, nabożeństwo za duszę(-e)« [szyk 3 : 3] (5 : 1): day namfzą za dułzę/ za grzechy *SeklKat* Y3v; Oni Mfze y pámiátki zá iego dułze [!] czynili/ zwłáfczá trzy kroć ná rok. *SkarŻyw* 99, 99 [2 r.], 333; v Rzymian ftárych/ mieśiác Luty wżytek ná tym nabożeńftwie zá dułze trawili. *SkarKaz* 381b. ~

W przén (275) : *OpecŻyw* 18, 18v, 160v, 187; dułfa náffa gdy foby poźlubuye czyálo w yadamye zarazone tedy [a] tym fyą zaraza *PatKaz I* 16v; *PatKaz III* 99; Iuż oto rozgnoiły fie y skażone fą blizny dułze moiey [*Putruerunt et corruptae sunt cicatrices mea*] Ato gdym częłto odnawiał grzech ktori był vleczon przez pokutę. *WróbŻołt* 37/6, B6, oo; *RejPs* 63v; Paweł mu powieda iż na the chorobę y dułfa fthęka. *RejKup* q2; *KromRozm II* o4; *DiarDop* 100; dułfa ma głęboke prze grzech w ftráchu pływa *LubPs* L4, G, L4 marg; *RejWiz* 21v, 79, 120, 120v, 129 (6); *Leop Tob* 4/11; ciálo duchowne dułzą przyymuię/ á nie gębą. *OrzList* b2v; *RejFig* Bb4v; *OrzQuin* Ov; náznácmy podwoie dułzam fwoim krwią tego niewinnego Báránká náłzego *RejAp* 103, 168, Dd3v; dułzá zápaliwfzy fie miłofciá piękności Bozey/ z Anyoły fie zbráci *GórnDworz* Mm5; brát/ tho iest człowiek gwałci fiołtrę/ to iest dułzę grzechy *HistRzym* 39v; dułzá cudzołozy z dyabłem gdyż grzech fmiertelny wczyni. *HistRzym* 53v, 39v [2 r.], 40 [2 r.], 40v [2 r.], 41, 47 (26); *RejPos* 84v, 145v, 158v, 176, 220 (7); Duch s. podawa dułzy náłzey w ferce prawdziwe ciálo y krew Páná náłzego Iezu Kryftá *RejPosWiecz*³ 97v, 97v [2 r.]; dułze fwé fzátánowi zá obiátę dáią/ w błędziéch rozliczných miełzkáiąc *BialKat* 168v; *GrzegŚm* 32; (marg) [...] ma fobie człowiek pokutuiący zámierzáć (-) áby grzechy zgłádzil/ y wżyftkę zmázę y winę z dułze fwey otárl. *KuczKat* 195; *RejZwierc* 116, 148; ná Krzcie/ ná Birzmowániu/ ná Káplániłkim święceniu/ Pan Bog przez Ducha ś. náznacza y pieczętuie dułze náłze nieiákiem znákiem ktory chárakterem álbo piátnem zowá *WujJud* 165; *WujJudConf* 100; *BudNT* 1.Petr 2/11; *CzechRozm* 220v; ábyś teraz przyiáł Páná Chriřtułowe Ciálo prawdziwe/ ná pokarm y pořilenie głodney y mdłey dułze twoiey. *KarnNap* D2; dułzá wżytko fpráwuię/ y mowi przez ciálo *SkarJedn* 57, A6, 272, 390; *KochPs* 205; Tákiemi przykłády tuczylá fie y rozłzerzáł w Bogu dułzá iego/ y wielce fie ku náłłádownániu tákich cnot pobudzáł. *SkarŻyw* 97; dułze káżdej z Chryřtułem przez fákramenty y dobre wczynki/ duchowne małżeńftwo. *SkarŻyw* 510, 107, 142, 312, 368, 371

(12); *PudłFr* 54; *ArtKanc* M14v, P4v; Dobre do czytania święte piśmo/ bo dużę leczy y w fwey powinności ku zbawieniu ná drodze zadržymawa *GostGospSieb* +2; Strzeż tylko niechay piekło nie źrze duże moiey *GrabowSet* A4v; Pánie/ Niechayby proftowálá/ Dużá/ ku tobie/ fkrzydłá/ świat wzgardzálá *GrabowSet* I3; Zlecz trąd/ bo gwałtem duże mi fie tyka *GrabowSet* N4v, F4v, G3, Iv, K2v, N3v (10); Rácź y duże náłze z tym fię światem żegnájące przyiąć w ręce twoie *LatHar* 31; áby íam íobie raczył godny w duży twoiey przybytek y miefzkánie nágotowác. *LatHar* 190, 2, 49, 69, 98, 197 (11); profzę was [...] ábyście fię wtrzymawáli od požádlivosti íielefnych ktore walczą przeciwko duży *WujNT* 1.*Petr* 2/11; duże obleczone w ízáty białe/ íą przed ítolicą Bożą *WujNT* 853, 625, *Zzzzz4v*; Smiertelny grzech zásię/ do ízczátká dużę z íálki Bożey [...] obnáź/ á potym czyni íą być winną wieczney piekielney męki. *WysKaz* 15; o chlebie onym wiecznie Duże náfycáiącym/ rozumieć fię máią te íłowá *WysKaz* 25, 6, 15; *PowodPr* 37; *SkarKaz* 2 *przedm*, 121b, 205b, 279a, 349a, 609a; *KlonWor* 43.

W porównaniu (3): duży pokármu duchownego/ íáko ciálu íielefnego potrzebá. *KuczbKat* 185; Íák íáká w kwíát vpítrzona/ Ták będzie dużá w cnoty vftroiona *GrabowSet* Fv; Ten wierzymy być ogień czyfcowy/ w ktorym duże bywaią czyfcone/ íáko złoto w piecu. *WujNT* 585.

Frazy:»dusza się czyści; duszę oczyścić(a)ć; czyfcienie (a, oczyfcienie) dusz« [*w tym od grzechów* (1)] [*szyk zmienny*] (1; 4; 2): *BierRozm* 22; *RejKup* p8v; *BiałKat* 238v; Duch S. obyczáiem nieomylnym Bofká íwá mocá wewnátrz íego dużę oczyfcía/ y íálká íwá oblewa *KarnNap* Bv; CZYSCIEC to íeít mieyfce gdzie fię czyfczú duże/ ktore modlitwámi/ ofiárámi y íálmuznámi żywych mogá być wípomożone. *WujNT* Yyyyy2, 345, 1.*Petr* 1/22.

»niech odmłodnie dusza; odmłodzić duszę« (1; 1): Poíli Duchá í. ktoryby [...] odmłodził duże náłze *SkarKaz* 245b; niech ítára w złoíciách odmłodnie dużá moiá/ niech ózyie ná głos twoy. *SkarKaz* 387b.

»dusza (była, ma być) pogrzebiona; duszę pogrzebać« [*w tym: w piekle* (2), *w głęboíciách piekielnych* (1), *w poírodku piekła* (1)] [*szyk zmienny*] (4; 1): íkrześ miłofciwie pogrzebione duffe náífe ktore w grzechu íako wziemi zagrzebione íczá [!] *RejPs* 96; dużá twoiá [...] pogrzebem márnym ma być pogrzebioná w głęboíciách piekielnych. *RejPos* 175v; w piekle byía pogrzebioná dużá íego. *RejPos* 218, 163, 164v.

»dusza poílenie bierze (a. íeít obżywiona, poíilona); (na)karmić (a. obżywiać, poíilac) duszę« [*szyk zmienny*] (11; 4): *RejPos* 82; ciáło Páná Kryítulowe/ obżywia dużę *RejPosWiecz*² 95v; dużá poílenie bierze wiárá przez íłowo Boże nie widome/ zá ípráwá Duchá s. *RejPosWiecz*³ 97v; *BiałKat* 383v; *KuczbKat* 180, 185, 295; Oley S. nic tu ínfzego nieznáczy/ íedno moc íálki Bożey y ono miłofierdzie íego/ ktore duże náłze we wnátrz poíila. *KarnNap* E4; *SkarŻyw* 537; Abyfmy twym íłowem íwíetyym duże fwe karmili *ArtKanc* T11v, T12; káždy vcčíwie á przyítoynie dużę íwoieý nowá ále kofztowná potrawá nákarmił. *LatHar* 188, 201, 238; *SiebRozmyíl* E.

»dusza wejdzie do Abráma (a. dusze są w íonie Abráhamowym); odnieść duszę ná íono Abráhama« (2; 1): Niepiy wina wízelkiego Gorzáłego. Boć wátrobę vfuzy Na koniecz cie vdufi Dużá z ciebie weydz muíi Do Abráma. *LubPieś* B5v; íwíetych vmárlych ciáálá w ziemi odpotzywáią/ áíz do dniá Sądneho/ Duże thylko íámy íą w íonie Abráhámowym *KrowObr* 215; *WujNT* 263.

»dusza z ciałem wojuje; ciało przeciwia się duszy; ciało z duszą przyjdzie do zwady« (3; 3; 1): Dufzá iáko s ciałem wojuie. *RejWiz* 129 *marg*, Cc5v; ciało przeciwia lie dufzy. *HistRzym* 65, 51v, 66; *ArtKanc* S3; Rzeczy té fą wielkié/ á potrzebiuá rády Prędkieý/ niź ciało z dufzá do złéy przydzie zwády. *GoslCast* 36.

»grzechem dusza się zaraża, w grzechach leży« (1 : 1): baczymy yako fyą tym grzechem dufza zaraza *PatKaz I* 16v; *HistRzym* 120.

Zwroty: »dusze łowić; dusze połowione« (1; 1): Mądrość káznodzieýfka ná tym náleży/ áby rzemieńto to krorym [!] dufze łowia/ vmiał. *SkarŻyw* 312; weyźrzy ná dufze chytróścią fzátańfką (w ktorymkolwiek kácerftwie) połowione *LatHar* 621.

»duszę oślachcić, ozdobić *itp.*; dusza się ślachci, bywa ubogacona« [szyk 7 : 5] (10; 1 : 1): Bogáctwá fą cnoty/ przez ktore dufzá bywa vbogáconá *HistRzym* 40v; kiedyby przez Krzeft/ okrom dárow niebiefkich ktorymi sie dufzá śláchci/ były też y dobrá cieielne przydáne/ tedyby fłufznie kto mnimác mogł/ izby wiele ludzi do Krztu przyftępowáło *KuczbKat* 140; wielkimi dobrodzieýftwy okraśiles dufzę moię *SkarŻyw* 70; to co z vft iego wychodziło/ fłodziło dufze *SkarŻyw* 235, 388, 440, 593; dufzę moię rácz siedmiorákimi dáry twemi ośláchcić y zbogácić. *LatHar* 34; Ozdobił dufzę twoię fálką fwą niebiefką *LatHar* 676, 28, 476; *SkarKaz* 161.

»duszę omywać; dusza o(b)myta« [szyk 3 : 1] (2; 2): Tamże mocz wodzie dana iże na krzcie dufzę omywa *WróbŻolt* 17; *RejPosWiecz*³ 97v; [grzech] prawdziwie bywa odpufzczány/ y dufzá omyta y oczyszciona *WujNT* Yyyyy4; *SkarKaz* 353a.

»ożywi(a)ć duszę; dusza się ożywia; ożywianie dusze« [szyk zmienny] (8; 1; 1): *WróbŻolt* nn6v; *KrowObr* 3v; rácz ożywić nędzne dufze náfze tym fiedmiorákim chlebem Duchá twego fwiętego *RejPos* 186, 220v *marg*; *KarnNap* E; *KuczbKat* 180; on ieft ktory dufze náfze ożywia y wzbudza z śmierci grzechow. *WujNT* 143; áby fię dufzá náfzá ożywiá/ á od grzechu podnośiá. *SkarKaz* 347a, 161a, 552b.

»duszę posłać« [w tym: do piekielnych namiotow (1), niewrotną drogą (1)] [szyk 3 : 2] (5): *RejLas* w. 45; *RejKup* C; Tuś onę fzczeńliwą dufzę/ onę dufzę błogą Pořłał niewrotną drogą. *KlonŻal* B4v; Zá tym miecz w fię wráziwfy: dufzę wnet pořláá/ Do piekielnych namiotow *PudłDydo* [B6].

»płacić (a. przypłacić, zapłacić), frymarczyć, nadstawić, szafować duszą; sprzedać, zastawić, ważyć [na co] duszę; dusze przyłożyć (a. przyłożyć na duszę); o duszę się zakładać« [szyk zmienny] (4 : 1 : 1 : 1; 2 : 1 : 1; 3; 1): By też więc dufse przyłożyć Muři fkąd inąd dołóżyć *RejRozpr* B4; Sumnienie fię fmieie iz fię o dufzę zaklada. *RejKup* K, e2, e3; Ruřzayze iuż poki chcefz/ áz cie dyabli ruřzá Sámeo/ á pámiętne zápláciř im dufzá. *RejWiz* 123v; Niedba iz przedał wolnoř/ przedał cnotę dufzę *RejWiz* 174v, 95v, 69v; wie Bog iáko tácy řzáffuią fwą dufzá. *Prot* B3; Skępiec á hoyny ci obádwa muřzá/ Swych niedořtátków náđřtáwić y dufzá. *RejZwierc* 217; řamofláńcom dufze fwoie zá ich zdrádlive fłowá/ przedáią. *SkarJedn* 53; ná to wfzytkę dufzę fwoię wařá áby prawdá Bořa/ pod ich nogámi polegá/ żeby fię tylo oni przy řwey w rozumie hárdóści zořtác mogli. *SkarŻyw* 59; *GórnRozm* G3; *KlonWor ded* **3, s. 82.

»pić, przyjmować (a. przyjąć) [co] duszą« (2 : 2): którym [znak chlebowy onego chleba] przyjął dużą łą. *OrzList* b2v; Pijąc wino wópomina ná krew [Chrystusa] y wópominając piję krew dużą moią. *OrzList* b3, b2v, b3.

»miętko, źle, dobrze posłać duszy« = starać się o zbawienie duszy lub je zatracić [szyk zmienny] (4 : 2 : 1): Miękośz połał swoiey dułły Gdyż lię temu wopiekę dał Ktorego carth możnośz poznał *RejKup* p4v; Zle ten połał swoyey Dułły *RejKup* bb8v, h8, 0, q4, R, r6v.

»ranić duszę; zraniona (jest) dusza« (1; 4): *OpecŻyw* 159v; [Jezus] omył s ciebie ony íprołne blizny twoie rozlicznych grzechow twoich/ ktoremi frodze była zraniona nędzna dużą twoią/ niewinną á przenedrołszłą krwią swoią. *RejPos* 210v; Przeto zá wšytki grzechy twoie [...] ktorymi zraniona być czuieł dużą twoię/ małz bárzo żáłowác. *KarnNap* C3v; *LatHar* 141; *SiebRozmyśl* Dv.

»uzdrowić (a. uleczyć) duszę; zdrowie (w) duszy; dusza zdrowa (a. uzdrowiona); uzdrowienie duszy« [szyk zmienny] (6; 6; 3; 1): aniol twóy ij apółtolowie/ za tobą lię przyczynią pilniéy ku panu Iezufowi/ aby duża twoia była vzdrowiona od złego ducha. *OpecŻyw* 55v; raczi vzdrowić dużą moię [sana animam meam] bomci naprzeciw tobie grzełzył. *WróbŻołt* 40/5, M7v; *RejPs* 58v; Będzye biádá zdrowiu duży/ Nie małz wiáry ni kárności/ Pełeneś fáłszu chytrości *BielKom* D8v; *GliczKsiąż* P3v; *LubPs* L2v; *BibRadz Ps* 41/5; *KochPs* 60; *SkarŻyw* 371; *CzechEp* 362, *ReszPrz* 228; Zá czym/ duży ítądby lię twierdziło Zdrowie *GrabowSet* O3, H4v; Kościół [...] wżywa podobnych ceremoniy/ w Exorcyzmiech przede krztem/ ná vzdrowienie duż *WujNT* 152; *JanNKar* H.

Wyrażenia: »dusza chora (a. ochorzała), zachorzała (grzechem)« [szyk 5 : 4] (6 : 3): obaczemy záraz/ że tám [w ewanjelijej] wšyłtkie słowá/ łą lekarłtwem dułły chorey. *Leop* * B4v; ochorzała leży w tobye nędzna dużą twoią *RejPos* 76; Dułzá grzechem záchorzáła. *RejPos* 256 *marg*, C4v, 75 *marg*; tyc łą duże chorey lekarłtwá/ Pokutá y Boże Ciáło. *KuczbKat* 420, 420; *RejZwierc* 133, Bbb3.

»dusza cielesna« = dusza przyziemna (1): zebranie tych pyłznych wołow ízkodzi barzo dużam ciełnym wołow pyłznych *WróbŻołt* 67/31

»lekarstwo (wieczne) duszy; lekarz dusz« (12; 2): [aby] lekarłtwo wietzne Dułzom otrzymác mogli. *KrowObr* 95v, 95v [2 r.], 96; *Leop* B4v; *RejPos* 75 *marg*, 327v; Apółtoły lékárzmi dułz náłznych poczynił ié. *BiałKat* 381v; *KuczbKat* 420 [2 r.]; *RejZwierc* 133, Bbb3b; *ArtKanc* H6; prózę cię/ áby rány twoie/ były lekarłtwem duży moiey *LatHar* 280.

»obrok duszy« (2) : zá nieumieiętnością błędy náłtáią/ obroki duży twoiey ktore z słowá Bożego mieć małz włtáią *SkarJedn* 357, 110.

»pokarm (a. nakarmienie), posilenie, obżywienie duszy« [szyk 12 : 4] (10 : 5 : 1): *KromRozm III* O3; *BibRadz I* *3v; ten chleb ktory ia wam dam/ to iéłt ciáło moie/ ktorego wy przez wiáę wżywác będzycie/ ten będzie pokármem duży wálzey/ przez íprawę Duchá s. *RejPos* 82, 82; *KuczbKat* 185; *WujJud* 178v, 221; *KarnNap* D4; *CzechEp* 135; *NiemObr* 81; Rácż dáć y pokarm duży Słowá náświéłszego/. Bo nie tylko tu z chlebá żywiemy fámeo. *ArtKanc* T12; wzbudź w sobie [...] prágnienie tego duży twoiey pośilenia *LatHar* 190, 199 *marg*, 200 [2 r.]; słowo Boże iéłt pokármem duż náłznych *WysKaz* 14.

α. *W odniesieniu do Chrystusa* (3) : Dułfo kríłtowa pófwyący mya *BierRaj* 20; *HistRzym* 6; *LatHar* 545.

β. O katolickim pojęciu duszy nieśmiertelnej z odcieniem lekceważenia w polemicznym dziele Grzegorza Pawła z Brzezina (82) : A to przeciwko Falefnemu zmyśleniu Antykryśtowemu o iego Dufzach/ kthorymi wzytek Swiat zwiodł *GrzegŚm kt*; Musisz thou spimá okazać fałsz Antykryśtow o dufzy/ kthorą on rozumie być tak w cieie/ iakoby iaką ofobę w ofobie człowieczy/ człowieká w człowieku *GrzegŚm A3*; Nie do dufz to Kryśtus będzie mowił/ ále do vmárlych *GrzegŚm 8*; wszędzie pismo iálnie vkázuie żywot wieczny/ y potępienie wieczne ciááá abo człowieká: á nie dufze ofobney. *GrzegŚm 18*; Antykryśt woła/ wrzełczy/ wednie y wnocy zá fwymi dufzami/ vkázuiać fałefny żywot ich *GrzegŚm 28*; dufze/ zá ktore dzwonią y wrzełczą [!] mnimáiac by chodziły po kątach łtękáiac/ precz odmiátuiemy. *GrzegŚm 29*; łotrowi też rzeczoneo/ á nie dufzy *GrzegŚm 34*; nie mowami połpolitymi tego dowieść máia dufz obrońce/ ále iálnym textem/ łali takie dufze? iákie łá? gdzie łá? *GrzegŚm 50*; Moizełz y Heliałz/ vkazáni byli im od Páná/ á nie dufzá Heliałzá álbo Moizełzá: bo duch ciááá y kości niema. *GrzegŚm 62, A2v, A3, A3v, A4, 11 (38)*.

Zwrot: »wymyślić dusze; zmyślona, wymyślona dusza« [szyk 7 : 5] (2; 7: 3): łprofný Antykryśt/ zwodził Stany wzełkie Zmyflonymi dufzami *GrzegŚm Av*; takie mu y dufze wymyflił Antykryśt/ áby imi vbogácił kościoly łwe/ y wtáwicznie tuczył Kłiężá łwá. *GrzegŚm 16*; Abyś obaczył Fálz y zdráde łprofných Anthykryłthow/ o ich zmyflonych Dufzach *GrzegŚm 67, A3v, 8, 10, 13, 17, 25 (12)*.

Wyrażenia: »dusza antychrystowa« (2): Gdziełz thou iest tá dufzá nieśmiertelna Antykryśtowá? *GrzegŚm 31, 50*.

»fałszywa dusza« (2): choć otych łwych Fálzlywych á nieśmierthelnych dufzach twirdzá/ á wždy żywot nie pobożny wiodá *GrzegŚm A2v, 16*.

»dusza jaka(ś)« [szyk 19 : 12] (31): wierni nie wiedzieli o iákich dufzach ofobnych/ ále thylko o zmartwychwtániu y żywoćie wiecznym *GrzegŚm 5*; do onego żywotá wiecznego iedynego przyczynił łwoy fałzlywy żywot záras po śmierci iákichśi dufz/ o kthorych nie máłz nic w łowie Bożym. *GrzegŚm 6*; vmárli wlyłzá głos/ nie dufze iákie żywe/ y ożywá *GrzegŚm 8*; Mamy łtánáć wzyłcy iáwnie (nie potáiemnie iákimi dufzami) przed łtolica Kryśtułowá *GrzegŚm 12*; ále się ráduia rádoćia omylná/ iakoby człowiek łzedł dufzá iákáś do niebá żyć żywotem wiecznym *GrzegŚm 29, A3v [2 r.], A4, 5, 6, 8, 9 (32)*.

γ. Dusza człowieka objawiająca się po śmierci; mara, zjawa (52) : nie tilko łie to dzieciom przydawa ale też ludziem boiaznym, chorim [...] ktorim łie widzi iakoby zumarłymi mowili, dufze widali czałem też y łwétych połtawy, á tho wżithko dufza łprawuie boiazna gdzie rozum chorobá zniłczony nie rozeznawa obłudy od yłtey rzeczy. *GlabGad L5v*; kxieza powiedaiá A czełto dufse łlychiaiá Czo nárzekaiá/ łtekaia/ A wlpomożenia zadaia. *RejKup g7v*; *KrowObr 75v [2 r.]*; *BielKron 21, 68*; widziałem pod ołtarzem dufze ludzi zábitych dla łłowá Bożego *RejAp 6/9, 60v [2 r.]*, 113v, 126v, 167v, 168v [2 r.] (10); [duchowíe sprzeciwni] vkázowáli [sie im] w ofobach rozlicznych/ czyniać łie dufzami/ czyniać łie y inemi ofobami/ áby iedno zwiedli nędznego człowieká *RejPos 115v, A5, 6, 163v [4 r.]*; *GrzegŚm 25, 60 [2 r.]*; *ModrzBaz 144*; Dufzę łiołtry łwey Scholáftiki do niebá idáćá widział. *SkarŻyw 252, 52 [2 r.]*, 252, 253, 463; nád wrotami domu iego Dufzá w xtaćie onego vmárłego iáđáć imo/ włoczna álbo łzáblá/ álbo iákim inlyzym inłtrumentem/ z czym go łpalono/

znak uczyniła *StryjKron* 155, 156; *CzechEp* 83; Saulowi wkażala [się] duża Samuelowa *SkarKaz* 119a; *WujNT Apoc* 6/9, 20/4, s. 885; *SkarKaz* 119a [2 r.], 119b.

Fraza: »dusza ukazuje się; ukazowanie dusz« (4; 1): duża/ wkażala fie fludze jednemu Kupiofowi/ ktora rofkazala dziekowac Grzegorzowi Papieżowi *KrowObr* 75v, 75v; duże ludzkie z Bozkiego rofkazania y dozvolenia wkażowac fie ludziom moga/ iako fie tu tym Apoštołom wkażala duża Moyzełzowa. *SkarKaz* 119a, 117a, 119a, 000ob.

Szereg: »dusza abo (i) duch« [szyk 2 : 1] (3): Co fie też dotyczy obiawienia duchow/ y duż zmártych ludzi/ żeby fie podczas wkażowac miály żywiacy/ prożac od nich ratunku aby były wybawione. *WujJudConf* 204v; *SkarKaz* 204a [2 r.].

đ. *Postać dialogu* (5) : Duża odpowie [Ciału] z żalości/ mowiac: nie przywodź żadości/ boś przyrzekło w fwey mlodości/ przy Krztu, członki fwe martwić/ ku Boskiey woley rządzic. *ArtKanc* S3v, S3v, S4 [3 r.].

b. *Duchy zmarłych; manes Mącz; umbrae Mącz, Cn [tylko w pl]* (9) : *BierRozm* 22, 24; Charon [...] Wrótny á przewoźnik piekielny/ który duże przes piekielną rzekę przewodzi. *Mącz* 51a; Manes [...] Duże vmártych Niebołzczici. *Martwi Mącz* 207c, 501d; Charon z czarną łodzią tufz ná porcie łtoi/ A iufz fie y łam więcey Duż przewozic boi/ Gdy tyfiac zá tyfiacem cieniow mu przybywa *StryjKron* 256; Szedł [Orfeusz] zá nią y do piekła [...] Nie bał fie Cerberowey troiakiy páczeke: Duże nágie iego łtron żalofnych łuchály *KochTarn* 76; Szczęśliw Pryamus/ wolno teraz chodzi/ Wielki zá łobą onych dużorzak wodzi *GórnTroas* 15.

Wyrażenie: »blade dusze« (1): Nie pomoga nic łtroie/ ani te kleynoty/ Ieśliże fie obrociłz piekielnymi wroty Ná on świat/ kedy Cháron blade duże wozi *ZbylPrzyg* A3.

2. *To, co ożywia ludzi, zwierzęta i rośliny, utożsamiane niekiedy z tchnieniem lub krwią; życie, siły życiowe, zdrowie; anima, spiritus Mącz; vita Vulg* (442) : *HistJóz* D3v [2 r.]; *WróbŻółt* N8v, *Ps* 118/109; oni łami niewiedzą gdy fie rozleca łpołu zdułłami ich włfytki łprawy *RejPs* 215; *RejKup* f2, q7; *MurzNT Matth* 6/25; Połtawyona yełt dułłá ma w ręku moich záwždy [*Anima mea in manibus meis semper Vulg Ps* 118/109] W niebełpieczeńłtwie żywota łrwam tu ná cżas káždy *LubPs* bb4, I2, L, R4v, bb4v, gg6; *KrowObr* C; *RejWiz* 50v; Oręza y miecze ná drodze przewrotnego/ ale łtroż dułłe łwoiey/ dáleko ie omija. *Leop Prov* 22/5, *2.Par* 1/16, *Prov* 6/26, *Luc* 14/26; *RejZwierz* 102v; Czemuż mam ciało moje brác w zęby łwe? á dużę łwą kłálć w ręku moich? (*marg*) To iełt/ Nie łak łobie wielce ważę zdrowia łwego aby ł fie łobie zachowac chcial [...] (–) *BibRadz Iob* 13/14; Ktory pozostanie w miełcie tym zdechnie morem/ mieczem/ y głodem/ á ktory wynidzie [...] żyw łofthanie/ á duża iego będzie mu zá korzyść iego. *BibRadz Ier* 21/9; A włzakołz nie będziecie ieść miełá z duża iego/ ktora iełt krew iego. *BibRadz* 9/4, *Ion* 1/14, s. I 471a *marg*, *Sap* 16/14; Iześ nie żadał według łłowá ludzkiego bogactwa albo długiego zdrowia/ łakieź duże nieprzyaciol łtwoich/ wczynilem łobie według łłow łtwoich *BielKron* 67v; Hipárchus/ Leucypus powiedáli być dużę ciepłóć przyrodzoná/ po łácinie *spiritum feruidum*, k temu teź Stoicy przyłstawáli. Anáxagoras/ Dyogenes Anáxymenes/ powiedáli dużę być wiátr ktorym dychamy. Warro powiedał być dużę wiátr w łłciech napirwey wwrzály/ ná płucach miára łprawiony/ á s łerca fie w ine członki rozlewac. [...] Empedokles powiedał być dużę krew ciepłá/według Moizełzá/ przeto Zydowie ze krwią nie

iadaią [...] wżákże ktemu ciągną wżycy/ iż dufzá iest nieiaka moc przyrodzona ku rufzaniu ciála. Aryftoteles [...] nápiął być dufzę Entelechia nowym imieniem/ *scilicet, perfectionem corporis naturalis organici potentia vitam habentis, dantem illi principium intelligendi, sentiendi, et mouendi*, nie piżąc o niey gruntownie/ iedno affekty. *BielKron* 127v; *SienLek* 104; *RejAp* 101; *RejPos* 217, 332, 343; Azalż dufzá nie iest wáźnieyfa niż pokarm? [*Vulg Matth* 6/25] [...] Thu dufzá známionuie żywot *GrzegŚm* 27, *A2v*, 23, 26 [4 r.], 27; dufzá káżdego ciála krew iego iest/ káždy iedzący ią wykorzenion będzie. *BudBib Lev* 17/14; Tylko fię mocno (trzymay) ábyś krwie nie iadł/ bo krew iest dufza *BudBib Deut* 12/23, *Lev* 17/11 [2 r.], 14, *Deut* 12/23, s. I 182a marg, 4.Reg 1/13 [2 r.] (15); *BudNT Matth* 6/25; *ModrzBaz* 68; To iá náfze zabáwy/ poki topor ostry W modrzewiu nie námáca dufze ktorey fioftry. *KochDryas* A3v; *SkarŻyw* 141; *KochFr* 42, 111; Smutne *Hamadriades* dufze leśnych drżęniow/ Odefzły ciál drzewiánych y dąbrownych cięniow. *KlonŻal* Bv; *Driades* dufze álbo boginie drzewne. *KlonŻal* Bv marg; gdy Wiedmy Theśálkie doftály Swieżego trupá/ á czártow zwoály/ Fálżywą dufzę podmiátaią w ciáło/ Pochwili poyrzyfz álic ono wftáło. *KochSz* B4; *KochPieś* 45; *PudlFr* 19; *GrochKal* 6; *GórnTroas* 49; *GrabowSet* H, O4 [2 r.]; Rázem mię íczęścié mégo wżyftkiego kochánia Zbáwiło/ dufzę tylko przy mnie zoftáwiwży *KochFrag* 53; *LatHar* 644; *KolakSzczęśl* Bv; Ktoby nálażł dufzę (marg) zdrowie ábo żywot. (–) fwoię/ ftráci ią *WujNT Matth* 10/39; Iefli kto idzie do mnie/ á nie ma w nienawiści oycá fwego y mátki/ y żony y dzieci/ y bráćiey y fioftr/ iefzcze też y dufze fwoiey (marg) żywotá ábo zdrowia fwego. (–) nie może być vcziem moim. *WujNT Luc* 14/26; widzę iż z ízkodą/ y z wielką vtrátą nie tylko towáru y okrętu/ ále też dufz náfzych będzie to iáchanie. *WujNT Act* 27/10, *Matth* 6/25 [2 r.], 16/26 [2 r.], *Mar* 8/36, 37, *Luc* 12/22 (18); W beftyách z ciála fię dufzá ktorą żyią rodzi y z ciálem vmiera *SkarKaz* 208a; bydło dobre fwoie cíelefne/ z przyrodzoney íkłonności obmyśla/ y o nie fię ftára: o dufzę ktorey nie ma wieczney y rozumney/ nie dbáiąc. *SkarKazSej* 658a; *KlonWor* 24.

W przeciwstawieniu (1): wladám yuż lepiej sobą Bo acz cziáło mało mdleie Lecz Duffa mjła trzezwieye *RejKup* 17v.

W porównaniu (1): Iob mowi Iákoby wiátr iest dufzá moiá [*quia ventus est vita mea Vulg Iob* 7/7] *HistRzym* 111v.

W formule zapewnienia (4): przez zdrowie twe/ y przez zdrowie dufse twey nie vczynię tego [*per salutem tuam, et per salutem animae tuae*] *Leop* 2.Reg 11/11; *BudNT* 2.Cor 1/23 [*idem WujNT*], *Am* 6/8; ia świádkiem sobie wzywam Bogá ná dufzę moię/ iż folgując wam iefzczem nie przyfzedł do Korynthu *WujNT* 2.Cor 1/23.

Przysłowie: Trudno wytrwác o iednéy dufzy człowiekowi. Bo iedná ma być w cíele/ á druga w kálecie/ Krom téy trudno/ krom owéy źle żyć/ iáko wiécie. *KochFr* 111.

Frazy: »jest [*w kim, w czym*] (ledwa, ledwie a. ledwie żywa) dusza« [*szyk zmienny*] (9): Węża śnieg był wielki záftał/ Iż się do iámy nie íchowál: Y ták go żimá zmorzyła/ Iż w nim ledwe dufzá była. *BierEz* M3; gdy kto włowi zwierzę álbo ptaká/ wypuść krew z niego w zyemię á zakriy/ á ze krwią go nie iedz/ bo we krwi dufzá iego iest. *BielKron* 36v; dziwowála fie iemu ták bárzo/ iż w niey ledwa dufzá była. *BielKron* 78; Położyć mu ná vftá álbo pierza lekkiego [...] co iefli fye będzie rufzáło/ znák iż ci w nim dufzá iest. Albo wody w czáfzy ná pierśiach poftáwić/ iefli dufzá/ nie ftánieć ípokoiem.

SienLek 60v; *GrzegŚm* 27; Bo dużá káždego ciááá we krwi iest [*anima carnis in sanguine est*] *BudBib Lev* 17/11; *WujNT Act* 20/10; Przecz we mnie ferce táie dużá ledwie żywa/ Y oko fię me łzami częŝtymi zálewa. *CzahTr* C2.

»dusza rozwodzi się z ciałem, wychodzi z ciała« [*szyk zmienny*] (1 : 1): gdy dużá iey miááá wynidź z ciááá (bo tááá vmááá) wezwááá imię iego Benoni *BibRadz Gen* 35/18; Inŝe żwierzęá wyrodny ftrách luŝzy Gdy fię więc z ciáááem rozwieść przydzie duŝzy. Láááec krzykliwie gardłeczkiem przebiera Kiedy vmiera. *KlonŻal* A4v.

»dusza ustaje (*a. ustawa*), władzej zbywa« [*szyk zmienny*] (7 : 1): iuż ínadz y duŝe ich były wftááá przed niedoftááákiem żywnoŝci pokáááru iem potrzebne⁶⁰. *RejPs* 160, 181v; *LubPs* bb2v; Byli głodnemi y prááááncemi tááá iź w nich wftawááá dużá ich. *BibRadz Ps* 107/5, *Ion* 2/8; O Pááie wfpomoż/ dużá władzej zbywa. *GrabowSet* Q4, S2v; miáááto poćiechy ŝleŝá á dopuŝczááá ná mię co mię fmećá á trapi/ w których ciężkoŝciách práááie wftawa dużá moiá *SiebRozmysł* E4v.

»wroci się (*a. wrocáá*) dusza« [*w tym: do czego* (3), *w co* (2), *w kogo* (1)]; przywrocic duŝę [*komu*]« [*szyk zmienny*] (9; 1): reŝtitue anima^m meam [...] Miły panie y kiedyź ná mię wezrzył raczy przywrocic duŝę moię mnie *WróbŻoá* 34/17; *GrzegŚm* 50 [2 r.]; Iehowo Boże moy/ niech fię wroci proŝę dużá dziećięciá tego do wnętrza iego. Y wysłuchał lehowá głos Elijaáow/ y wrocááá fię dużá dziećięciá do wnętrza iego/ y ożyó. *BudBib 1.Reg* 17/21, *1.Reg* 17/22; *HistHel* B3 [2 r.]; gdy vmááárego v nog ciáááá ŝwiętego połóżyli/ ná dotknienie famo/ dużá fię weń wrocááá. *SkarŻyw* 455.

Zwroty:»bez (*krom, przez*) dusze (*być, leżeć, paŝć, zostać*) [*szyk zmienny*] (10 :1: 1 : 1): Vpadł człowiek ná káámię rozbił sobie głowę/ Sciał zęby/ záwááł oczy/ y wnet ftrááácił mowę. Trzęáie go przewracáááá/ á on iuż przez duŝe *RejWiz* 126; Padł iey v nog ŝzczed/ y vmáááł: Walał ŝie przed iey nogáámi/ y leżał bez duŝe y mizerny á bydny. *Leop Iudic* 5/27; Páááá thedy wnet v nog iego bez duŝe/ á wŝedŝy młodźięncy znáááleźli iá vmáááá *BibRadz Act* 5/10; Tedy wodá niema y bez duŝe [*Aqua muta et sine anima*] ná rofkazááie Boŝkie zrodziááá żwierzęá *BibRadz 4.Ezdr* 6/48; Inanimis, Bez duŝe. *Mącz* 10b; tedyby woleli być zááábitemi y krom duŝe/ niźby zwycięŝtwa pozwolic mieli. *KwiatKsiąź* N2; nie wftýda fię mowic ku temu co iest bes duŝe [*Non erubescit inanimatum alloqui PolAnt*]. *BudBib Sap* 13/17; Dziwna rzecz ono dzyecýę/ co bez duŝe było/ Ná proŝbę Heliaáá nátychmiaáá ożyó. *HistHel* B3; *SkarŻyw* 69; *Calep* 516b; Podobien rzeczom/ żywot nááá/ táááowym/ Bo iuż bez duŝe/ co oto był zdrowym *GrabowSet* S2v; *KmitaSpit* C; *PudłDydo* B3.

»czyháć, zasadzić się na [*czyjá*] duŝę« (2 : 1): od luźá krew wylewáááących záááoway mię. Abowiem otho czyhááá ná duŝę moię *BibRadz Ps* 58/4, *Ps* 39/15; oto záááádzili fię ná duŝę moię *BudBib Ps* 58/4.

»dáć, darowác [*komu*] duŝę; darowác [*kogo*] duŝá« [*szyk zmienny*] (1 : 1; 1): Rzekáá Heŝter/ ieflim ááááá náááááá przed oczýmááá twemi/ dáááruy mię duŝááá moiá y ludu mego/ byfmy nie zginęli [*dona mihi animam meam Vulg Esth* 7/3]. *BielKron* 115; dáááem ci duŝę twoię zááá korzyŝć *BudBib Ier* 45/5; *SkarŻyw* 251.

»grzeszyć na duŝę swoję, przeciw (*swej*) duŝzy« = *narażáć swe życie* (2 : 2): Strách krolewŝki iááó Lew/ gdy rykiem zááááááá/ Kto krolá w gniew zááááodzi/ grzeŝy przeciw duŝzy [*Vulg Prov* 20/2]

BielKom C; BibRadz Hab 2/10; kto iy [gniew krolewski] pobudza grzeŝy na duŝę ŝwoię. BudBib Prov 20/2; SkarKazSej 692b.

»[w kim] dusze mało (ostawa) (a. ledwie dusza dostaje); ledwie (a. mało) czuć (a. mieć) w sobie dusze, nie znać swojej dusze; ledwie przy duszy być« [szyk zmienny] (5; 3; 1; 1): przed łtráchem ręki twoiey y duffe máło wemnie oŝtáwa. *RejPs 59v*; teraz mam duŝe mało Czom łie tak przelękla była Aŝ mię febra przeraziła *RejJóz H2*; mało czuię duŝe wemnie *RejJóz P5v, G6v, N6v, P2v*; przed łtráchem ledwie iuŝ przy duŝy byli. *KochPs 159*; Iuŝ mi ŝił ledwé/ y duŝe doŝtanie *KochPs 208; KochTr 17*; Zniŝczáłem iuŝ /przeto/ duŝe nie znam ŝwoiey/ Day ŝmierć/ moŝeli być/ Pánie/ [...] Albo kaŝni vlŝy *GrabowSet Bv*.

»mieć (w sobie), majácy duszę; duszą żywiácy« [szyk zmienny] (10 : 2; 3): Rachel mathki/ łmętné narzekanie [...] Iuŝ nie czuię mamli duŝę Włzak ledwie łie łama ruŝę *RejJóz B6*; Niech wody hoynie zrodŝá płod máiácy duŝę żywá [animae viventis PolAnt] *BibRadz Gen 1/20*; włzelkiey rzeczy rucháiácey łię ná ŝiemi/ ktora iedno ma w łobie duŝę żywiácy [in quo anima vivens PolAnt]/ ŝiele káŝde ŝielone bęđie ku pokármowi, *BibRadz Gen 1/30, Gen 2/19*; Animalis Zywiácy/ to co duŝę ma. *Mącz 10a; RejAp 73v; GrzegŚm 23*; niech płodŝá wody płod duŝá żywiácy *BudBib Gen 1/20; BudNT Apoc 8/8; CzechEp 295; GórnRozm E3v; Lutnia. W Leŝie/ pókim duŝę miáłá/ Nigdy m ŝye łyŝeć nie dáłá PudłFr 19; KołakCath B3v; WujNT 1.Cor 15/46, s. 783.*

»ob(o)wiázać duszę ŝwoję (a. ŝwá); obowiázać ŝię na duszę ŝwoję (a. ŝwá)« (8; 1): Máŝ [...] obwięziáć obwiázánim duŝę ŝwoię/ nie ŝłame ŝłowá łwego/ włzytko iáko wylŝło z vlt iego vcŝyni. *BudBib Num 30/2*; káŝde o obowiázánie [!] ktorym łię obowiázálá ná duŝę ŝwoię mocne bęđie *BudBib Num 30/4*; tedy waŝyć bęđá łluby iey/ y obowiáłki iey ktoremi obowiázálá duŝę ŝwá łtać bęđá. *BudBib Num 30/7, Num 30/4, 5, 6, 8, 9, 10.*

»duszę połóŝyć, kłáŝć (a. pokłádać), (wy)da(wa)ć, ofiarować« = *ponere animam suam pro aliquo Vulg* [w tym: za kogo (16), za co (13), dla kogo (2), dla czego (1)] [szyk zmienny] (23 : 13 : 10 : 1): Iezu ktorys więthŝzey miłóŝci być nievkazał/ iedno kiedy ktho za przijaciele łwoie połóŝyłby duŝę [Vulg Ioann 15/13] *TarDuch C; LubPs Lv marg, Z6v*; Rzekł mu [Chryŝtusowi] Piotr: [...] duŝę moię połóŝę zá cię. Odpowiedział mu Iezus: Zywoť łwoy zá mię połóŝyłŝ? *Leop Ioann 13/37*; Potymęłmy poználi miłóŝć Boŝá/ ŝe on duŝę ŝwá zá nas połóŝył: my thakieŝ mamy kłáŝć duŝę ŝwá zá bráćią. *Leop 1.Ioann 3/16, Philipp 2/30, 1.Ioann 3/16, k. AAA4v.; BibRadz Is 53/10*; iákoŝ kto kogo więcey vmiłowáć moŝe/ iedno gdy ktho zá kogo połóŝy duŝę ŝwoię. *RejAp 8*; [pasterz] powinien duŝę ŝwoię/ tho ieŝt/ gárdło y zdrowie łwoie połóŝyć przy owiećkach łwoich. *RejPos 122v, 112v, 122 [2 r.], 122v [2 r.], 123v [2 r.], 136 (14); GrzegŚm 26 [2 r.]; RejPosWstaw 143⁴ [2 r.]; Chriŝtyánin práwy/ ráczey ma łam przeŝłádowanie ćierpieć/ y ráczey duŝę ŝwá połóŝyć/ niŝby ábo kiedy miáł kogo przeŝłádować/ ábo mu zdrowie iego odeymować *CzechEp 16; ArtKanc E10v, N15v, P5*; Kiedybym mógl odkupić ŝmierćią ŝgubę twoię/ Połóŝyłbym prawdŝiwie zá cię duŝę moię. Odkupiłbym má ŝmierćią twoię ŝmierć záłóŝná *ZawJeft 41; KochFrag 45*; dla wyznánie y obrony ktoregoŝkolwiek ártykułu Kátholickiey wiáry/ ráczey vmrzeć mamy/ á niŝli łię go záprzeć. A toć ieŝt duŝę kłáŝć dla Chriŝtułá y dla Ewángeliey. *WujNT 155*; á duŝę moię (*marg*) zdrowie moie. (—) kłáde zá owce *WujNT Ioann 10/15, Matth 20/28, Mar 10/45, s. 346, Ioann 10/11, 17 (13).**

»posilić duszę (*a.* na duszy); posilenie dusze« (2; 1): Włóyftek lud iego łkáiący/ y łzukáiący chlebá: dáli wólélakie kółftowne rzeczy zá iadło ná pófilenie duffe. *Leop Ier* 1/11; nábywáli iádła łobie/ áby byli pófilili duffę łwoię. *Leop Ier* 1/19; *BudBib Ps* 137/3.

»o duszę [czyj] stać; žádać [czyjej] duszy« [szyk zmienny] (2; 1): pan voyewoda niezada syenkowey dvlche y yego łkazi. *LibLeg* 11/49v; Niech będą záwłtydzeni y pohánbieni/ ktorzy łtoią o duffę moię [qui quaerunt animam meam *Vulg Ps* 39/15] *LatHar* 178, 163.

»strzec na duszę [czyj]; podstrzegać dusze [czyjej]« (2; 1): qui custodiebant anima^m meam: coⁿflilium feceru^t in vnum [...] łi ktorzy podłtrzegali duffe moiey czynili radę łpołem *WróbŻółt* 70/10; *LubPs* A3, A4v.

»szukać dusze [czyjej]; szukający dusze [czyjej]« [szyk zmienny] (37 : 5): *TarDuch* D8, E, E3v; Confundantur et reuereantur: quereⁿtes animam meam. Niechay łie žáromaią y niech łie złękną ktorzy łzukaią duffe moiey. *WróbŻółt* 34/4, 37/13, 85/14; iufz łą pomarli/ ktorzy dziećięciu o żywot łtali (*marg*) łzukali duffe dziećięcy (-) *MurzNT Matth* 2/21; *LubPs* I2v, K3v, N6, T2; *Leop* 1.Reg 20/1, 2.Reg 4/8, *Ps* 37/13, 85/14 (8); *BibRadz Ps* 34/4, *Ier* 21/7; proroki twoie pobili/ iednom łam zołtał/ y to mey duffe łzukaią [*Vulg* 3.Reg 19/10] *BielKron* 85, 29, 66v, 71v, 72; *GrzegŚm* 23; *BudBib* 1.Reg 22/23 [2 r.], 2.Reg 4/8, *Ps* 85/14, *Ier* 21/7, 44/30 (8); Pánie/ proroki twoie po zábijáli/ y ołtarze tve porólkopywáli/ á ołtałem łię iá ieden/ y łzukaią duffe moiey. *BudNT Rom* 11/3, *Matth* 2/20; *KochPs* 9, 102; Záłię *Hebraifmus*, ábo łpołob *Zydowłkiey* mowy ieft. Synowie oblubieńcá/ miáłto łwátow/ ábo goduiących. Szukać czyiey duffe/ miáłto chćieć go zábić. *WujNT przedm* 20, *Matth* 2/20, *Rom* 11/3.

»duszę (swoję) (s-, u-, za-)traćić, zágladzić« [*w tym: dla kogo* (9)] [szyk zmienny] (16 : 1): *MurzNT Luc* 9/24; *KrowObr* C; ktory cudzołóznikiem ieft/ prze niedołtháthek łercá łwoiego/ łtráćić duffę łwoię *Leop Prov* 6/32; *BielKron* 71v; ktoć miłue duffę łwą vtráćić ią [*Vulg Ioann* 12/25] *GrzegŚm* 26, 26 [2 r.], 46; *BudBib Prov* 6/32; *BudNT Luc* 9/24; *SkarŻyw* 141; *StryjKron* 602; *WerKaz* 295; Ktoby nálaźł duffę (*marg*) zdrowie ábo żywot. (-) łwoię/ łtráćić ią *WujNT Matth* 10/39, *Matth* 16/25, *Mar* 8/35, *Luc* 9/24.

»z dusze się wylęknąć; z dusze (jest) wylękniony (*a.* wylękły)« [szyk zmienny] (1 : 2): Oto yużem nędzniczek yeft ták vtrapyony/ A práwye od młodołci z duffe wylękniony *LubPs* T4; Thak iż łię ludzie z duffe wylękną/ przed łtráchem y oczekawánim niełzczeńcia przychodzącego ná okrag łiemie *BibRadz Luc* 21/26; *OrzJan* 136.

»duszę [*w kim*] wzbudzać« (1): Włózytko moc łwoiá Pánie y łłowo rządziłó/ Ciála ktory zábijalł/ łmierci ie w moc dáiac/ Co nie byłó/ żyć kaźelł/ duffe w nich wzbudziac. *GrabowSet* E.

»(w sobie) duszę zataić; dusza się utaiła« [szyk zmienny] (3; 1): Gdy niedźwieć wziął łowcá w łápy. Łowiec łie tego domyłłil/ Iż w łobie duffę zátaíl: By go niedźwiedz zdechłym mniemał. *BierEz* I4v; *RejFig* Cc6; Animam opprimere. Zátaiyć w łobie duffę. *Mqcz* 10b; vmárłych ciála chowáli do trzech dni/ zaby łie w łiele duffá vtháiłá/ prze wielką niemoc á mdłóć *HistRzym* 17.

»(po)zbawić [*kogo*] dusze« [szyk zmienny] (3): Acz łie przed nim barzo plawil Malo go [*rycerza*] duffe niezbawil *RejRozm w.* 16; *RejWiz* 123; znowu ná mię włtáli Swowolni ludzie/ y zuchwáli: Chcac mię pozbáwić duffe moiey. *KochPs* 129.

»zbawić (a. wybawić), zachować, uzdrowić, wyswobodzić duszę [czyją]« [szyk zmienny] (15 : 13: 1 : 1): Abowiem ktoby chciał zachować dufzę fwoię zatraći ią *MurzNT Luc 9/24; LubPs Q4v*; dzwięk trąby flyśła/ á nieopátrzył fie/ krew iego ná nim będzie. Ale iefli fie opátrzy/ dufę fwoię zbawi *Leop Ez 33/5, Ez 33/9; BibRadz Luc 17/33, Is 47/14*; Záfmućieś dziś twarzy wízech ktorzy vzdrowili dufę twoię [*Vulg 2.Reg 19/6*] *BielKron 72v; RejAp 83, 135; RejPos 84v, 123, 123v, 189, 236v; GrzegŚm 26, 46 [2 r.]; RejZwierc 88; BudBib Ez 14/14, 20; BudNT Luc 9/24; CzechEp 51*; Odpuści chudemu/ y do niedoftátku przywiedzionemu/ á dufze nędznikow wybáwi. [*Vulg Ps 71/13*] *LatHar 399*; ktoby chciał záchować dufę fwoię (*marg*) to iest, żywot fwoy. (-)/ ftráći ią *WujNT Matth 16/25, s. 152, Mar 8/35, Luc 6/9, 9/24, 17/33; WysKaz 12*.

Wyrażenia: »dusza człowiecza« (2): Endelechia [...] Wieczne á bez przeftanku rufzanie lámo z fwey mocy/ yáko yeft dufzá człowiecza *Mącz 103d*; Droga ná okup dufzá ieft człowiecza: [...] prozna o tym piecza/ Aby kto śmierci mógl fye vwárować/ Y żyć ná wieki *KochPs 73*.

»[czyja] dusza za [czyją] duszę, dusza [czyja] miasto dusze [czyjej]« [szyk zmienny] (6 : 4): iżeś wypuścił mężá bluźniwego/ będzie twoiá dufzá zá iego/ on cię zábije. [*Vulg 3.Reg 20/43*] *BielKron 85v, 71v [2 r.], 85v*; ftrzeż mężá tego/ (bo) iefli go vpuścił/ tedy dufzá twoiá będzie miafto dufze iego/ álbo tálánt srebrá odważyfz. *BudBib 3.Reg 20/40, 3.Reg 20/40, 43 [2 r.]*; BY bóg dufę zá dufę chciał od nas przyjmować/ A mógl człowiek fwym zdrowiem cudzé odkupować [...] Dála bych bylá wfzytko/ mężu mój/ dla ciebie. *KochFr 70, 70*.

»połowica dusze« [*w tym: stracić połowicę dusze (2), wziąć połowicę dusze (1)*] [szyk 3 : 1] (4): iuzem ftráciłá iedyną nádzieię mą/ połowice [!] dufze moiey/ brátá mego iedynego. *HistRzym 33, 126*; Wzięłás mi zgoła mówiąc/ dufze połowicę: Oftátek przy mnie zoftał ná wieczną telknicę. *KochTr 13; KochWz 139*.

»prozne dusze kości« (1): Wrzuc w morze/ kto przyaciéł/ prózne dufze kości: Owá mię tám/ choć martwo/ byftré nawáłności Doniofá/ gdzie żywego fczęście mieć niechciało *KochPam 87*.

»prawie obumarła dusza« (1): Tác mye záfwdy nádzeyá twa láłkawy cyeffyła/ Práwy obumarłą dufę we mnie ożywiłá *LubPs bb*.

Szeregi: »dusza albo duch« (1): tu nie mowi nic Kryftus o Dufzy álbo Duchu/ ktory ieft tchnienie żywotá *GrzegŚm 18*.

»dusza i krew« [szyk 2 : 1] (3): A tę wiaré aż do iednego fpieniá nienarufzoną chowác będę/ y też do dufze y krwie twierdzić/ bronić y opowiedác. *KrowObr 41, 42*; Ták lichwiarz otrzáłkány/ doić nie przeftanie; Aż w żyłách krwie y dufze/ aż w kościách nieftanie Szpiku wyfchłych: dopiero zemdlony vpada Lichwodawcá: lichwiarz z nim żywotá poftada. *KlonWor 76*.

»dusza abo zdrowie« (1): w ktorego ręku fá dufze/ ábo zdrowie y żywot wiernych chwalcow iego [*Vulg Sap 3/1*] *CzechRozm 230*.

»dusza albo (i) żywot« (3): *LubPs H2*; A tho záchowywanie dufze álbo żywotá/ ták nadobnie wyrażił Páweł święty *GrzegŚm 27; RejPosWstaw [143⁴]*.

W przén (48): Ale iuz niewczas narzekać Iedno pewney fmiertczy czekać. Bygay ale mile Chłopię Iż wzdy czem dufłą zakropię. Znaydzy iakiego Doctora [...] Owa iefcze Czo poradzy *RejKup f5v*;

[krew] każdą obfitość/ w przyrodzeniu mnoży/ Gdyż ią zową łankami/ co łie dużá wozi. *RejZwierz* 53; *BibRadz Ps* 73/19; *KlonFlis* E4v.

Frazy: »dusza [w kim] mdleje (a. omdlewa, a. zemdlą), ochorzą, zmartwią, zdrętwią, więdnie« [szyk zmienny] (4 : 1 : 1 : 1 : 1) : anima corum in ipfis deficit [...] ich dużá w nich zdrętwią. *WróbŻolt* 106/5; dużá ich w ciężkołciach zmartwią. *WróbŻolt* 106/26; *RejKup* n5; *LubPs* Y5v; theraz we mnie łámym iuż więdnie dułá moiá/ y opánowały mię dni vdręczenia. *Leop Job* 30/16; iuż we mnie ták ochorzáł przed łmętkiem dużá moiá/ iż ledwe może zawołać do ciebie nędzny ięzyk moy. *RejPos* 327v; *BudBib Ier* 15/9; *KochPs* 180.

»dusza [w kogo] wległa, wstąpiła, [w kim] otrzeźwią« [szyk zmienny] (1 : 1 : 2): Dopiero w mię dużá wległa Kiedy iuż ona przybiegła *RejJóz* G8; prawie w kazdym dużá/ teraz otrzeźwią *RejJóz* P6v; *RejKup* r4; Pożrzál nędznik ná łtronę áno łie cień rużá/ Toż dopirko ná poły włtąpiłá weń dużá. *RejWiz* 84v.

Zwroty: »śrrod żył czuć duszę« (1): Tobie/ zá to/ że wždy/ śrrod żył/ czuię dużę/ Pod kołłiami łwymi: dźiękowác iá mużę. *GrabowSet* R4v.

»drgnąć duszą« (1): Ale łfcie theras febra Garbuie cię miałto łrzebra. A miałto złota drgnies dużá Nyzłic łię łnim zbanku rużá. *RejKup* f4v.

»mieść się, wyciągnąć rękę na (swą) duszę« (1 : 1): Té rzeczy mię przywodzą/ ábym wyciągnęłá Rękę łwoię ná dużę/ tym włżęgo zniknęłá. *GosłCast* 33; Niemiec łie ná łwą dużę *GosłCast* 48.

»posłać duszę na wiatr = zabić (1): Owo kilkadźiesiąt duż na wiatr połłal żywych *KmitaSpit* B4v.

»wydrzeć (a. wyjmować, a. zgładzić) [z kogo] duszę; [kogo] z dusze złupić (a. wyzuć)« [szyk zmienny] (4; 2): iefliby łtroż vyżrzál miecz przychodzący/ á nie zátrąbil w trąbę: á lud by łie nieoftrzegł/ y przyłfedłby miecz/ y zgładziłby łnich dułę: on łście [...] poiman iefł *Leop Ez* 33/6; nie mnimay być iedno to miłofierdzie ábo iáłmużná/ iż kęs chlebá podalż vbogiemu/ á z drugiego był rad wydárł y dużę iego. *RejPos* 163; Y mądry vmrze/ á vmrze y głupi/ Iednáko z dułze łmierć obudwu złupi *KochPs* 73; *ZawJeft* 40; *LatHar* 638; Vczyni cię żebrakiem: á iż ták rzec mużę/ Krew y pot twoy wypiię/ wydrze z łiebie dużę? *KlonWor* 75.

»wylać duszę« [szyk zmienny] (4): Wyleią dułze ná okrutné miecze/ A martwé członki źwierź głodny rozwlecze [*Vulg Ps* 62/11] *KochPs* 90; *GrochKal* 7; mężnie z plácu łpiéráiąc pogány/ Dułę cną wylał przez pocziwe rány. *KochFrag* 30; padł zmordowány/ Wylał dułę ná źiemię przez okrutne rány. *KmitaSpit* C2.

»duszę wystraszyć, wypłoszyć, wyciskać, wygnąć, wypędzić, wytłoczyć, wytrząść« [w tym: z kogo (6), z ciała (3)] [szyk zmienny] (4 : 3 : 1 : 1 : 1 : 1 : 1): [prętkie a nagłe lekarstwo dawał] młode^{mu} a zbitemu człowiekowi/ tak iż małto s niego dułze niewygnál *ForCnR* D3; *RejKup* c3v, g8v; Potym łmierć márnie s ciálá dułę precz wypłozly *BielKom* E5v; *LubPs* hh5; *BielKron nlb* 5; zátym go zá gárdło vchwyćiwłzy/ nieináczy iáko Hercules Anteulá ták długo dułł/ áłz ná onym plácu dułę z niego wytłoczył. *StryjKron* 136, 231; *LatHar* 253; Kártadulowie łámi/ ci łię mężnie bili/ Iednáko z wielu do niebá dułz z nich wyłtrázyli *KmitaSpit* C5; *CzahTr* K4; *KlonWor* 69.

»zapłacić duszą« (1): A ktorzy tego nie záplácą dułżá/ Pewnie łromotny tył podawác mużá. *GrochKal* 28.

»zestawić się o duszę« (1): záfáwili fie żydowie o duffe fwe/ wybiwfyz nieprzyacıólj y przenáfládowniki fwoie *Leop Esth* 9/16.

»zwać [kogo] duszą swoją« (1): Był powinny krwią Cefarzowi [...] y tak fię wnim kochał/ ifz go ináčzej niezwał/ iedno dufzą fwoią. *SkarŻyw* 575.

Wyrażenia: »duszo moja« = *mój miły* (1): Stáchniczku dufzo moiá *KochFr* 55.

»prędkonoga dusza« (1): dla byftrey kufze/ Iáfzczor mu ftrzeże mocny prętkonogiej dufze. *KmitaSpit* 2.

a. W tekstach biblijnych: gardło, wnętrznosci uważane ze siedzibę życia w człowieku (22) : *LubPs* Y; przeniknął miecz aż do duffe? *Leop Ier* 4/10; Człowiek opily przewrotnym ieft á hárdy [...] otwacza dufzę fwą iáko grob/ á iefth iáko śmierć nie náfycony *BibRadz Hab* 2/5; gdy fię fni prágnáčemu że pije/ tedy ocuciwfzy fię aż ieft prágnący y dufza iego prágnie *BudBib Is* 29/8, *Is* 29/8.

Zwroty: »duszę [czyj] nasycić, napełnić; jeść do sytości dusze« [szyk zmienny] (3 : 1; 1): Y zařz wydrzeřz Lwicy łup/ á duffę Lwiąt iey náfyćifz [*animam catulorum eius implebis*]? *Leop Iob* 38/39; Spráwiedliwy ie/ á náfyca duffę fwoię [*replet animam suam*]: ále brzuch bezbożnych/ nienáfycony *Leop Prov* 13/25, *Prov* 6/30; Nie poczytáią złodzieiowi gdy vkrádnie áby nápełnił dufzę fwoię/ bo láknął. *BudBib Prov* 6/30, *Prov* 13/25.

»przyszły (a. weszły), wbiegły, przeniknęły, ogarnęły wody aż do (ku) dusze (mojej)« [szyk zmienny] (5 : 1 : 1 : 1): Zbáw ij vzdrow mię boże moy/ botz iuř przyřfły wody áże ku duffy meé [*Vulg Ps* 68/2] *OpecŻyw* 115v; *TarDuch* A5v; *MurzHist* Lv; *LubPs* P6v; Ogárnęły mię wody aż ku dufzy moiej *BibRadz Ion* 2/6, *Ps* 68/2; *BudBib Ps* 68/2; *JanNKarGórn* G4v

W *przen* (5) : A ná koniec y Piekłu dufzę przypifuie pímo: powiedáiąc/ Ze Piekło rozvárto dufzę fwoię [*Vulg Is* 5/14] *GrzegŚm* 24; *WerGośc* 213.

Fraza: »nasyći się, będzie nasycona dusza [czyja]« (1 : 1): przywiode zás lud Izráelfki do miefkánia ie^g/ y będzie fie páfał ná gorze Kármelu/ y Báfan/ á ná gorze Efráim y Gáláád náfyći fie duffá iego *Leop Ier* 50/19 [*idem*] *BibRadz Ier* 50/19.

3. Zespół cech psychicznych człowieka; rozum, wola, uczucia; usposobienie, charakter, natura; anima, spiritus *Mącz*, *Cn*; animus *BartBydż*; affectus *Calep* (618) : duffe ich nie fá w ijch ciele/ ale wciele ij w ranach Iezufa milego przez rozmyřlanije. *OpecŻywPrzedm* C3v, C3; iey duffa nie byla przy niéy/ ale gdzie iey miřtrz ij milofnik był *OpecŻyw* 165v, 147, 159v [2 r.], 160v, 188v; *PatKaz III* 127; *HistJóz* C2v; Animus, dusha, anima mens, myřl; ratio rozvm *BartBydż* 10b; *BielŻyw* 45; gdy fie dufza rozumem robiąc vpraczuie w czuynofci tedi w řpaniu bierze odpoczynienie. *GlabGad* Lv; Tym teř obyczáiem y człowieka řtworzył na ktorego twarzy y teř pořtawie, napifał znamiona woley dufze iego, aby thak ktho vmie po nich fie znamionował á obaczał dobroć albo złoć dufzną. *GlabGad* L8, A2 [2 r.], L3v, L4, L8, Mv; *WróbŻořt* nn7v; *RejPs* 38v, 43, 66, 128, 137v (6); *RejJóz* F4v, N7v; *RejKup* o7; Modlitwá [jest] wřfelkye ćwiczenye duffe/ myřląc/ cztąc/ flucháyąc/ modląc fye *KromRozm I* I2v; *LubPs* B4v, F3v, G3v, V4, ffv (7); dufzá řtolec pirwfzy w głowie ofádziłá/ A potym fie po wřzytkim ciele rozřzyřylá. *RejWiz* 120; Boć nápełnioná ieft wřfytkim złym duffá moiá/ á żywoth moy przybliřzył fie piekłu *Leop Ps* 87/5; Duffá bezbożnego požáda zřego/ nie řmiřuie fie nád bliřnim fwoim. *Leop Prov* 21/10; Oderwan ieft by złoć nieodmieniłá rozumu iego/ ábo żeby obłudnoć

nie zwiodłá dułfe iego. Bo vrok omylności/ záciiwa dobre rzeczy/ á nieuftáwicznóść żądliwóści/ przewraca śmył bez złości. *Leop Sap* 4/11, *Cant* 1/7, *Sap* 4/14, *Eccli* 6/2, BBB3; *KochZuz* A3v; Oto fię hárdzie ftáwi ten ktorego dułzá nie ieft práwa *BibRadz Hab* 2/4, *Ps* 6/4, 143/11, *Cant* 1/6, *Ioann* 10/24, *Acto* 15/24; *BielKron* 79v, 81; Nad to fą teź ludzie ktorych możność dułze/ od tych máteryi ktore zmysłem mogą być poięte ieft odładzona *KwiatKsiąż* K2, C3v, I3; Nákoniecz dułzá náłzá/ przez thákowąż hármoniá miáláby być ftworzona/ y dla tego kiedy muzykę ftyfzy/ tho iáko ze fnu/ oczkniwa fie/ y bierze żywóść/ y pośilek od niej ku potwirdzeniu mocy fwoiey. *GórnDworz* Hv, Cc2v, Ff5, Hh4 [4 r.], Hh4v, L1 (14); Dopusćcie mi ábych vyźrzálá fyná mego/ poćiefzenie dułze mey. *HistRzym* 125v, 84v; *RejPos* 128 [2 r.], 257v, 321v [2 r.]; *HistLan* D4; *RejZwierc* 214v, 229v; *RejPosWstaw* [41³]v; Żądza gdy doydzie/ rołkofzuie dułze/ lecz obrzydłóściá ieft głupim odwroćić fię od złości. *BudBib Prov* 13/19; ráduiefz fię wólzáką wzgardá dułze twey/ z (vtrápienia) ziemie Izráelfkiew. *BudBib Ez* 25/6, *Ex* 15/9, *Deut* 12/15, 20 [2 r.], 21, I 207 *marg* (15); Sieći ná mię miotáli/ y ták mię trápili/ Ze dułzy nie raz ćiełzko vczynili *KochPs* 83, 15, 88 [2 r.], 90, 101, 113 (9); gdy zemną mowicie/ wtey trwodze czuię [!] poćiechę dułzá moiá. wiem ifz v was ieft práwdá: ále fklónić fercá niemogę/ ábych miał w wierze wálzey vmrzeć. *SkarŻyw* 369; Lecz oná iákoby wftyki myśli moie wiedzác/ ony dułze mey choroby/ fłowy fwymy mądrymi/ wemnie zleczyłá/ zem kfobie przyfzedł. *SkarŻyw* 582, 13, 142, 196; *KochTr* 16 [2 r.]; *CzechEp* 113, 114; Zkąd ćię potyka/ co twéy dułzy miło/ Máłz przijác y to/ co nie gmyśli było. *KochFr* 72, 10, 55; kto dułze fwey vzywác nie vmie/ temu lepiej żeby iey nie miał *GórnRozm* M4v, B; O głupi Midá/ widźifz/ że nietylko vfzy/ Ale y rozum ośli nośifz przy fwéy dułzy. *KochDz* 107; *ArtKanc* Q15; PRzeczés dułzo ftruchlálá? á fna rádźifz na to/ Abym/ iz fię zle dzieie/ Bogu láiał zá to? *GrabowSet* Bv; Dopusćcie dułzy/ niech žal fwoy wyznawa/ Poznayćie moy bol/ á vwaźcie rány *GrabowSet* Gv; Day/ by/ ták fprofnie [*troski*] nie włádnęły dułzá. *GrabowSet* G3v, D, D3, E, F2, G4 (11); DO tey ferdeczney y wnątrzney modlitwy/ ktorá rozmyślánim názywamy/ trzy fię częśći álbo śily dułze náłzey fchodzą: Pámięć/ rozum/ y wola. *LatHar* 662, +9v, 238, 471, 667, 681 (7); *WujNT* 200, *Ioann* 10/24, s. 546, *Apoc* 18/14; przy godzinie śmierći moiéy/ pádnie boiaźn ná dułzę moię *SiebRozmyśl* I2, G2v, K; Dułzá náłzá duchem fię zowie/ gdy z Anyoły [...] obmyślá rzeczy niebiełkie [...] Ale fię dułzá zowie/ gdy rzeczy ziemłkie y ty z bydłem rowne zabáwy/ o życiu y dobrym ná tym świećie mieniu/ ná łobie nośi *SkarKaz* 85a, 351a, 420a; ferce záraz źle moie tułzyło. Myślę: co będzie prze Bóg? wnątrze fie wzrúfzyło. Dułzo/ mówię/ náđzieiá w pánie *GosłCast* 20

W połączeniach szeregowych (7): Przikázanijé moijzełłowego zákónu rád chowál/ wftyką myflá fercem ij dułłá boga wlféchnotznego milowál *OpecŻyw* 5; dziwné a rołkołłné ieft fwięto dzifiefyffé/ dlá tego wftyką dułłá/ żądzą ij motzá má bytz obchodzono/ a w wefelu duchownym przetrwáno *OpecŻyw* 9v, 140; Te rzeczy nabarziey maią być odpádzono od człowieka, niemoc od ciála, nieumieietność od dułze. Zlá żądza ciełstna od brzucha *BielŻyw* 31; Narodowi fwemu Polfkiému/ cáłym fercem/ cáłá dułzá/ y cáłá myślá/ wiernie fluzác. *OrzQuin* A2v; *RejPos* 229v; *LatHar* 152.

W przeciwstawieniach: »dusza ... ciáło« (11); *PatKaz* III 147; *GlabGad* P5v; *RejPs* 68v; gdzie ciálem niemogłá/ tám dułzá doyść chciálá/ áby czo nayprędzey ferce iey/ palić fie przeftáło. *GórnDworz* Y8v, G7v [2 r.], Hh4; obácź fám/ gdy ná cię przydzie fmełhek iáki wielki/ iáko ieft vdřeczóna dułzá

twoiá/ chocia cie nic nie boli ciało twoie. *RejPos* 128; Vłpi ná chwilę to śmiertelné ciało: A dużá łobie niech pobuia máło. *KochFr* 56; dziećięciu Wolności nie dáiemy/ bo go chćiwosci íprawuia/ nie rozum/ takže też Wolności tę nie godźień/ kogo ciało á nie duża íprawuie. *GórnRozm* B, 14 marg.

W porównaniu (1): dużá moiá ku tobie fię ma iáko ziemiá bez wody. *LatHar* 170.

Przysłowia: Lepśać iest garść z odpoczynieniem/ niż obie pełne ręce s pracą á trapieniem duże [Vulg *Eccle* 4/6] *BielKron* 80.

Nie pomoże ciału wodá/ Iefli ná duży niezgodá. *RejZwierc* 237v.

Iefliżec ná duży bydło/ Nie pomożec barńkie mydło. *RejZwierc* 237v.

Frazy: »dusza boleje; boleść dusze« (1; 1): któż mi da študnicę łzam mym/ ábych we dnie y w nocy nie plákáá boleści duże mey? *HistRzym* 126; *BudBib* 1.Reg 2/33.

»dusza się (u)cieszy, niechaj się rozraduje« [szyk zmienny] (3 : 1): *Leop Ps* 76/3; *BibRadz Ps* 34/9; á práwie fie dużá ciełzy ony ich [filozofów] zacne rozmowy czytáiąc. *RejZwierc* 15v, 15v.

»nie frasuj się duszo [czyja w kim]; zafrasowała się dusza [czyja]; (s)frasować [czyją, a. komu] duszę« [szyk zmienny] (3; 1; 3): *RejPs* 64; Aleć iuż powiedzieć mużę Takes mi z frałował dużę Ze nie mogę w to vgodzyć Iako by z tego wychodzyć Z tey przygody czo fie ítała *RejJóz* D8; *LubPs* B6; nie fráłuy fię wzdám we mnie dużo moiá *ArtKanc* Q8v, Q9; vdręczone fá kości moie. Y dużá moiá záfrałováá fię bárzo [Vulg *Ps* 6/4] *LatHar* 159.

»lubuj duszo« = *cieszymy się!* (1): Niechay nie mówią: lubuy dużo/ teraz/ Oto nam w ręce wpadł/ czegołmy nie raz Sobie życzyli. Bodayże iáwnéy nie vřzli řromoty/ Którym niezczęście/ y moie kłopoty Dobrá myśl czynią *KochPs* 50.

»dusza [czyja] odmienia się [przeciw komu]« (1): duřa ich odmieniá fie przeciw mnie [*anima eorum variavit in me*]. *Leop Zach* 11/8.

»dusza [czyja] jest smutna (a. smętna, a. żáłosna, a. w wielkim smutku), zasmęciá się (a. smuci się); smutek (a. smętek) ogarnął duszę; smucić [czyją] duszę« [szyk zmienny] (15 : 6; 2; 1): *BierRaj* 23v; była ímutna duřa twá/ pokis twą ímierciá grzeřłnych nie wykupil. *OpecŻyw* 99; Bych wřdy ale od ciebie ktoré řlowko vřlyřála/ niebylaby w takowy^m ímutku duřa moia. *OpecŻyw* 148; Wřtán iuż z mártwych/ a pokaż fie matce twé Marij/ botz iest w wielkim ímutku duřa iey. *OpecŻyw* 162v, 98v; ímątek o {o}garnął dużá yey y plakala anna ku bogu w noczy y uednye *PatKaz II* 63; Drugi záfię krzyż iesth duřny/ dáleko cięřłży/ ániř ten pierwřzy: Oтым tak mowi Prorok. Duřá moiá zářmućilá fie bárzo [Vulg *Ps* 6/4] *KrowObr* 238; poczał fie řmućić á żáłofnym być. Tedy im rzeczé: Smutna iest duřá moiá/ áż do řmierci. *Leop Matth* 26/38; Żáłofna iesth duřá moiá áż do řmierci [*tristis est anima mea usque ad mortem*], *Leop Mar* 14/34; *BibRadz Mar* 14/34; *BiałKat* 91; *GrzegŚm* 47; řmęćilá fię duřá moiá nád vbogiem *BudBib Iob* 30/25; *KochPs* 63 [2 r.]; Żłości w tym winne/ że duřę mą řmućilř *GrabowSet* Q3; Czemu fię řmućilř duřo moiá/ y czemu mi řerce řfuiełř? [Vulg *Ps* 41/6] *LatHar* 53, 289 [2 r.], 615, 692, 707; *WujNT Matth* 26/38, *Mar* 14/34.

»dusza się (a. mnie) trwoży, (jest) zatrwożona (a. strwożona); trwożyć duszę« [szyk zmienny] (4; 2; 2): Y przecżże wřdy duřo ma ták myę řrodze trwożyř *LubPs* L4; Iedno nyewyem przecż. fie ták duřo moyá trwożyř/ A im dáley tym řrodzey trudny žal im mnożyř. *LubPs* M, B6, L4v; Vdręczonęm/ wzgárdzonęm: owa ryczeń mużę/ Máiąc ták bárzo řtrwożoną duřę. *KochPs* 55, 63;

Oświeć moy śmyśl/ á rospądź mgłę/ co dużę trwoży *GrabowSet P2v*; Terazci dużá moiá zátrożona ieft. *WujNT Ioann 12/27*; węzłem nierofpletnym trwożyfz dużę fwoię/ Biorąc ná nię tyfiąc trófk/ przykré niepokoie? *GosłCast 22*.

»dusza się [w kogo] wraca« = *ktoś nabiera otuchy (1)*: O iáko fię dużá weń wrociłá: O iáko vpadł do nog iego/ rádość niewyflawioná máiac ze zwyćieftwá śmierci iego [*Chrystusa*] *SkarŻyw 599*.

Zwroty:być duszy nabożnej« (1): [*Panna Maryja*] yeft dułfy nabozney myla a rofzkofzna *PatKaz III 87v*.

»być w zachwyceniu dusze« = *być w uniesieniu (1)*: Ibi beniamin adolefćeⁿtul^{us} in mentis exceffu W tymći kołciele ieft Beniamin barzo młody w zachwyceniu duże. *WróbŻołt 67/28*.

»nie dać [kogo] duszy [czyje]« = *nie zadowolić czyjego pragnienia, nie dać kogo w czyjną moc (1)*: Nieday mię dułzy fprzećiwnikow moich [*ne tradas me voluntati hostium meorum PolAni*] *BudBib Ps 26/12*.

»mieć duszę przedajną; przedawać duszę swoją« (2 : 1): *BibRadz Eccli 10/9 [10]*; Náđ człowieká łákomego nie máłz nic gorfzego/ ktory ma y dużę przedáyńá [*animam suam venalem habet Vulg Eccli 10/10 Phil Q3*]; żeby ludźie nie przedawáli duże fwoiey ledá zá fráłzkę/ [...] do tego końcá ciągnie to źwierciáđło fortelow ludzkich ten worek Iudałzow. *KlonWor ded **3*.

»mieć twardą duszę« (1): Wierę ya Pawle nietułfę Ktoby miał tak twardą dnłfę [!] Aby fię wđdy niewznała Gdzie bęđdzie prawdę fłyłzała *RejKup Pv*.

»pocieszyć duszę; dusza będzie pocieszona« (3; 1): pociełs dułfę wefełe/ botz przez ciebie mdleie/ włfytki fiły páłaią ferce tefkliwieie *OpecŻyw 20*; dułfa moia pirwéy niebęđdzie pociełłona/ aż okiem moijm ogláđám dołtoynołtz iego żáđliwá. *OpecŻyw 163v, 20v; Leop 4.Esdr 12/8*.

»podnieść (a. wznosić), po(d)wyższać duszę; podniesienie dusze« [w tym: do kogo (4), do czego (1), ku komu (7), ku czemu (2)] [*szyk zmienny*] (15; 2; 1): *PatKaz III 106v*; Notam fac mihi viam in qua ambulem, quia ad te leuauit animam meam. Racź mi obiawić drogę ktorąbych miał chodzić/ bomći k tobie podniołł dużę moię. *WróbŻołt 142/8, 85/4, 130/2; SekłWyzn a2*; ku tobye dułfę fwą trofkliwá podnołłfę/ Rozwefel myę w tych trofkach co ná łobyę nołłfę. *LubPs T2*; nye wznyołłem dułfe moyey k żadney náđetości *LubPs dd2, ee5*; do źiemie do ktorey oni podnołfzą duże fwoie [*levant animam suam*]/ áby fię tám wroćili/ niewrocą fię. *Leop Ier 22/27, Ps 85/4, 130/2, Eccli 34/20, Ier 44/14; BibRadz Ps 143/8; BudBib 85/4*; Przyimi łkánie me/ przyimi rzewne głófy/ Gdy o rátunek/ dużá ma/ fię wznófi/ Do ciebie *GrabowSet Q2v; LatHar 171, 613*.

»przewracać [czyj] duszę« = *zmieniać czyje przekonania, odmieniać czyje myśli (2)*: *SkarJedn 51*; zátrożyli was fłowy/ przewracáiac duże wálze [*euertentes animas vestras*] *WujNT Act 15/24*.

»duszę [czyj] rozrzewniać« (1): Toć Pánie moy nawięcey dużę mą rozrzewnia *ArtKanc Q8v*.

»rozweselić (a. uweselić), (u)cieszyć duszę [czyj]; uweseliła się (a. ma wesele) dusza [czyja]; duszy wesela dostawa« [*szyk zmienny*] (6; 5; 2; 1): vciełłfywłfy fwe dułfe/ s pokornym vkłonem od niego [...] odiechali *OpecŻyw 25; PatKaz II 80*; raczy vweselić dużę flugi twego *WróbŻołt 85/4; Leop Ps 85/4; HistRzym 97; BudBib Ps 85/4*; Z tąđ dułzy moiéy wefełá dołtawa *KochPs 39*; Náłz przypadek niefzczęśliwy Sądziad widząc zazdrościwy/ Oczy páfię/ dułfę ciełfzy/ Sobie *KochPs 119; 151; SkarŻyw 13, 166, 291; KochFr 101; GrabowSet Q*.

»duszę (s-, u-)trapić; dusza utrapiona (a. strapiona); trapienie duszy« [szyk zmienny] (7; 5; 1): Oko moje dużę moię trapi *BibRadz Ier* 3/51, *Lev* 26/16; Y to márność y trapienie duże. *BielKron* 80; dokąd dużę moię Fráfunki trapić będą *KochPs* 17; Toć ieft poćiechá mych trófk/ y wzdychánia/ [...] Czeka ochłody dużá vtrapiona *KochPs* 208, 126, 131; *KochPieś* 67; możnych/ iuż pewne/ to o mnie stáranie/ Iákby vtrapili we mnie dużę moię *GrabowSet* C2v; Niebá pośępne/ oczy/ á žal dużę Rozlicźnie trapi *GrabowSet* M2, H3, L, Q3; *SkarKazSej* 662a.

»użyczyć dusze swojej [komu]« (2): Ták tedy chutliwi przeciw wam będąc/ żądálifmy wam vżyczyć nie tylko Ewánieliey Bożey/ ále też y duż náfzych/ dlate⁸⁰ iżefcie nam miłemi byli. *BibRadz* 1.*Thess* 2/8; *WujNT* 1.*Thess* 2/8.

»zatlumić duszę [czyją]« (1): Sieć zgotowali ná kroki moie/ zátłumił dużę moię *BudBib Ps* 56/6.

Wyrażenia: »dusza bojazna« (1): tho wżithko duża ísprawuie boiazna gdzie rozum chorobą znińczony nie rozeznawa obłudy od yłtey rzeczy. *GlabGad* L5v.

»cudność, dobrota dusze« (1 : 1): będziefzli grubey twarzy, patrz aby to zawetował czudnością duże to ieft cznot y dobrich obyczaïow. *BielŻyw* 35; vzrzał iednego młodzienca na twarzy ízkaradego, ale obyczaïow dobrych y rzekł, dobrota duże iego wiele krafi, iego twarzy przydawa. *BielŻyw* 74.

»dusza człowiecza« (2): nauka y vmieiętność dużę człowieczą czyni dofskonałą y doftateczną. Nie dziw tego iż ludzie wżytci żądaią nauki y vmieiętności. *GlabGad* A4v; Thego nieotoczone⁸⁰ Boftwá wyrozumieć dużá człowiecza nie może/ iedno tho tylko zápewne wie/ że Bog ieft. *SarnUzn* B5.

»z nasmierniejszą duszą« = *cicho, pokornie* (1): [*Chryste Tyś wisiał*] na krzizu fbofką myłofcyą fnałmyernyeyłfą dułfą. *BierRaj* 21v.

»nawracający duszę; nawrócić duszę« (3; 1): *KromRozm II* b2; Przetoż ia płáčę [...] iż fie odemnie oddalił poćiełfyciel/ náwracájący dułfę moię *Leop Thren* 1/16; Odmieñ vmył/ á weyżrzy ná moię ciężkości/ Náwroć dużę od progu oftátniéy ciemności. *KochPs* 9; *CzechEp* 112.

»dusza pokorna« [szyk 2 : 1] (3): *OpecŻyw* 30; Hárdość/ niech pokorney/ nie dokucza/ duży *GrabowSet* S2v, P4.

»dusza prawa, cna, dobra, uczciwa« [szyk 4 : 1] (2; 1 : 1 : 1): Wízakoż ciało takie albo owakie, żadne albo czudne, znamionuie też dużę dobrą albo złą *GlabGad* L8; *RejJóz* F6v; Sprzećiwia fie tey złości/ proftotá á fzczyrość vmyłfu/ mowimy więc pośpolicie/ dużá práwa. *RejPosWstaw* [110³]v; *ArtKanc* M; Choć mieyfce wzywa/ y dużá vczciwa/ Krwią/ ciálem/ zbroią/ łławę kupić chciwa. *SzarzRyt* C.

»rozumna dusza« (1): nie dármo płáče/ bo to czuie rozumna dużá iego. *RejZwierc* 170.

»skłopotana dusza« (1): Nie śpiewałem tu żywey/ nád moglią mułfę/ Nád zwyczaj pieśń: więc trapi íkłopotáną dużę. *WisznTr* 8.

»smętna (a. smutna, zasmucona), smutkiem strwożona dusza; zasmucenie dusze« [szyk 2 : 5] (5; 1; 1): *OpecŻyw* 145; *RejPs* 211v; Iáko w smętney duży íwey z zápálcziwą modlitwą do Páná fie vćiekác mamy. *LubPs* P6v *marg*; Aż do dnia dzifiefyżego dużá ma záłmuconá. *LubPs* hh5v; *GroicPorz* pp3v; *RejWiz* 67v; zmiłuy fię nádemną/ przy rozłtánium moim z tym światem: kiedy dużá moia będzie ímutkiem ítrwożona *LatHar* 299.

»szlachetna dusza« (3): *RejŁas w.* 16; Ítałofcz przyftoi ínadz flachetney duży *RejJóz* E4; *KochPieś* 9.

»troskliwa dusza« [szyk 2 : 1] (3): Itrách śmierci frogiéy Złóżył z trofkliwéy dułże vbogióy. *KochPs* 164; Ciefzyfz w nádziei świétey dułżę mą trofkliwą *ArtKanc* L5v; *GrabowSet* E.

»udręczona dusza« (1): ták iest zemdlona á vdręczona dułlá moiá iz przed nieznołnem vciążeniem moiem/ zmienił mi łie y głos moy *RejPs* 57v.

»dusza wewnętrzna« = *myśl, uczucia* (1): Náđ to/ Świátości tákową moc y skutek máiá/ którą áż do dułże wewnętrzney przenika. Gdyż tedy łáme y thylko mocy Boskiey należy/ myśli y fercá ludzkie przeniknąć *KuczbKat* 115.

»wesola dusza« [szyk 2 : 1] (3): Ia wełóley dułże nie czuię z młodości/ Prołżę czyń początek wełelu k łtárości. *GrabowSet* C3, K4, Hv.

»dusza złościwa (a. złośliwa), zła, swowolna, jest złym napełniona, nasyciła się złości« [szyk 8 : 9] (12 : 2 : 1 : 1 : 1): Wdułfę złą niewnidzie duch mądrołci [*Vulg Sap* 1/4] *March*¹ 6; *March*³ V2; dułlá ma włfytkim złym ták yełt nápełnyoná *LubPs* T3v; dułlá złośliwa/ zátráci człówieká który iá ma/ y dawa go w rozrádowanie nieprzyacięłom *Leop Eccli* 6/4, *Eccli arg*; *RejAp* 35, 76; *RejPos* 90, 114v [2 r.], 167v, 223v, 239, 330; *GrzegŚm* 22; *BudBib Ps* 85/3; *CzechEp* 244.

Szeregi: »ciało, (a, i) dusza« [szyk 7 : 3] (10): Ná ty złołniki włzytko złe zá rázem zgromáđę/ Strzáły gniewu łwego w dułże y w ciáłá ich włáđżę. *LubPs* gg4v; *OrzRozm* T2; człówiek z dułże y ł ciáłá połtanowion yełt [...] którym [*ludziom*] yełt dáno iz y ciełefnymi łilami/ y vmyłłnymi łá moźni. *KwiatKsiąż* A4v; *GórnDworz* Hh4; *BudBib Job* 14/22; Ciáłem/ y dułżá łtękam: ledwem izem żywy *KochPs* 9, 89; *GórnRozm* A3v, K [2 r.].

»dusza i (to jest) myśl« [szyk 2 : 1] (3): dokáđże dułfe náffe/ to iest myłłi/ w wátpieniu dzierzyłs *OpecŻyw* 65; *RejPs* 127v; Dayże nam łam włzechmogący Pánie/ táká łpráwę w myłłach y w dułżach náłzych/ ábychmy nigdy nie wátpili w prętkim włpomózeniu twoim *RejPos* 128v.

»dusza i (lub) rozum« (2): trzy łá łiły w człówiecze. Pirwłza ielth łiła przirođzenia/ wtora łiła żywota/ trzecia łiła dułże y rozumu. *GlabGad* Lv; który łię dułżá lub rozumem łpráwuie *BudBib* 14v *marg*.

»dusza i (a) serce; w duszy i(a) w sercu; wszem sercem i wšzytką duszą (a. całym sercem i zupełną duszą)« [szyk *zmienny*] (15; 8; 4): mé łerce ij moia dułlá drży przed twyma oczyma od wielkiego vdręczeniá. *OpecŻyw* 81, 89v, 159; dułza y łerce yeło palálo goráčzółczyą ku bogu *PatKaz II* 62; [*św. Anna*] poczáła tą myłá panna dzyeueczką łwoyá wdułzy y łerczu przełż zupełne uuyerzenie anyolouy *PatKaz II* 65, 61v, 63v, 64v, 65, 80v, 84v [2 r.], 86; *PatKaz III* 111v; ták łie bárzo záłółciá łciłnełá dułlá moiá á zfráłowáne iest łerce moie *RejPs* 211; *BibRadz* 1.Reg 8/48; *RejPos* 209v, 306v; *GrzegŚm* 31; *RejZwierc* 257; wrociłz łię do Iehowy Bogá twego [...] wszem łercem twoim y włzytką dułżá twoiá. *BudBib Deut* 30/2, *Deut* 30/6, 10; *SkarŻyw* 70; *KochFr* 68 [2 r.]; *SiebRozmył* G2v.

»dusza i (albo, to jest) umysł« [szyk 4 : 1] (5): *KwiatKsiąż* I2v; *SienLek* 42; náuká włółnie należy dułzy/ ábo ták rzekę vmyłłowi *GórnDworz* G7v; ciáło kto chce vłeczyć/ trzebá izby vmyłł/ to iest dułżę vłeczył pierwey *GórnRozm* 14; *GrabowSet* P4.

»dusza i wiara« (1): aczełz naoczoch záłzlepyony, ale dułlá y uyará yáłznye vydzyłz *PatKaz II* 62v.

»dusza i wnątrznóci« (5): *RejPs* 57; BŁogołław dułłó moyá wdzyęcznye Pána mego/ I włfytki wnątrznóci me/ łwyęte imyę yeło [*Vulg Ps* 102/1] *LubPs* X4; *LatHar* 53, 230, 571.

»dusza i zmysł« (1): Cześć dawa dułzá moiá y fmyłł pałaiący. *GrabowSet* P3.

Wyrażenia przyimkowe: »na duszy« (23): *PatKaz III* 117v; *RejJóz* G; *MurzHist* Cv; gdy czarność obaczy ná twarzy á zmázy/ Aby też przepátrował y ná dułzy fkázy *RejWiz* 1v; *RejPos* *Wiecz*² 92v; *RejZwierc* 237v; ktore [zmazy] fmutnemu Ciężą ná dułzy/ niłzcząc fmyłł nędznemu. *GrabowSet* K4v.

~ *W przeciwstawieniu* (3): »na cieie ... na duszy« (3): [*Maryja*] ijnłlé męczenniki przełła/ bo ona na dułły/ a onij na cieie cirpieli *OpecŻyw* 187v; *MurzHist* D4v; Cierpiał ná dułzy/ fmutek/ boiazń/ y telkliwość: ná cieie niezliczone rány y zbičia zśiniałé. ná máiętności z fzat złupienie *LatHar* 679.

Zwroty: »na duszy cierpieć« [*szyk 4 : 1*] (5): Patrzałam na pana ij na fyna mégo/ na krzyżu wiłłácého [...] tzom na dułły cirpiała/ tegom wymowitz niemogła. *OpecŻyw* 188, 187v; *BiałKat* 91; *LatHar* 679; Ciężłza tego męká ktory ná dułzy rołpácz ćierpi/ o Bożym miłóšierdziu wátpi/ prze boleść ferdeczną *SkarKaz* 314b.

»pokoj na duszy mieć« (1): to dobrze wiem/ iaki pokój nadułzy i rołkołz maią/ ktorzy się rás pewnych obietnic pana Chriřtułowych chfycili i wnich (trfaią) *MurzHist* O2v.

»mieć žal na duszy« (1): Coś/ prołzę páнно/ zá žal [!] ná dułzy fwéy miáłá? Co zá fmętek/ gdy fię iuż kátóm dołtał w ręce [*Chryřtus*] *SiebRozmyśl* H3v.

Wyrażenie: »utrapion(y), udręczon na duszy« [*szyk 1 : 1*] (1 : 1): na dułzy) vdręczon y vnizonem barzo ażem riczał od žalóci fercza mego. *WróbŻółt* M8v; *BibRadz* *Iob* arg.

Szeregi: »(nie tyl(k)o na cieie i (ale też i) na duszy« [*szyk 3 : 3*] (6): *PatKaz III* 108v, 109; *BibRadz* *Iob* arg; Rozumieiąć tu niektorzy wżyřfki dolegliwořci Chryřtułowé: które nietylo ná cieie/ ále y ná dułzy ćirpiał *BiałKat* 91; *Calep* 39b; Sktorego widzenia/ dziwną wziął ná dułzy poćiechę y ná cieie vleczenie *SkarŻyw* 167.

»na duszy i (na) sercu« (2): [*Jezus*] na dułły twé ij fertzu twy^m cie ołwiécil/ ij tego cie włlytkiego nauczył. *OpecŻyw* 145; *MurzHist* D3.

»na umyśle, na duszy« (1): cokolwiek dotkliwego iełt ná vmyśle/ ná dułzy/ to trapi boiáźnią człowieká *GórnRozm* A3. ~

»w duszy« (35): *OpecŻyw* 160v; Ráćźże Pánye náklónić k twym wyernym fwe vłly/ Ktorzy twego rátkunku żádáyą w fwéy dułły *LubPs* C3; MOwiłem ia nędzny człowiek záwźdi w dułzi swoieij/ Będę s pilnořcią przełtrzeğał káźdej drogi moiey *LubPs* K4; Támci nędzne oko me twą chwałę widzyáło/ Skąd im wyełkich rádořci w dułły przybywáło. *LubPs* Pv; twoye pořtanowyenyemy myłł człowieczą wzrułły/ Co y łam częłto rozważam w fwoyey nędzney dułły *LubPs* bb5v, D, Fv, 1v, 12, L3v (15); *Leop Ps* 130/2; *RejPos* 248v; *CzechEp* 39.

~ *Zwroty.* »[co] w duszy cierpieć« (1): Widziłz iáko w dułzy fwéy ćirpię ciężkość niemáłą *LubPs* hh5.

»frasować się, mieć troskę w duszy« (1 : 1): Zgrzytáyąc zębami frałuye fy w dułły *LubPs* Z5v; *RejPos* 216v.

»mieć wesele (a. rozweselenie), weselić się w duszy« [*szyk zmienny*] (3 : 1): Nych w fercoch fwych nye mową wefelmy fie w dułły *LubPs* I3v, V3v, dd2v; bęđziećie wesele w dułzy mieć. *ArtKanc* I19v.

Wyrażenia: »sfrasowan, žalóšny w duszy« (1 : 1): Nych cye głóš prołby moyey ták žalóšney rułły/ Gdiżem frodze sfráłowan w twoiey nędzney dułły. *LubPs* T2, cc2v.

»we wszytkiej duszy« (3): Gdyż sie do ciebie vciekam we wŕzytkiej fwey duŕzy *LubPs* D3v; *Leop Ier* 32/41; *HistRzym* 51v.

Szeregi: »w cieie, (i) w duszy« [szyk 2 : 1] (3): *PatKaz III* 149; Zacnye cye wyznác muŕfę Pánye w duŕfy w cyele *LubPs* ffv, S.

»we wszytkiej duszy i myŕli« (1): gdy miłuiemy Bogá [...] we wŕzyŕtkiej duŕzy/ y myŕli *HistRzym* 51v.

»we wszytkiej (a. wszej) duszy i w zupełnym (a. wszem) sercu« [szyk zmienny] (2): y wŕŕczępie ie w tey źiemi/ wpráwdzie/ w zupełnym ŕercu moim/ y we wŕŕyŕtkiej duŕfy moiey. *Leop Ier* 32/41; *BudBib Deut* 4/29. ~

»wedle dusze« (1):

~ *Szereg*: »wedle serca i wedle dusze [czyjey co czynić]« (1): wzbudzę ŕobie ofiárowniká wiernego ktory wedle ŕercá mego i wedle duŕze moiey czynić będzie *BudBib* 1.Reg 2/35. ~

»z dusze(-y)« (58): ktoremu [*Bogu*] ŕluzę w duchu moim (*marg*) z duŕze. Hebr. (-) *WujNT* 523 *marg*.

~ *W połączeniach szeregowych* [w tym: ze wszy(s)tkiej duszy(-e) (20)] (24): *OpecŻyw* 1v, 2; *SeklKat* D3v, X; *MurzNT Matth* 22/37; *KrowObr* 63v, 116, 138; Będzieŕz miłował Páná Bogá twego/ z zupełnego ŕercá twego/ y ze wŕzyŕtkiej duŕŕe twoiey/ y ze wŕŕyŕthkiego rozumu twego [*Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et in tota anima tua, et in tota mente tua*] *Leop Matth* 22/37, *Deut* 6/5, *Luc* 10/27; Miłuy Páná Bogá twego ze wŕzytkie⁸⁹ ŕercá twego/ ze wŕzytkiej duŕze twey/ ze wŕzytkich ŕiŕ twoich/ ze wŕzytkiej myŕli twey. *BibRadz Luc* 10/27; *RejPos* 208, 229; *RejPos Wiecz*³ 99; *BiałKat* 1v, 51; *KuczbKat* 415; *WujJud* 106v; *LatHar* +++1; *WujNT Matth* 22/37, *Mar* 12/30, 33, *Luc* 10/27.

Zwrot: »z dusze [kogo] miłować, nienajrzcę [co] czynić« [szyk zmienny] (7 : 1 : 1): *Deperire aliquem amore*, Z duŕze kogo miłować *Mącz* 105c; *Impendio adifŕe aliquem*, Z duŕze kogo nienayrzcę *Mącz* 289b, 224b, 460b; Ia niewiem iákom miłóŕci godzien/ lecz to pewnie wiem/ iż z duŕze iednę wdowę miłuię/ á wdy żadney łáŕki po niey nie baczę. *GórnDworz Cc2*, Cc2, Cc8v; *RejPos* 230v *marg*; w ŕczeroŕci ŕercá/ Bogá ŕię boiác. Cokolwiek czynicie/ z duŕze [*ex animo*] czynicie iáko Pánu *WujNT Col* 3/23.

Wyrażenie: »ze wszej (a. wszy(s)tkiej), całej dusze« (40 : 1): *BibRadz I* *2v; *RejPos* 236; *RejZwierc* 128v; Głóŕem y wŕzytká ręká wołáŕz ze wŕzey duŕze. *ModrzBaz* 94v; *KochPs* 23; *ArtKanc* L3; My twoy lud/ zátym/ Itádo paŕze twoiey/ Dźiękić oddamy z całej duŕze ŕwoiey. *GrabowSet* Vv. Cf *W połączeniach szeregowych*, »z całego serca i ze wszytkiej dusze«.

Szeregi: »z całego (a. ze wszytkiego, z zupełnego) serca, (i) ze wszy(s)tkiej dusze; zupełnym sercem i ze wszytkiej duszy« [szyk 13 : 1] (13; 1): kuŕi was pan bog wáŕz/ iżeby ŕye okazało/ yeŕli go miłuyećye ze wŕŕyŕtkyego ŕercá wáŕŕego y wŕŕyŕtkyey duŕŕe wáŕŕey/ czyli nye [*Vulg Deut* 13/3] *KromRozm II* X4v, 12; *Leop Deut* 30/1, 6, 10; vznaycież tedy ze wŕzytkiego ŕercá wáŕzego/ y ze wŕzytkiej duŕze wáŕzey *BibRadz Ios* 23/14, 13/3, *Ier* 32/41; *BielKron* 45v; Powinniŕmy tobie miłóŕc ze wŕzyŕthkiego ŕercá y duŕze. *BiałKat* 203v; ŕtoycie przy nim [*przy Bogu*] á ŕluzćie mu z całego ŕercá y z całej duŕze wáŕzey. *SkarŻyw* 503; *KolakSzczęŕl* B3; *SiebRozmyŕl* B3v, Kv.

»z (a. ze wszej) dusze i (ze wszej) myśli« [szyk 2 : 1] (3): *LubPs X5 marg*; kto iuż mocną wiara przyftanie ku Pánu fwoiemu/ á rozmiłue fie go ze wlyztkiey dułze y myśli fwoiey/ iużci thám bez cnotliwego żywotá [...] być nie może. *RejPos* 236, 115.

»z (a. ze wszytkiej) dusze i ze wszytkich sił« (2): *RejZwierc* 128v; nic inłzego nie małz chwalić/ nic inłzego z dułze y ze wlyztkich sił nie miłowác/ oprocž Páná twoiego *RejPos* 144v. ~

»z strony dusze« (5): S łtrony dułfe wzyła przyuyleye czterzy [*Maryja*] *PatKaz III* 110v.

~ Szereg: »(tak) z strony dusze i (a. jako z strony) ciała« [szyk 3 : 1] (4): [*Maryja podobnośc miała ku Chrystusowi*] tak s łtrony dułfe yako s łtrony czyła *PatKaz III* 120v, 107 [2 r.], 113. ~

W przen (105): W miłocij dułfa moia iełt fie rozpálila *OpecŻyw* 18; *PatKaz III* 112v, 127v; wlepiłes panie w dułę nałzę zakon przyrodzony *WróbŻołt* B7, 118/81, 142/11; *RejPs* 188v; *MurzHist* B4v; Zdrowemi wodámi dułfę má nápoi *LubPs* F3, L4, O2v, aa5v, hh4; zmarzczyłá fie iełt dułzá moia w nich [*contracta est anima mea in eis*] *Leop Zach* 11/6; *BibRadz Sap* 10/16; *GórnDworz* L18v, Mm2; w iákiey rádości pływálá fwięta dułzá iey [*Maryjej*]/ gdyż iuż widzyłá wlyztki prorocłwá wypełnione nád [...] dzyeciátkiem fwoim *RejPos* 20v; *KuczKat* 371; *RejZwierc* 237v; Oko moie zbierałó žal dułzy moiey *BudBib Thren* 3/51; *SkarŻyw* 334, 471, 596; *GórnRozm* 14; *WerGośc* 226; *ArtKanc* Q6; w płáczu dułzá tonie *GrabowSet* E4; DObroć mnie twoia/ Pánie/ poćiełzyłá/ Z chorob/ fráfunkow/ dułfę otrzeźwiłá *GrabowSet* I; Niebá płepne/ oczy/ á žal dułfę Rozlicznie trapi *GrabowSet* M2; ále też P. Bog dla tęgo niektore znich [!] żywił/ áby byłá dułzá ich fchnęłá od żalu *PowodPr* 12; Zrze fráfunk dułfę moię. *GosłCast* 74; nápiłá ná dułzách ich/ áby fie takiego rzádu trzymáli/ gdzie ieden władnie. *SkarKazSej* 690a.

W połączeniu szeregowym (1): Sumnienie grzechámi rozmáitemi obćiążone/ ciało boleściami wielkimi vdręczone/ dułfę myśłami rozmáitemi rozerwáná. *LatHar* 668.

W przeciwstawieniu (1): »ciało ... dusza« (1): gdy y ciało chlebem/ y dułfę náuká nákarmicie. *SkarŻyw* 589.

Frazy: »dusza niemoże, schorzała, jest w kim ochorzała« [szyk zmienny] (1 : 1 : 1): *MurzHist* E2v; tak fchorzálá dułzá moia/ iž iuż przed wielką boleścia nie mogę ieść y chlebá moiego *RejPos* 81, 81.

»przyłgnęła (a. przyschła) (ku) ciału (a. do ziemie) dusza« (3): *RejPs* 177; *Adhaefit pauimento anima mea* [...] Przyłgnęła ciału dułza moia *WróbŻołt* 118/25; *LatHar* 612.

Zwroty: »począc w duszy« (2): *łzwyątha anna uflyłzawłfzy oth anyola pofélłtwo uuyeryzyla y poczála w dułfy tą rzecz przełz [anyola] uyará* *PatKaz II* 65, 36v.

»duszę przeniknął, przeszedł (a. przejdzie), przerazi miecz boleści« [szyk 9 : 1] (7 : 2 : 1): Gdy wzrziłs te⁸⁰ cirpietz tedy twoię dułfę miecz bolełcij przeydzie. *OpecŻyw* 26, 145, 183, 187v; *RejPos* 28v [2 r.]; *SkarŻyw* 112; *LatHar* 295; y dułfę twą włáfná przeniknie miecz [*Et tuam ipsius animam pertransibit gladius*] áby myśli z wiela ferc były obiáwione *WujNT Luc* 2/32; Potymés y oczymá fwoimi pátrzáłá/ Gdy ná krzyżu vmiérał/ nie bez twéy žáłołci/ Gdzie dułfę twą przeráził ciężki miecz bolełci? *SiebRozmyśl* Hv.

»wylać duszę swoję [komu]« (1): Gdy łáknácemu wyleiełz dułfę fwoię/ (to iełt wnéłtrne⁸⁰ miłołsierđzia nád nim vżyiełz) [*Cum affuderis esurienti animam tuam Vulg Is* 58/10] *SkarKazSej* 661b.

»zranic (a. mieć zranioną) duszę; zraniona jest dusza [czyja]« (2; 1): *Leop Eccli* 27/21; Bo máiąc zranioną dużę/ Rad y nie rad płákác mużę *KochTr* 18; Ten zraniwży dużę/ Ímyłły ná wżem íkáził/ Náfycił gorzkością/ ścieśnił duchá mego *GrabowSet* Bv.

»duszę żałość ścisnęła, bierze trwoga« (1 : 1) : żałoftz dużę moię s twé marné śmierci ícínęła *OpecŻyw* 166; Pod przykrym y cíńącym Brzemieniem żalów/ dużę bierze trwogá *GrabowSet* C4v.

Wyrażenia: »gorzkość duszy; dusza gorzka, napełniona gorzkością (a. pełna gorzkości); gorzko (jest) duszy« [szyk zmienny] (9; 2 : 2; 2): pełna gorzkoćij iey dużá. *OpecŻyw* 32v, 159; Będę w gorzkości duże íwey tu dziwne básni ítroił/ Bo mi íie w tákíey trudności inż y rozum zábroił *LubPs* hh6v; *Leop Prov* 14/10; *GrzegŚm* 24; *KuczbKat* 205; ten vmiera w duży gorzkíey/ (marg) Albo dużá gorzká. To íełt z íumnieniem fráłowliwym. (-) á nie vżył dobrá. *BudBib Job* 21/25, *Job* 7/11, 2.Reg 17/8, *Prov* 14/10; *WerGośc* 213; *ArtKanc* P18v; Dużá/ gorzkością írogá nápełnioná/ We mnie trapioná. *GrabowSet* P2; Wípomnię przed tobá (Pánie) ná wżytkie látá moie/ w gorzkości duże moiey. *LatHar* 131.

»oczy dusze« (10): Ale íż go w ferczu íwym pozna/ á oczymá niewinney duże íwey ogláda *RejPos* 55v; pewnie wiedz íż będą ófwiecone ony zácíione oczy duże twoiey *RejPos* 69; A połtáw tákíey przed oczy duże íwoiey tę íwiętá á błogółáwioná ofiárę Páná íwego [...] á połtánów íá w myłli íwey/ ták íákobyś ná to oczymá íwemi pátrzył. *RejPos* 105v, 58 [2 r.], 68, 79, 107, 131, 211.

»dusza w skałę przemieniona« (1): Dużá/ z fráfunku w íkáłę przemieniona *GrabowSet* M4.

»uszy dusze« (1): vży duże íego [człowieka okrzczonego] bywáią otworzone y oczy íerdeczne óświecone. *WujJud* 167v.

Zestawienie: »jedna dusza« [una anima] = *jednomysłność* (18): w rozných cíálách íednę dużę máiąc/ rownym ípíkńieniem y zgodá wiary/ rowná ítátecznościá w rzeczách cíężłkich/ íednákim przy prawdzie ítaním popífac íię chíeli. *SkarŻyw* 206.

~ *W porównaniu:* (1): żeby wżyfcy Chrześciánie wrzeczách dużnych byli íáko mąż íeden y cíáło íedno/ ferce íedno/ y dużá íedná [*Vulg Eph* 4/4]. *SkarJedn* 204.

Wyrażenie: »jedna dusza we dwu cielech« (2): Czo íá przyaciele, rzekł, íedna duża we dwu cielech przebywáiąc. *BielŻyw* 89; Pozdrawiam cíę paro błogółáwioná íedná dużo we dwu cíálách/ Pietrze y Páwle *SkarŻyw* 595.

Szeregi: »jedno serce, (i, a) jedna dusza; serce i dusza jedna« (12; 1): A gromády álbo zebránýa wyerzácých byó yedno ferce/ y yedná dużá: A to yednoć: A ták wyelka/ íż wyęłłá być nyemogłá [*Vulg Act* 4/32] *KromRozm III* G7, E7; Nie dżiwuy íye temu/ íż moiá mowá zgadza íye z íexternámi twoimi/ bo gđzie íełt íedno ferce/ á dużá íedná/ tám też mowá muśi być íedná *OrzQuin* Aa4v, F4v, P2; *HistRzym* 102; w oným pierwłzym Kościéle/ co íie wíary dotycze/ íełt íedno ferce/ íedná dużá/ íeden íęzyk wżyłtkich wíerných/ wżyfcy íednáł trzymáią y rozumieią. *WujJud* 118v, 132v; *RejPosWstaw* [143⁴]; *BudNT Act* 4/32; *SkarJedn* 18; *ReszPrz* 15; *WujNT Act* 4/32.

»jedna dusza, jeden umysł« (1): To bych ía miáł íobie zá naiwięłtze ná íwiece ízczęłcie/ kiedy by íedná dużá/ íeden vmýłł/ mnie y onę ípráwował. *GórnDworz* Cc3. ~

4. Człowiek, osoba, jednostka ludzka; wszelka żywa istota (826) : Iuż tedy o dużo milá/ niezamykáy daléy twégo íertza/ ale patrzátz na krzyż íwięty ogléduy vpominki íego niewymownéy milofcy

OpecŻyw 141v, 22; Ne tradas beftijs animas coⁿfitentes tibi [...] Nie raczy wydawać miły panie okrutnym zwierzętom dużz ciebie chwałęcih *WróbŻołt* 73/19, 106/9, k. kk5v; on pilen tákich dużz/ ktore fie ochotnie przikłónili ku chwale iego/ á nieftráci żadnego/ ktorzy fie kolwiek policzyli wopiekę iego. *RejPs* 50; gdzie fie rozum z cznotą zamnoży v kogo Iuż widzę takiey dużzy na wżem bywa błogo *RejJóz* L5v, Fv; Abowiem przy takiey dużzy Rady bywaią pukufzy. Czo niechczą kaplonom dufać Ani ich nauky fluchać. *RejKup* m2v, f8; *BielKom* G3; *LubPs* N2, V6; A s tychci to rofkofzy dużzá fie ráduie/ Gdy nie niebefpiecznego o łobie nie cżuie. *RejWiz* 54v, 12; Day mi dużze: á ine rzeczy weśmi łobie [*Da mihi animas, caetera tolle tibi*] *Leop Gen* 14/21; *Leop Lev* 2/1, *Prov* 7/10, 14/25, *Sap* 11/27 [29], 12/6, *Bar* 2/18; *RejZwierz* 142b; *BibRadz Prov* 14/25, *Sap* 10/7, k. 128a; drugim ziemie niedoftawáło ná pogrzeb/ wierzcie mi że zá thy fwe dużze z nas offiárę poczynią *BielKron* 248v, 39v; *LeovPrzepSamb* b4v [2 r.]; w ten czás w onych dużzach miełzkáiących w onym morze [= *morowym powietrzu*] krew póspolicie zblednie á obumrze/ że bárzo márnie zdycháć mużá w onym zákáżeniu iego á w onym obumárciu krwi łwoiey. *RejAp* 132v, 152v; *RejPos* 84v; Bog niedopufzcza áby ktora dużzá bez pomłty łwowluie [!] żyć miałá/ á ty wżyłtki ktorzykolwiek od niego odpadwłzy wdáią się w pługáłtwo zátraca. *KuczbKat* 280; *RejZwierz* 109, 237; ktoryby iadł iákákolwiek krew tedy póložę oblicze moie/ przeciw dużzy oney iedzącey krew/ y wykorzenię iá łpószrodku ludu iey. *BudBib* 17/10; wziął Abram [...] wżytkę máiętność ktorą mieli/ y dużze ktorych nabyli w Cháranie. *BudBib Gen* 12/5; Dużzá ktora fię dotknie cze^{so} tákie^{so}/ tedy nieczyłta będzie alż do wieczorá *BudBib Lev* 22/6, *Gen* 17/14, *Ex* 12/4, *Lev* 2/1, 21/10, 22/3 (11); *BudNT* Kk5v; Niechay zágrzmi morze łłoné/ Y dużze w morzu zrodzoné *KochPs* 148; Dużzá od łmierci wolna/ łzy w oczách łtáńęły/ Nogi żadného łzwánku nie wżięły. *KochPs* 176, 100, 153, 154; W Fryzyey wiele dużz ochrzcił *SkarŻyw* 517 *marg*, 14, 107, 250, 317, 536; *KlonŻal* D4; *ReszPrz* 107; *KochPieś* 13; *ArtKanc* N16v, T5; *ActReg* 19; nie przychodzi dużzy/ to wołanie/ Z zbytku rofkofzy/ lecz z vciłku Pánie. *GrabowSet* T2, G2v, I2, I4v [3 r.], L, N2 (17); Godzili fię w łzábáty dobrze czynić/ czyli zle? dużżę vzdrowić (*marg*) człowieká zleczyć. (-)/ czyli zábić? *WujNT Mar* 3/4, *Luc* 12/19; *SarnStat* 3v; *KmitaSpit* B4; *KlonFlis* C3, F2.

W połączeniu z zaimkiem dzierżawczym zastępuje odpowiedni zaimek osobowy (504):

a) *W sg [dusza + zaimek (402); zaimek + dusza (30)] (432):* *BierRaj* 17v; Dułła moja zawżdy k tobie Iezu wzdychá/ bo naty^m nędznym łwiece pociełłeniá niemá *OpecŻyw* 20, 11, 18, 20, 34, 48v (9); *PatKaz III* 107; DVłza moja w vciłkoch póložona iefłh/ A duch moy pałaiączy woła k tobie [...] zmiłuy fie nademną *TarDuch* A2; dułza moja onemu będzie žiła [*Vulg Ps* 21/30] *TarDuch* A4, A3v, A5, A6v, A7, D7 (11); Powiadał [*Plato*] że trzy rzeczy dułza iego żałowała. *BielŻyw* 85, 55; *MetrKor* 59/75; To mowi lud wierny w troskach póložony. A dułza moja, czułz wyzwolona od vciłnienia. *WróbŻołt* T3; Niechay będą zefromoceni á day aby vłtali ktorzy vwłaczaią dułzy moiey/ Tho iefłh vřagaiącz mnie. *WróbŻołt* 70/13, 7/3, 6, 10/2, 16/9, 13 (29); gdy ty będziełz łtrożem dułłe moiey nic fie przed niemi [*sprzeciwnikami swemi*] żadnem łtráchem niezawłtydżę *RejPs* 36v; ci po łmierci záginą porzuciłwłzy włłytko zebránie łwoie/ ktorego nábywáli zwielkiem vciłkiem dułłe łwoiey á mułłá ie wopce ręce oddáwáć. *RejPs* 73; mnie zdárzy bog iż dułłá moiá będzie wyáwioná od vciłkow tych/ ktore záležą ná ludzi niemiłłierne *RejPs* 73v; ty zołtáwiłz przy bełpiecznem żywoćie dułłę

moię [...] wfiákem ia wieczny flugá twoy á nędzne ftworzenie twoie. *RejPs* 211v, 22v, 32, 38, 42v, 44 (41); *RejJóz* K2v; *RejKup* n7v [2 r.], S, z2v; *HistAl* N5v; Návroćze fie miły Pánye do mnie flugi twego/ A wyrwi nędzną duffę mą z vpádku tákyego/ Wybaw myę s tákich frogości człowieká nędznego. *LubPs* B5; mowya s fercá vpornego/ Złe rzeczy przeciw duffy mey gdym nye winien tego. *LubPs* Zv, B2v, B5v, [2 r.], C3v, D4 [2 r.], F2 (63); *KrowObr* 238; Tedy rzekł Ionátás do Dawidá: Ocokolwiek by mi rzeklá dufzá twa/ to wízitko vczjnię. *Leop* 1.Reg 20/4; Plákałem niegdy nád onym kthory był vtrapiony/ y luthość okázowálá duffá moiá vbogiemu. *Leop* *Iob* 30/25; Ktory ftrzeże vft fwoich/ y ięzyká fwoiego: ftrzeże od včífkow duffe fwoiey. *Leop* *Prov* 21/23; žádał duffey fwoiey áby vmárł/ y rzekł: Lepiey mi ieft vmrzeć/ niżli żyć. *Leop* *Ion* 4/8, B4v, *Iudith* 12/18, *Iob* 9/21, 18/4, 19/2 (28); Nie wywyższay fię sam ábyś nie vpadł/ á iżbyś nie przypráwił dufze fwey w pofromocenie [*et inducas animae tuae ignominiam PolAnt*] *BibRadz* *Eccli* 1/29, *Ps* 6/5, 7/3, 6, 17/13, 25/13 (23); By też kto miał y fto fynow/ y był długo żyw/ nic mu to niepłatno/ gdy iego dufzá nie vżywie nic dobrego s ftátku fwego *BielKron* 80v, 37, 42v, 52, 67, 80, 96; *HistRzym* 46v, 76v, 116v; *RejPos* 6v, 9v, 14, 63v, 82v (13); *BiałKat* 13v; W Pfálmiech pełno tego/ Wiele ich mowia dufzy mey to ieft mnie *GrzegŚm* 22, 22 [3 r.], 23 [2 r.], 24 [2 r.], 25, 27; *RejZwierc* 198v; *BudBib* *Ez* 30/12, *Lev* 17/14, 3.Reg 2/23, 20/32, k. 199v *marg* (29); *CzechRozm* 45; *SkarJedn* 248, 401; W tobie vfánie kładzie dufzá moiá. Niechay vlęę w pewnéy twych fkrzydeł załtonie *KochPs* 83; Niechay wiecznie nie vznam/ pánie/ láłki twoiey/ Ieřlim ia nie poniżył niżey dufze fwoiey/ Niż iefzcze móy ftan nieřie *KochPs* 195, 22, 42, 48, 49, 90 (21); *SkarŻyw* 113, 120, 140, 166, 196, 575; O wřeláką infzá fzkodę/ Lácno przyzwolę ná zgodę; Ale kto mię w miłość ruřzy/ Wiecznie będzie krzyw méy dufzy. *KochPieř* 61; *ArtKanc* K7v, L11v, P20v, Q8v [2 r.], Q10 [2 r.] (11); *GrabowSet* B, C3, Gv, G2v, G3v (22); *KochFrag* 19, 24; dzięki tobie oddáie dufzá moiá/ á nigdy z pámięci mi nie wypádną wřelkie dobrodzieyftwá. [*Vulg Ps* 102/2] *LatHar* 562, 53, 65, 151, 159, 169 (17); ia dufzę fwoię/ K řmierci prze wář vpad ftroię. *RybGęřli* C; Y rzeklá Mária: Wielbi dufzá moiá Páná *WujNT* *Luc* 1/46, *Luc* 12/19; *JanNKarGórn* G3v, G4, G4v; *PowodPr* 19; *SkarKaz* 488b; *CzahTr* B2, B3, B3v [2 r.]; *GosłCast* 58; Ciebie/ wřzego ftworzenia/ o obrońco wieczny Wzywam [...] Miei mię w pilney opiece: á we wřzytkiey trwodze Pořpieřz przynieř ratunek dufzy mey niebodze. *SzarzRyt* B2.

~ *Zwroty*: »jako (a. więcej niź) duszę swą [kogo] miłować; tak miły tobie jako dusza twoja« [*szyk zmienny*] (4; 1); iáko dufzę fwą táko go miłował [*sicut enim animam suam ita diligebat eum*]. *Leop* 1.Reg 20/17; twoy przyacięł thák miły tobie iáko dufzá twoiá *BibRadz* *Deut* 13/6; Summa me observantia colit, Miłuye mie yáko fwą dufzę/ z fercá mie miłuye/ czci y waży *Mącz* 389c; *GórnDworz* Aa6, Aa8.

»radzić o duszy swojej« (1): Narodzie Ruřki/ tego nie czekáiąc/ radz o dufzy fwoiey. *SkarJedn* 384.

Wyrażenie wykrzyknikowe: »duszo moja« [*we frazach na określenie wezwania lub dobrowolnego nakazu skierowanego do samego siebie*] (46); *WróbŻoř* 61/6, 103/1, 35, 145/2; káždy iny nawaznieyřly ftan powinowát fie wycięgác ná wřlytki chwały iemu [...] tak y ti duřfo moiá iáko mozeřz wyřláwiay przyięte od niego dóbrodzieyftwá iego. *RejPs* 151; on ieft ořbliwem opiekáłnikiem tych ktorzy řobie łámi pomoc niemogá á tak rořkochay fie y ty duřfo moiá á przywroć dobrá nádzieię křobie *RejPs* 170v, 84v, 90, 90v, 150, 151v, 215; DObrorzecź o Dufzo moiá thu s fercá vprzeymego/ Páná Bogá *LubPs* X5, O6v, X5, X6, aa2, hhv; CHwal duřfo moiá Páná/ chwálic będę Páná czáfu żywothá mego

będę śpiewał Pánu iáko długo będę żyw. *Leop Ps* 145/1, *Iudic* 5/21, *Tob* 13/19; *BibRadz* 116/7; *BielKron* 18v, 137; *RejPos* 192v, 304, 317; *GrzegŚm* 22; *RejZwierc* 172v; *BudBib Ps* 116/7; A ty/ o duŕzo moiá/ day cześć pánu ŕwemu/ Daycie wŕzytki narody winná chwałę iemu. *KochPs* 156, 153, 187; *CzechEp* 283; *ArtKanc* Q11, Q18v, Q20v; CHwal Páná poki żywiefz/ ŕław dobroći iego Duŕzo ma: poki cziufz władzã duchá ŕwego *GrabowSet* Dv; Nie bądźże (duŕzo moiá miła) iáko koń y muł/ ktorzy rozumu nie máią *LatHar* 608, 230, 571; *JanNKarGórn* G4, G4v; *SiebRozmyśl* F4; *SkarKaz* 551b, 580b. ~

b) *W pl* [*w tymi dusze nasze; dusza nasza (17 : 16), dusze wasze : dusza wasza (8 : 3), dusze ich : dusza ich (8 : 9), dusze swe (11)*] (*dusza + zaimek (71); zaimek + dusza (1)*) (72): thyŕz duŕze naŕzey vczyeczka [...] czyebye profymy ktoby uolamy *PatKaz I* 18v; Szukaycie Boga á będzie żyła duŕza waŕza [*Vulg Ps* 68/33]. *TarDuch* A7v; A vnzawŕŕy ŕie/ iż bez łálki páná ŕwego náwŕŕem byli wniedoŕtátkoch położony duŕŕe ich vćiekáli ŕie potem kniemu zwołánien ŕwem *RejPs* 159; ŕnadz y duŕŕam náŕŕem nieżał czáŕem ŕprzećiwnoći przećierpieć *RejPs* 197; niedopuŕćilŕz ná zginienie duŕŕe náŕŕey *RejPs* 209, 45v, 48v, 64, 65, 77v (16); *SeklWyzn* a2v; *MurzNT Matth* 11/29; *LubPs* I, M2, O6v *marg*, R6, T2 *marg* (9); Strzeŕćie pilnie duŕz wáŕzych [*Vulg Deut* 4/15], *KrowObr* 110v, 152, 186v; korzylifmy duŕŕe náŕŕe/ á tyŕs o thym niechćiał wiedzieć? *Leop Is* 58/3; Wŕŕelkim pokármem brzydzilá ŕie duŕŕa ich [*Omnem escam abominata est anima eorum*] *Leop Ps* 106/18, *Ex* 30/16, *Num* 11/16, *Iudic* 5/18, *Ps* 106/26, *Is* 66/3, *Os* 9/4, *1.Petr* 4/19; *BibRadz Lev* 26/15, *Num* 11/6, *k. I* 133v *marg*, *Esth* 9/31, *Is* 66/3, *Eccli* 2/19, *Bar* 6/6, *1.Mach* 1/51; *BielKron* 43, 73v; *HistRzym* 128; *RejPos* 63v, 287, 321v, 328; Biáda duŕzy ich/ ábowiem oddáne im będą ich złe rzeczy [*Vulg Is* 3/9]. *WujJud kt*; *BudBib Esth* 9/31, *Ps* 105/15, *Is* 3/8, *Ier* 6/16, *Os* 9/4, *Zach* 11/8, *1.Mach* 1/51; *PaprPan* B; *KochPs* 16, 101; *SkarŻyw* 92; *ArtKanc* j20v, K15v; Z Lichwy y niepráwoći wykupi duŕze ich [*Vulg Ps* 71/14] *LatHar* 400, 591; *WujNT Matth* 11/29, *2.Cor* 12/15; *PowodPr* 21.

W połączeniu z liczebnikiem lub zaimkiem liczebnym (17): a ŕewŕzy yego wzietho dziewieczdzieŕŕiáth duŕch lyvdv *LibLeg* 10/58v; niemalo livdzy pobyly a wzily Ziwich ktorich powiedly ssobá. niewyasth dziewek y chlopyath malich stho y pyeczdziefyath dvlch *LibLeg* 11/64; [*pobrali*] duŕz człowieczych ŕto tyŕŕećy *Leop 1.Par* 5/21; Oŕm duŕz weŕzłó w ŕkrzynię Noego/ Tho iefť oŕmioro ludźi [*Vulg 1.Petr* 3/20] *GrzegŚm* 21; *StryjKron* 406; Niech Podolanie zeznaia wiele Duŕz winiefiono za tego Waletznego Krola do Tatar y do Turek *PaprUp* G2v; *LatHar* 330; A byłó nas wŕzytkich duŕz (*marg*) ofob ábo ludzi (-) w okręćie/ dwieŕćie ŕiedmdźieŕŕiáth y ŕzeć. *WujNT Act* 27/37, *Act* 2/41, 7/14, *1.Petr* 3/20; Támże trzy tyŕŕiáće duŕz w páná vwierzyły *SiebRozmyśl* K3v; *SkarKazSej* 667a; *KlonWor* 32.

W porównaniu (11): anima mea ŕicut terra ŕine aqua tibi [...] duŕza ma iak ziemia ŕucha przez wody przed tobá. *WróŕŻółt* 142/6; *RejPs* 63, 192v, 211; *LubPs* L3v; *HistRzym* 116v; IAKo ná puŕczy pŕedkimi pŕy ŕzczwána Strumięnia ŕzuka łáni zmordowána: Ták/ mocny Boże/ moiá duŕzá licha do ćiebie wzdycha. *KochPs* 62; *ArtKanc* K15, Q8; Duŕzá náŕzá iáko wrobl wyrwana iefť z ŕidłá łowiácych: ŕidłó rozŕzárpáne iefť/ á my iefťemmy wyŕwobodzeni. [*Vulg Ps* 124/7] *LatHar* 591, 612.

W formułach. zapewnienia, proŕby-zakłęćia (9): żywie Pan y żywie duŕŕá twoiá/ że iednym tylko [...] ŕtopniem/ ia á ŕmierć dzielim ŕie odŕiefie. *Leop 1.Reg* 20/3, *Iudith* 12/4, *Ier* 38/16; Niechay żywie

dufzǎ twoiǎ w Bodze/ ono to iest dzyecię za ktores fie przyczyniał do Páná Bogá *BielKron* 62v, 113v; *BudBib* 4.Reg 2/2, 4, 6; [Ciż was proszǎ] przez dufze w Ruśi poległé/ przez mogliły Mołkiewłkié: niepodawaycie wżeteczný Tureckiý chciwości tę drogǎ wolność/ tę Rzeczpołolitǎ *OrzJan* 17.

Frazy: »dusza umrze, zdechła« [szyk zmienny] (11 : 1): Tǎż dufzǎ kthora zgrzelzy vmrze. *BibRadz* Ez 18/4; Niechay dufzǎ moiǎ vmrze s Filiłtyny [*Vulg Lev* 16/30] *BielKron* 52, 42v; sftǎło fie morze iǎko krwǎwe á martwe/ á kǎżda dufzǎ vmǎrlǎ w morzu onym *RejAp* 132v, 130v; *GrzegŚm* 23; *BudBib* Ez 18/20; *LatHar* 647; *WujNT Apoc* 16/3; *WysKaz* 15, 16 [2 r.].

»dusza jest żywa, żyje« [szyk zmienny] (5 : 4): *TarDuch* A7v; Viuet anima mea [...] Będzie żywa dufza moia *WróbŻołt* 118/175; Rzeki byłtre y morzǎ y tǎm co w nich pływa/ Y iǎko w nich bez wiǎtru dufzǎ bywa żywa. *RejWiz* 10v; ktory vćiecze do Chǎldeyczykow żyw zołtǎnie/ á będzie dufzǎ iego y zdrowǎ y żywǎ. *Leop Ier* 38/2; Wynidziełli do kxiǎżǎt krolǎ Bábilońłkiego/ będzie żywǎ dufzǎ twoiǎ/ y to miǎłtho niebędzie zǎpalone ogniem; y zǎchowan będzielz ty y dom tway. *Leop Ier* 38/17, *Ier* 38/20; *GrzegŚm* 23; *BudBib* 3.Reg 20/32; *SkarŻyw* 140.

Zwroty: »ożywić duszę [czyjǎ]« (1): Abowym on ożywił nędznǎ duffę moyę/ A okazał nogam mym łwyęǎ drogę łwoyę *LubPs* P 3v.

»trǎpić duszę [czyjǎ]« = prześladowǎć, dręczyć kogo (9): Rołprołłysz łprzełwini ki me á włlytki wytrǎciłz/ Ktorzy trǎpyǎ duffę moyę co łam lepyey baczyłz *LubPs* ee5, O3; *Leop Iob* 19/2; *BibRadz* Ps 69/11; Płǎkalem też (y trǎpiłem) połtem dufzę moię/ lecz mi fię (to) łtǎło vřǎgǎniem. *BudBib* Ps 68/10, *Lev* 16/29, 31; Wzięli moc/ którzy trǎpiǎ łmętnǎ moię dufzę *KochPs* 99; *JanNKarGórn* G4.

»(wy)da(wa)ć, wysadzić na łmierć duszę swoję« [szyk zmienny] (2 : 1): *LubPs* hh; Zǎbulon y Neptǎlim wylǎdzili duffe łwoie nǎ łmierć/ w krǎinie Morome [*obtulerunt animas suas morti*] *Leop Iudic* 5/18; *RejPos* 104v.

»zabić, gładzić dusze« (4 : 1): Co z sobǎ przedtym bitwy płaczłiwe zwodzili A dusze miedzy sobǎ wzajemnie gładzili, Teraz siedzǎ z pokojem, walki zabaczywszy. *KochMon* 23; Przekłęty biorǎcy naiem áby zǎbił dufzę krew niewinnǎ *BudBib* Deut 27/25, *Ier* 40/14, 15; Tu mię mǎłz okrutniku/ krowie nienǎłycony: Tu zǎbiy dufzę moię *GosłCast* 58.

Wyrażenia: »dusza człowiecza« [szyk 2 : 1] (3) : Bo wyęć krewkye łerce thǎk kǎżdemu tuffy/ Ze Pan nic nye myłli o człowyeczey duffy. *LubPs* ee4; *Leop* 1.Par 5/21; Dufzǎ człowiecza potrzebuie iedżęnia y pićia/ tho iest człowiek żywy. *GrzegŚm* 27.

»kǎżda (a. kǎżdego), wszelka dusza; wszystkie dusze« [szyk 38 : 2] (17 : 14; 9): *OpecŻyw* 19v; łtworzycielu włzech dufz y mǎdrołci *BielŻyw* 55; Włzelka dufzǎ mocam zwierzchnym/ niechay będzie poddanǎ. [*Vulg Rom* 13/1] *KrowObr* B3, B2v, 8v, 124v, 164; Lecz on przedfię zǎwzdy wie tu o kǎżdey dufzy *RejWiz* 138; wybił włlyłtkie duffe kthore thǎm miefzkǎły *Leop Ios* 11/11; tǎk fie łtǎło/ że wylłly włlyłtki dufze nǎ ziemię *Leop Act* 27/44, *Gen* 1/21, *Eccli* 49/19; wlyłtki dufze to iest/ thǎk łługi iǎk y bydlǎ. *BibRadz* I 7 marg, *Gen* 3/15, 16, *Ez* 18/4; *RejAp* 130v, 132v; Dla tegom rzekł łynom Izrǎelowym/ włzelka dufzǎ zwas/ niech nie ie krowie. *BudBib* Lev 17/11, *Gen* 1/21, *Lev* 11/10, 1.Reg 22/22, *Is* 15/4; Vtrǎpienie y vćiłk/ nǎ włzelkǎ dufzę człowiekǎ broiǎcego złołć *BudNT* Rom 2/9, *Rom* 13/1; *SkarJedn* 379; *KochPs* 211 [2 r.]; *KochPieł* 33; *ArtKanc* K12, T13v; obiecował włzitkie dufze pobrane wniewola powikupowǎć/ ktore w Interregnu^m po Henriku Tatarowie pobrali

beli *PaprUp* G3; Wfzelka dużá (*margin*) wfzelki człowiek. Hebr. (-) ktoraby nie fłucháá Proroká onego/ będzie wykorzeniona z ludu. *WujNT Act* 3/23; *Każda dużá.*) To iest/ wfzelki człowiek/ ktory iest pod zwierzchnością/ niech będzie poddány y posłuzen swoim przełożonym *WujNT* 568, *Act* 2/43, *Rom* 13/1, *Apoc* 16/3; *KmitaSpit* A3; *SkarKazSej* 670a; Nuż więc kážda dużo co was w mieście Dárem swemu Panięciu co możecie nieście. *RybWit* B3v.

»dusza krześcijańska (*a. chrześcijańska*)« [szyk 2 : 2] (4): *RejPs* 125; *MurzNTSekl* A2; Vkradkiem zábieráią z Woiewodctwá twego/ Siłá duż Krześciańskich *PaprPan* B; *VotSzl* Bv.

»dusza licha« [szyk 3 : 1] (4): *KochPs* 62; *WisznTr* 28; dobroć iego/ niebioá przewyższa/ A w iego pieczy/ dużá y nalizsza. *GrabowSet* R4; moy Boże dużá moia licha/ W ciężkich fráfunkách fwych do ciebie wzdycha. *CzahTr* B2.

»dusza ludzka, ludu« (13 : 1): *LibLeg* 10/58v; *Leop Eccli* 21/3; *RejAp* 151; *BudBib Sap* 14/11; Ták w tym nietylko łobie/ ále y dużom ludzkim rádził: áby dla niego nikt przykrości niecierpiáł *SkarŻyw* 392, 132, 212, 278; *LatHar* 32, 337, 378, 395; *WujNT Apoc* 18/13; *SiebRozmyśl* E3v.

»dusza łączna (*a. łącząca*), głodna (*a. zgłodniała*)« (4 : 2): *WróbŻołt* 106/9; dużá ktora w zámuceniu położona iest/ prze wielkość złego/ ktora chodzi fchyliwfysie y mdlá/ y oczy fchadzáiące/ á duflá łączna tá dawa tobie cześć y fprawiedliwość Pánu. *Leop Bar* 2/18; iákie to iest wielkie á frogie okrucieństwo wydzierác pokarm dużam zgłodniałym/ chcąc áby fię tylko wiatrem karmiły *BibRadz* I *3v, *Ps* 107/9; Nie fráfu y duże łączącey/ áni zwłaczay vbogiego w niedołatku iego. *BudBib Eccli* 4/2, *Bar* 2/16.

»maluczka dusza« (1): Pełno nas/ á iákoby nikogo nie było: Iedną máluczką dużą ták wiele vbyło. *KochTr* 8.

»dusza nabożna, zbożna« [szyk 14 : 5] (18 : 1): O nábożná dufló rozpamiętáy tu ftworzyciela twego plączącego *OpecŻyw* 68; Ogládáy tu o dufló nábożná/ a rozpamiętáy iako wielką mękę krifus za cię cirpiál/ aby duflę twą wykupil od męki wieczné *OpecŻyw* [127], 10v, 14v, 28, 37, 49 (18); ftrzeże duż zbożnych swoich/ z ręki niezbożnikow wyrwie ie. *BudBib Ps* 96/10.

»nędzna, wynędzona dusza« [szyk 35 : 2] (35 : 2): *RejPs* 45v, 134, 171, 210; *RejKup* n7v [2 r.]; Stan ludzi niemocami rozlicznymi náwyedzonych/ ktorzy fą blifcy krefu śmyerći. Co fie też włafny rozumyć może ná ciemności ferdeczne ktore fą wielką boleścýą nędzney duży. *LubPs* Y5 *margin*, B2v, B5, B5v, C3v, D4 (21): Iuż táb nie ieden kłopot w tákíey nędzney duszy. Bo iuż táb ni rozumu/ ni żadney bączności/ Iuż chodzi iáko ślepy *RejWiz* 41; *RejPos* 10v, 58, 84v, 163, 328; Wiele ich ktorzy mowią nędzney duży moiey/ Ey nie mac w Pánu Bogu ten nádzieie swoiey. [*Vulg Ps* 3/3] *ArtKanc* Q, Q15; WYnędzona dużá ma/ w niezczęfnym żywoćie/ Woła ku tobie Pánie/ w trofće y kłopoćie *GrabowSet* B.

»dusza niemiecka« (1): więcey niż fześć tylięcy duż Niemieckich w nędzná niewolá wywiedli *StryjKron* 406.

»dusza nienaganiona« (2): ani vważáli v liebie iáká ma być nagroda dużam nienágánionym. *BibRadz Sap* 2/22; *BudBib Sap* 2/22.

»niepokalana dusza« (1): Dziwuię fię tobie święta niepokalána dużo młoda/ [...] iákoś mogł ták fwoy ięzyk vhamowác *SkarŻyw* 136.

»dusza nieszczęśliwa« (1): obiawić táiemnice przyaciela/ iest rospácž duffe nielłcžęliwey [desperatio est animae infelicis] *Leop Eccli* 27/24.

»dusze nieustawiczne, niestateczne« [szyk 2 : 1] (2 : 1): nye wabyałz kłobye dułz nyeułtawicznych? *KromRozm I* D4v, D2v; Oczy máiąc pełne cudzołoftwá y grzechu nieułtawáiącego. Przyłudzáiąc dułze nielłtateczne [animas instabiles] *WujNT 2.Petr* 2/14.

»niewinna dusza« [szyk 8 : 2] (10): *RejJóz* D5; *LubPs* O2; Tákżełcie niewinná dułżę iuž ná śmierć łkazáli? *KochZuz* A4v; trzymáiąc dziatki ná ręku/ vkázowáli oycom łwym mowiąc/ ielłi łie wam ták bárzo chce łwey włafney krwi/ oto iá macie/ náłycicie łie iey pobiwłzy te niewinne dułze. *GórnDworz* Z2v; *RejZwierc* 200v; *PaprpPan* V4v; *KochJez* A4; *KlonŻal* C4; *Paprup* G2v; *KochFrag* 53.

»nikczemna a lekka dusza« (1): Tho mowi Pan [...] ku nikczemney á lekkiey dułfy/ y ku omierzłemu narodowi *Leop Is* 49/7.

»dusza ojcowa« = ojciec (1): *BibRadz Ez* 18/4 cf »dusza synowa«.

»dusza pragnąca« (2): *BibRadz Ps* 106/9; (Iáko) wody zimne dułzy prągnącey (tak) też łłuch dobry z ziemie dálekicy. *BudBib Prov* 25/24.

»smętna (a. smutna), zasmucona, zafrasowana dusza« [szyk 5 : 2] (5 : 1 : 1): záfráłowáná dułżę náłżę/ nikomu inemu iedno łámemu Pánu/ w opyekę poruczác mamy *LubPs* T2 marg; twéy pomocy Od ráná wołam áž do nocy. Vwefel dułżę záłmuconá/ W twoię opiekę poruczóná. *KochPs* 128; W tákicy przygodzie będąc człowiek nielłcžęłliwy Wzywałem páná [...] Chćiey łmętnéy dułzy dopomoc moiéy. *KochPs* 175, 99, 132, 208; Rátuy miłóšierđiem/ łmutná dułżę moiéy. *GrabowSet* K3v.

»dusza spracowana (a. upracowana), pracowita, pracująca« [szyk 2 : 2] (2 : 1 : 1): Człowiek iest myłł prołta, pracuiąca dułza, na maluczki czas trwaiąci ducha prziiymacz. Swiata spułciciel, żywota wzgardziciel, wieczne rułzanie, nie pewny łmierci. *BielŻyw* 135; *RejPos* 211; *KochPs* 62; lozny leniwiec dułzom prácowitym/ Ziada żywność/ droży chleb/ łwym brzuchem nielłsyty. Zayrzy łzczęłcia przemyłłnym y ludziom robotnym: A łam záwłze prożnuie *KlonWor* 44.

»dusza sprawiedliwego, sprawiedliwa« [szyk 10 : 1] (7 : 4): *WróbŻołt* D6; łtrzeże dułz łpráwiedliwych/ á od káždych łrogołci vmie ich obronić. *RejPs* 143v; *Leop Sap* 3/arg; *BibRadz Sap* 3/arg, 3/1; Spráwiedliwych dułze/ tho iest Spráwiedliwi ludźie: łá w ręku Bożych/ tho iest/ w opatrnołci Bożey [Vulg Sap 3/1] *GrzegŚm* 22, 60; *BudBib Sap* 3/1; nie wćifnie Pan Bog głodem dułżé łpráwiedliwego [Vulg Prov 10/3] *KołakSzczęł* B4v; *WujNT 2.Petr* 2/8, s. 811 marg.

»dusza synowa« = syn (1): Oto włzytki dułze moie łá/ á iáko dułzá oycowá moia iest/ ták y dułzá łynowa moiá iest/ Táz dułzá kthora zgrzełzy vmrze. *BibRadz Ez* 18/4.

»szlachetna dusza« (4): *GórnDworz* Bb2; Był miłownik pokoiiu tá łłáchetna dułzá. *PaprpPan* Gg4; *WisznTr* 14; Szłáchetné dułze/ które łwéy dzielnołci/ Macie zapłátę niebiełkié rádołci: Zycźcie oyczynnie/ áby wam rodźiła Podobnych łiła. *KochPieł* 13.

»śmiertelna dusza« (1): Rádá iáko małz czynić s śmiertelná dułżá łwoiá. *RejPos* 223 marg.

»dusza uboga« [szyk 4 : 1] (5): *WróbŻołt* 73/19; zowey połtawy łrogiel Spetny łtrach dułfy vbogiel. *RejKup* e8; Nye ráczże zápominać dułz twoich vbogich *LubPs* R3v; *GórnDworz* Bh3v; *GrabowSet* P.

»dusza umarła« = zmarły (1): Zá Dułżę vmárłá Młze cály rok miewał *SkarŻyw* 333 marg.

»utrapiiona (a. strapiona) dusza« [szyk 3 : 3] (6): Namowá ku łtrapioney dułzy/ áby łie wiára podpierála/ o pewnym rátkunku páńłkim. *LubPs* aa2 marg, aa5v marg; Tyś Dułz vtrapiionych nádzieía Márya. *KrowObr* 176v; *KochPs* 176; Odmieniłeś płácź/ w wesołe śpiewanie/ Iuź włzytko inłze/ dułzy vtrapioney Znośne/ łkądłkolwiek złe przypádnie oney. *GrabowSet* I, X3v.

»wierna dusza« [szyk 10 : 3] (13): Myeycyell łya dobrze wi włłitky dułłe wyer[ne] ktore łyezicye wlonye zyemye dlugo ij łłiro[ko] *BierRaj* 21; *OpecŻyw* 181v; O wierná dułło/ gdiby cztła o łwłętyem Ieronimie o łwłętyem Franciłku [...] iako onij w łwłych łmutkoch [...] mieli cirpliwołtz. *OpecŻywPrzedm* C3v; Powtarzánye nápominánya ku wierney dułzy. *LubPs* O6v marg, E3, G marg, cc4v marg, dd2 marg; W łercu wierney dułze przemięłzkawá duch małżonká prawđziwego. *BibRadz* I 351b marg; *RejPos* 128; *SkarŻyw* 100; *ArtKanc* A15v [2 r.].

»żadna dusza« = *nikt* (2): żadná dułłá z nas nie zginie/ procź łámeło okrętu *Leop Act* 27/22; *WujNT Act* 27/22.

»dusza żywiáca, żywa« [szyk 23 : 4] (16 : 11): Y łtworzył Bog wieloryby wielkie/ y włzelká dułżę żywiáca y rucháiąca łie [*omnem animam viventem atque motabilem*] *Leop Gen* 1/21; rzekł záś Bog. Niechay wywiedzye ziemiá dułze żywiáce w národzie łwoim/ bydłó/ czołgáiące łie robáctwo/ y Bełtyie/ to iełłt gádzinę ziemná wedłóg ołob łwoich [*Producat terra animam viventem in genere suo*] *Leop Gen* 1/24; Tedy pan Bog łtworzył był cłłowieká z prochu ziemie/ á nácthnął w oblicze iego tchnienie żywotá/ łtał łię tedy cłłowiek dułżá żywiáca [*fuit homo in animam viventem PolAnt*] *BibRadz Gen* 2/7, k. I 2a marg, *Gen* 3/15, 16; *BielKron* 43; *RejAp* 130v; A nie tylko cłłowieká zowie pímo dułżá żywá ále y włzelkie łtworzenia żywe *GrzegŚm* 23, 23 [3 r.], 24; *BudBib Gen* 1/21, *Lev* 11/10; *CzechRozm* 59; *KochPs* 211; *KochPieś* 33; *Zawjeft* 14; Z włłt Pánie żywiácych dułz/ niechci łię cześć rodzi. *GrabowSet* R2v; *WujNT* 1.Cor 15/45, s. 619 marg, *Apoc* 16/3; *KmitaSpit* A3, B4v; *SkarKaz* 208a; Bog ná pocźátku gdy niebo y ziemię Stworzył y morze/ y żywych dułz plemię *KlonFlis* B4.

Szeregi: »ja i dusza moja« (1): ia y dułłá moiá będziemy łie w Pánie Bodze wefelić [*Ego autem et anima mea*] *Leop Tob* 13/9.

»ludzie i dusze« (2): niezliczoná ludzi niewinnych y dułz Chrcześcijáńłkich liczbę/ w frogá niewołą zábieráli *VotSzl* Bv; *SkarKazSej* 665a.

W przen (5) : Tys rzęła dułłe moié *OpecŻyw* 18; *LubPs* B4v; *Leop* 4.Esdr 8/4, *Ps* 65/9; Nie zyłczefz dułze/ która dotklá raz napoiu Niepámiętnéło zdroiu *KochPieś* 39.

a. *W odniesieniu do Boga i Chrystusa* (18) : Sześci rzeczy nienawidzi Pan/ y łiodmá łie brzydzi dułłá iego *Leop Prov* 6/16, *Is* 1/14, 42/1, *Ier* 9/9, *Hebr* 10/38; Pan Bog záprzyłiął ná dułżę łwoię *BibRadz Am* 6/8, *Lev* 26/11; *BielKron* 94; *RejPos* 42v; *GrzegŚm* 24; *RejZwierc* 10v; *LatHar* 555; *KołakSzczęłł* B; wmiłowány moy w ktorym łobie włubiłá dułżá moiá. *WujNT Matth* 12/18, *Hebr* 10/38; *PowodPr* 66.

Wyrażenie: »dusza Boga, Boża« (1 : 1): dułżá Boża mściłá się nád ludem niepołłufnym *GrzegŚm* 24, 24.

5. *Najistotniejszy, najważniejszy składnik* [czego] (8) : [*Łaska boska*] iełłt dułżá dułze náłzey *SkarŻyw* 261; Práwo iełłt dułżá Rzeczypołłolitey. *Phil* D3 marg, D3; *PowodPr* 63; ábych iuź żył łobie y

Íprawiedliwoŝci twoiey/ á nigdy nie vmierał/ y od ciebie fię Páná y Bogá mego/ od duŝze duŝze moiey nie dźielił. *SkarKaz* 387b.

Wyrażenie: »dusza praw« (3): te práwá máią fię ná iákíey przyczynie łádzíc. Bo o niey ták wŝytcy rozumieią/ że ieŝt duŝzá praw álbo wftaw. *ModrzBaz* 70, 129v; wedle ktorych [*okolicznoŝci*] rozum/ iáko duŝzá praw wŝytkich rozłádek dobry czyni. *SkarKazSej* 698a.

6. eufem. Poŝladki, tyłek (2) :

Zwrot: »duszą kinąc« (1): KIedyscie fię tych pomiarów ták dobrze vczili/ Ze wiécie ilé kroć koło obróci fię w mili: Zgádniciéłz mi/ wiele rázów/ niŝ ieden raz minie. Mágdáléná pod namiotem żywym duŝzá kinie. *KochFr* 25.

Wyrażenie: »stara dusza« (1): Niezáwády teŝ koniczek Wałáŝfek/ ynochodniczek Bo łzkodá tey ftárey duŝfe Iŝ fie ná złey łzkápie kłúŝfe *RejRozpr* F.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (7) : Die fzele Duffá Anima *Murm* 47; *Mymer*¹ 21; Anima [...] Duŝzá/ teŝ žiwot. *Mącz* 10a; *GrzegŚm* 23 *marg*; *Calag* 434/a; *Calep* 70b; *WujNT* 404.

*** *W kontekstach omawiających znaczenie wyrazu „dusza”* (24) : tu duŝzá álbo Duch známienunie człowieká duchownego: ktory ma život wieczny á nieŝmiertelny/ ktorego zátrácić potępieniem nikt nie moŝe iedno Bog. *GrzegŚm* 18; Duŝzá tchnienie. *GrzegŚm* 18 *marg*; Potym tho łłowo Anima/ co polacy zowiá Duŝzá rozmáicie ŝię teŝ rozumie. *GrzegŚm* 21; duŝzá známionunie człowieká żywego *GrzegŚm* 21; Duŝzá teŝ známionunie život *GrzegŚm* 26; Náđ to duŝzá známionunie w piŝmie duchá kthorym żywie káŝde ftworzenie żywe/ kthory duch poki w cieie ieŝth/ ma człowiek żywoth/ A gdy go Bog zepłue vmiera. *GrzegŚm* 27; tu baczyć mamy/ iŝ thá mowá/ Duŝze zábitých známionunie/ ony wierne męczenniki pobithe *GrzegŚm* 60, 19, 22, 23 [2 r.], 26, 27 (17); Oto y tu widziŝ/ że duŝzá toŝ ieŝt co człowiek. *BudBib* 416 *marg*; Duŝzę y duchá w tym pieniu Bázylius ŝ. zá iedno bierze. Moŝe fię przedfię duŝzá do rozumu/ duch do woley ŝciáŝáć. *LatHar* 67; Duŝzá, wedle łpoŝobu ięzyká Żydowłkiego miáfto zdrowia ábo životá, częłfto fię w piŝmie kładzie. *WujNT* 7 *marg*; DVSZA z Żydowłkiego znáczy niekiedy cáłego człowieká. *WujNT* Yyyyy2v, 404 [2 r.].

*** *Dubium* (2) : Y duŝze: á tákíe Ípráwy Duch brał/ by w niebo łkąd ieŝt/ záŝ był wzięty, *GrabowSet* F4v; [*Jezu*] [...] Rácz łtrzedz/ [...] Poŝmiechu złoŝliwych/ y tákíey przygody Z ktorey/ duŝzá twoy gniew/ niežycžny znał gody. *GrabowSet* Qv.

[*Uwaga: Wyraz hasłowy w niektórych połączeniach frazeologicznych wykazuje płynność semantyczną, co stwarza więcej niż jedną możliwość interpretacji.*]

Synonimy: 1. duch; 2. dech, tchnienie, życie; 3. myśl, rozum, serce, umysł; 4. stworzenie.

Cf **DUSZOBOJCA, DUSZOGRZEJEK, [DUSZOJEDCA], DUSZOŁOWNY, DUSZOROZBOJCA, [DUSZOROZBOJSTWO], DUSZOTRATNY**